

S I N T E Z A

obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035

Participantul la avizare	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
AVIZARE		
Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracrarare a Dezinformării <i>(scr. nr. 83/26 din 18.03.2026)</i>	<p>1) Pe tot parcursul textului după cuvântul „<i>dezinformarea</i>”, se va completa cu textul „<i>acțiunilor de manipulare a informațiilor și ingerințe străine</i>”.</p> <p>Potrivit Codului serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018, noțiunea de dezinformare reprezintă, <i>răspândire intenționată, pe orice cale, în spațiul public, a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt de natură să dăuneze securității naționale.</i></p> <p>Iar, în conformitate cu prevederile art. 3 a Legii privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracrarare a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative, nr. 242/2023, noțiunea de acțiuni de manipulare a informațiilor și ingerințe străine (în continuare - MIIS) reprezintă <i>model de comportament manipulator, desfășurat în mod intenționat și coordonat, care amenință sau are potențialul de a avea un impact negativ asupra valorilor, a procedurilor și a proceselor politice, economice și sociale, promovat de actori statali sau nonstatali, inclusiv de intermediari din interiorul sau exteriorul statului, și care sunt de natură să cauzeze prejudicii securității, intereselor naționale sau obiectivelor naționale de securitate.</i></p> <p>În context, se consideră întemeiat și argumentat de a fi completat textul Strategiei, cu ambele sintagme, din considerent că în timp ce activitățile de contracrarare a dezinformării se concentrează adesea asupra conținutului, abordând narațiunile, definiția MIIS, mută accentul de pe conținut pe comportament.</p> <p>În aceeași ordine de idei, cuvintele „<i>combaterea dezinformării</i>”, se vor substitui cu cuvintele „<i>contracrararea dezinformării, acțiunilor de manipulare a informațiilor și ingerințe străine</i>”, ca urmare a modificărilor operate la Legea privind Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracrarare a Dezinformării și privind modificarea unor acte normative, nr. 242/2023.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul Programului a fost ajustat conform propunerii.</p>
	<p>2) Subsecvent, art. 32 alin. (1) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative prevede că, proiectul actului normativ, însoțit de nota de fundamentare și, după caz, de</p>	<p style="text-align: center;">Se ia act</p>

	<p>alte acte, se transmite spre avizare autorităților publice centrale responsabile de aplicarea prevederilor conținute în proiect și instituțiilor interesate, în funcție de obiectul de reglementare. Se consideră întemeiat de a fi consolidate competențele instituționale și resurselor umane în domeniul culturii și patrimoniului, inclusiv prin instruire și programe de profesionalizare. Se propune promovarea digitalizării patrimoniului și a accesului online la resurse culturale, în vederea extinderii publicului și valorificării internaționale. În context, Strategia recunoaște limitările bugetare și recomandă atragerea fondurilor externe, însă mecanismele de diversificare a finanțării trebuie detaliate (parteneriate public–private, granturi internaționale, fonduri structurale post-aderare).</p>	<p>Angajamentele reflectate în partea operațională a Programului (Planul de acțiuni) includ acțiuni de extindere a accesului la cultură prin măsuri de digitalizare și fortificare a competențelor instituționale, inclusiv prin diversificarea surselor de finanțare.</p>
	<p>Concomitent, autorul urmează a se conforma principiilor activității de legiferare, potrivit cărora actul normativ trebuie să se integreze organic în cadrul normativ în vigoare, scop în care proiectul actului normativ trebuie corelat cu prevederile actelor normative de nivel superior sau de același nivel cu care se află în conexiune. Subsidiar, învederăm că autorul proiectului urmează a se conforma prevederilor art. 54 a Legii cu privire la actele normative, și a expune conținutul proiectului într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale, de ortografie și de punctuație.</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Conform subpct. 18.1 din Regulamentul cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020, precum și în conformitate cu Ghidul privind planificarea strategică, aprobat prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 191/2025, Programul urmează să reflecte conexiunea directă cu strategia din care derivă, evidențiind contribuția sa la implementarea direcțiilor strategice stabilite.</p> <p>În același timp, cadrul metodologic aplicabil prevede analizarea corelărilor cu alte documente de politici publice din domenii conexe, inclusiv cu programe sectoriale, documente de planificare în vigoare și angajamente internaționale asumate, în vederea asigurării coerenței, sinergiei și complementarității intervențiilor.</p> <p>Prin urmare, cadrul normativ în vigoare stabilește în mod explicit obligativitatea corelării Programului cu documente de politici publice conexe, și nu cu</p>

		<p>prevederile actelor normative aferente obiectului de reglementare al acestuia, așa cum se sugerează în propunerea înaintată. Subsecvent, se reține că Programul, în calitate de document de politici publice și instrument de planificare strategică, presupune utilizarea unei terminologii specifice domeniului culturii și patrimoniului cultural. Aceasta este necesară pentru a asigura acuratețea conceptuală și funcționalitatea documentului în procesul de implementare de către autoritățile și instituțiile responsabile.</p> <p>În aceste condiții, cerința de simplificare a limbajului nu poate fi interpretată în sensul eliminării terminologiei de specialitate, ci trebuie aplicată în mod rezonabil, cu respectarea specificului domeniului și a naturii documentului.</p>
<p>Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (scr. nr. 07-05/815 din 18.03.2026)</p>	<p>Comunică despre lipsa de obiecții și propuneri de modificare.</p> <p>Totodată, Ministerul își exprimă deschiderea pentru cooperare interinstituțională și rămâne la dispoziția autorităților competente pentru furnizarea oricăror informații suplimentare, clarificări sau detalii necesare, la solicitare.</p>	<p>Se ia act</p>
<p>Agencia Proprietății Publice (scr. nr. 05-04-2204 din 27.03.2026)</p>	<p>La obiectivul specific 1.7.2. Înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea Centrului de Cultură și Artă Contemporană „UNIVERSUL” ca instituție dedicată promovării culturii și artei contemporane, la compartimentul Indicatori de rezultat, considerăm oportun substituirea textului „<i>Î.S. Editura „Universul” în Instituție Publică reorganizată și transmisă în gestiunea MC</i>” cu textul „<i>Reorganizarea Î.S. Editura “Universul” într-o altă formă juridică de organizare, oportună pentru dezvoltarea Centrului și transmiterea acesteia în gestiunea MC</i>”.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Propunerea prezentată nu corespunde criteriilor SMART aplicabile formulării indicatorilor de rezultat, întrucât nu asigură un nivel suficient de specificitate și măsurabilitate, prin utilizarea unei formulări generale, de tipul „o altă formă</p>

		<p>juridică de organizare, oportună pentru dezvoltarea Centrului”.</p> <p>În vederea asigurării clarității și evaluabilității intervenției, acțiunea 1.7.2 a fost reformulată, după cum urmează: „<i>Reorganizarea Centrului de Cultură și Artă Contemporană „UNIVERSUL” într-o formă juridică de organizare adecvată pentru dezvoltarea acestuia, transmiterea în gestiunea Ministerului Culturii și operaționalizarea sa ca instituție dedicată promovării culturii și artei contemporane</i>”.</p> <p>Totodată, indicatorul de rezultat a fost ajustat pentru a reflecta un rezultat concret și verificabil, după cum urmează: „<i>Î.S. Editura „Universul” reorganizată și transmisă în gestiunea MC</i>”.</p>
	<p>Referitor la obiectivul specific 5.1.2. Elaborarea dosarelor de nominalizare pentru înscrierea bunurilor/ elementelor de patrimoniu cultural în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și/sau în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității, menționăm că costurile pentru elaborarea dosarelor aferente Vinărilor subterane ale Moldovei (Cricova și Mileștii Mici) vor fi acoperite din surse proprii ale S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova” și Î.S. „Combinatul de Vinuri de Calitate Mileștii Mici”. În acest sens, se propune includerea acestor entități în calitate de responsabili pentru realizarea obiectivului dat.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Entitățile menționate au fost incluse ca responsabile de realizarea acțiunii menționate.</p>
<p>Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru (scr. nr. 36/01-06/397 din 26.03.2026)</p>	<p>În capitolul II Analiza Situației din Programul de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 (pagina 14 din proiect), textul „<i>Lipsa unui sistem GIS unitar și a interoperabilității registrelor limitează capacitatea statului de a preveni, monitoriza și interveni în timp util. Fără conectarea Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat la registrul bunurilor imobile, la bazele de date urbanistice și la evidența arheologică, controlul intervențiilor este dificil, iar deciziile sunt adesea incomplete.</i>” urmează a fi substituit cu textul: „<i>În scopul asigurării unui cadru integrat de gestionare, valorificare și protecție a monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, este necesară</i></p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Textul propus nu corespunde finalității Capitolului II. ANALIZA SITUAȚIEI, care, potrivit cadrului metodologic aplicabil documentelor de planificare strategică, are rolul de a prezenta o analiză diagnostic a subdomeniilor vizate, prin descrierea detaliată a problemelor existente, a disfuncționalităților sistemice</p>

	<p><i>dezvoltarea unui geoportal tematic, dedicat domeniului patrimoniului cultural, care va constitui un ansamblu unitar de resurse și tehnologii informaționale geografice, în conformitate cu prevederile Legii nr. 254/2016 privind infrastructura națională de date spațiale. Implementarea acestuia va permite delimitarea exactă a obiectelor de patrimoniu și a zonelor de protecție, monitorizarea intervențiilor asupra acestora, precum și accesul în timp real la date relevante pentru autoritățile publice competente”.</i> Recomandarea făcută vine să înlocuiască observația despre lipsa unui sistem GIS cu o soluție concretă a dezvoltării unui geoportal tematic pentru patrimoniul cultural, aliniat la Legea nr. 254/2016 privind infrastructura națională de date spațiale. Aceasta va permite delimitarea exactă a monumentelor și a zonelor de protecție, monitorizarea intervențiilor, accesul în timp real la date relevante pentru autoritățile publice și luarea deciziilor informate. Implementarea geoportalului asigură un cadru unitar, interoperabil și durabil pentru gestionarea, valorificarea și protecția patrimoniului cultural în perioada 2026-2030 și pe termen lung.</p>	<p>și a cauzelor care le generează sau le perpetuează.</p> <p>Formularea propusă substituie o constatare de tip diagnostic cu o soluție de intervenție, orientată spre dezvoltarea unui instrument specific (geoportal tematic), ceea ce excede obiectivului acestui capitol și anticipează nejustificat conținutul secțiunilor dedicate obiectivelor și acțiunilor.</p> <p>În acest context, includerea unor soluții concrete de tip investițional sau tehnologic în Capitolul II ar afecta coerența structurală a documentului, prin confuzia între analiza situației și cadrul de intervenție, care urmează a fi dezvoltat în capitolele subsecvente.</p> <p>Subsecvent, se reține că problematica invocată în textul inițial, referitoare la lipsa unui sistem GIS unitar și a interoperabilității registrelor, reflectă în mod adecvat o disfuncționalitate reală și justifică necesitatea unor intervenții ulterioare, fără a prejudicia însă formularea acestora la nivelul analizei.</p>
	<p>Subsecvent, în capitolul II Analiza Situației (pagina 16 din proiect), textul <i>”Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat necesită interoperabilitate directă cu registrul bunurilor imobile, printr-o platformă GIS funcțională, pentru a permite delimitarea clară a monumentelor, a zonelor de protecție și a reglementărilor urbanistice aplicabile.”</i> propunem a fi reformulat după cum urmează: <i>„Se constată necesitatea asigurării interoperabilității între Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat și registrul bunurilor imobile, în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 683/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind normele de aplicare care stabilesc modalitățile tehnice de interoperabilitate și armonizare a seturilor și serviciilor de date spațiale”</i>. Propunerea reformulează textul pentru a</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Textul propus nu corespunde pe deplin finalității Capitolului II. ANALIZA SITUAȚIEI, care trebuie să reflecte, în mod prioritar, problemele existente și cauzele acestora, într-o formulare de tip diagnostic.</p> <p>Deși redactarea are forma unei constatări, aceasta deplasează accentul de la disfuncționalitatea existentă către cadrul</p>

	<p>corela necesitatea interoperabilității Registrului monumentelor cu cadrul legal existent, respectiv Hotărârea Guvernului nr. 683/2018 privind norme tehnice de interoperabilitate și armonizare a seturilor și serviciilor de date spațiale. Aceasta conferă siguranță juridică, clarifică baza legală pentru interoperabilitate și asigură că, gestionarea și delimitarea monumentelor, respectă reglementările oficiale în materie de date spațiale și bunuri imobile.</p>	<p>normativ aplicabil, diminuând claritatea problemei identificate.</p> <p>Prin urmare, se menține formularea orientată asupra carenței privind lipsa interoperabilității efective. Totodată, aspectele ce țin de asigurarea interoperabilității, inclusiv prin raportare la cadrul normativ relevant, urmează a fi valorificate la nivelul măsurilor de intervenție, în contextul dezvoltării Sistemului informațional „Inventarul monumentelor”.”</p>
	<p>De asemenea, în capitolul II Analiza Situației (pagina 16 din proiect), textul „<i>Siturile arheologice sunt cartografiate pe platforma geodata.gov.md, însă aceste informații nu constituie un cadastru arheologic funcțional și nu sunt integrate în sistemele GIS cadastrale sau urbanistice, ceea ce limitează protecția preventivă a siturilor arheologice în raport cu intervențiile asupra terenurilor și proiectele de infrastructură.</i>” propunem de a fi reformulat din perspectiva cadrului normativ în domeniul infrastructurii de date spațiale, conform următoarei redacții: „<i>Datele spațiale privind siturile arheologice sunt integrate și diseminate prin geoportalul tematic al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru (geodata.gov.md), fiind accesibile prin servicii de rețea și interoperabile cu alte seturi de date spațiale disponibile la nivel național. Totodată, în scopul asigurării unui cadru integrat de gestionare, valorificare și protecție a patrimoniului arheologic, ar fi oportun dezvoltarea unui geoportal tematic dedicat domeniului patrimoniului cultural, care va constitui un ansamblu unitar de resurse și tehnologii informaționale geografice, în conformitate cu prevederile Legii nr. 254/2016 privind infrastructura națională de date spațiale. În acest context, autoritățile publice competente vor întreprinde măsurile necesare pentru dezvoltarea și integrarea unui sistem informațional geospațial dedicat patrimoniului arheologic, cu asigurarea interoperabilității acestuia cu sistemele cadastrale și urbanistice existente. Geoportalul tematic va asigura accesul entităților publice și al terților la datele spațiale direct de la producători, prin servicii de rețea, în conformitate cu Regulamentul privind normele de creare a serviciilor de rețea și termenele de implementare a acestora, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 737/2017”.</i></p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Se acceptă precizarea privind integrarea și diseminarea datelor spațiale prin geoportalul tematic al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru.</p> <p>Nu se acceptă includerea textului referitor la dezvoltarea unui geoportal tematic și a unui sistem informațional dedicat, deoarece aceste elemente reprezintă soluții și măsuri de intervenție, iar Capitolul II. ANALIZA SITUAȚIEI trebuie să reflecte exclusiv starea actuală și carențele existente.</p> <p>Astfel, textul va avea următorul cuprins: <i>„Datele spațiale privind siturile arheologice sunt integrate și diseminate prin geoportalul tematic al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru (geodata.gov.md), fiind accesibile prin servicii de rețea și interoperabile cu alte seturi de date spațiale disponibile la nivel național, însă aceste informații nu constituie un cadastru arheologic</i></p>

		<i>funcțional și nu sunt integrate în sistemele GIS cadastrale sau urbanistice, ceea ce limitează protecția preventivă a siturilor arheologice în raport cu intervențiile asupra terenurilor și proiectele de infrastructură.”</i>
Notăm că, deși în LISTA DE ACRONIME este inclus IP CBI – Instituția Publică „Cadastru Bunurilor Imobile”, acronimul nu este utilizat în document. În schimb, în Capitolul VII Autorității și instituții responsabile, este folosită denumirea completă Instituția Publică Cadastru Bunurilor Imobile. Se recomandă fie eliminarea acronimului din listă, pentru coerență și claritate, fie utilizarea consistentă a acronimului în textul proiectului.		Se acceptă Denumirea entității a fost exclusă din Lista de acronime.
În denumirea obiectivului specific 2.2 „Până în 2030 inventarierea și actualizarea datelor privind monumentele de arhitectură și istorie, inclusiv documentarea imobilelor clasate, a celor declarate și a celor distruse sau dispărute, în scopul actualizării Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat” după cuvântul „documentarea” propunem includerea cuvântului „bunurilor”, pentru claritate și conformitate cu cadrul normativ în domeniul cadastrului bunurilor imobile.		Se acceptă Textul a fost ajustat conform propunerii.
Atragem atenția că, programul supus avizării, evidențiază problema lipsei interoperabilității între Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat și datele privind siturile arheologice cu alte sisteme din țară, însă planul de acțiuni nu prevede nicio măsură concretă pentru remedierea acestei situații.		Nu se acceptă Planul de acțiuni include deja, la acțiunile nr. 2.1.6. și 2.2.3., măsuri privind dezvoltarea Sistemului informațional „Inventarul monumentelor”, care va contribui la consolidarea evidenței și gestionării integrate a datelor din domeniul patrimoniului cultural. Totodată, implementarea SNCP 2035 este etapizată, iar pentru perioada 2031–2035 urmează a fi elaborat un program distinct de implementare, în cadrul căruia vor putea fi detaliate și completate măsuri suplimentare, în funcție de progresul realizat și prioritățile stabilite.

Biroul Național de Statistică (scr. nr. 20-23/05 din 26.03.2026)	- la pagina 18 , denumirea Tabelului nr. 6. <i>Câștigul salarial mediu lunar brut pe unele activități culturale, 2019-2024, lei</i> , se va expune în redacția nouă: <i>Câștigul salarial mediu lunar brut pe unele activități economice, 2019-2024, lei</i> , dat fiind faptul că datele prezentate în tabel reflectă activitățile economice structurate conform Clasificării activităților din economia Moldovei (CAEM Rev.2).	Se acceptă Textul a fost modificat conform propunerii.
	- la pagina 25 , denumirea Figurii nr.4 <i>Structura numărului elevilor din învățământul profesional tehnic secundar, pe domenii de educație, 2024-2025</i> , se va expune în redacția nouă: <i>Structura numărului elevilor din învățământul profesional tehnic secundar, pe domenii de educație, în anul de studii 2024/2025.</i>	Se acceptă Denumirea figurii a fost completată conform propunerii.
	- la pagina 26 , denumirea Figurii nr.6 <i>Structura numărului elevilor din învățământul profesional tehnic postsecundar, pe domenii generale, 2024-2025</i> se va expune în redacția nouă: <i>Structura numărului elevilor din învățământul profesional tehnic postsecundar, pe domenii generale, în anul de studii 2024/2025.</i>	Se acceptă Denumirea figurii a fost completată conform propunerii.
Ministerul Apărării (scr. nr. 11/476 din 26.03.2026)	Susține proiectul, fără obiecții și propuneri.	Se ia act
Ministerul Finanțelor (scr. nr. 05-17/71/444 din 27.03.2026)	<i>La proiectul Programului</i> Se reiterează obiecțiile, expuse în demersul nr. 05-17/44/194 din 17.02.2026, după cum urmează: - la Capitolul II „Analiza situației” în Tabel nr. 9, cuvântul „superioare” de substituit cu cuvintele „cu studii superioare”, iar cuvântul „mediu” cu cuvintele „cu studii medii”;	Se acceptă În Tabelul nr. 9 sunt integrate deja aceste sintagme (incluse de la etapa consultării prealabile).
	- la Capitolul III „Obiective generale și specifice” la Obiectivul specific OS 1.1., la indicatorul de rezultat al acestuia se propune de exclus cuvintele „și financiar”, având în vedere că cadrul normativ deja include și prevederile ce țin de normele financiare;	Se acceptă Textul a fost modificat conform propunerii.
	- în Tabel din Capitolul VI „Riscuri de implementare ale programului”, în coloana „Măsurile de diminuare/înlăturare a riscului” cuvintele „Acordarea de finanțări dedicate” de substituit cu cuvintele „Acordarea sprijinului financiar”, iar cuvintele „prin finanțarea, mentorat și programe de promovare” de substituit cu cuvintele „prin programe de mentorat și programe de promovare”.	Se acceptă Textul a fost modificat conform propunerii.
	- la Capitolul IX „Plan de acțiuni” de exclus acțiunea 2.1.5. „Elaborarea și adoptarea proiectului de lege privind crearea Fondului național al patrimoniului”, având în vedere	Nu se acceptă

	<p>poziția Ministerului Finanțelor expusă la proiectul de lege privind protejarea monumentelor, prin demersul nr. 07/1- 03/22/214 din 23 februarie 2026, precum și decizia de la pct. 6 din Procesul-verbal nr. 3 al ședinței Consiliului pentru coordonarea dezvoltării durabile din 10 martie 2026.</p> <p>Argumentele prezentate de autor în Sinteza obiecțiilor și propunerilor, vizează necesitatea asigurării unei finanțări dedicate și predictibile pentru domeniul patrimoniului cultural, inclusiv prin preluarea unor programe existente și instituirea unui mecanism financiar distinct, invocând totodată conformitatea cu angajamentele internaționale asumate.</p> <p>Cu toate acestea, instituirea unui fond distinct în cadrul bugetului de stat nu este susținută, întrucât, o astfel de soluție reduce coerența gestionării resurselor bugetare și limitează capacitatea autorităților de a prioritiza cheltuielile în funcție de necesitățile reale. Alocarea resurselor prin mecanisme distincte poate genera rigidități în execuția bugetară și riscă să creeze suprapuneri sau ineficiențe în finanțarea politicilor publice. Propunerea privind instituirea Fondului național pentru patrimoniul cultural nu se susține și urmează a fi exclusă din Program, cu revizuirea corespunzătoare a Planului de acțiuni.</p>	<p>Urmare a poziției Ministerului Finanțelor expusă la proiectul de lege privind protejarea monumentelor (demersul nr. 07/1-03/22/214 din 23.02.2026), conceptul Fondului a fost revizuit. Acesta nu mai este reglementat ca fond special, ci ca mecanism financiar bugetar constituit în cadrul bugetului de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, finanțat exclusiv din alocații aprobate anual prin legea bugetului de stat.</p> <p>Totodată, au fost excluse prevederile privind constituirea Fondului din surse variabile și atribuirea competențelor de administrare Serviciului Fiscal de Stat, pentru a asigura conformitatea cu cadrul normativ în domeniul finanțelor publice și cu principiul universalității bugetului. Instituirea Fondului rămâne justificată prin necesitatea unui mecanism dedicat finanțării activităților de protejare a patrimoniului cultural. În acest context, se remarcă faptul că, la nivelul altor sectoare, au fost acceptate mecanisme financiare distincte, inclusiv pentru domenii sau componente sectoriale mai restrânse. De exemplu, prin Legea nr. 329/2025 a fost instituit Fondul național de dezvoltare a sistemului de documente normative în construcții. În aceste condiții, nu se justifică pe deplin respingerea unui mecanism financiar dedicat unui domeniu de interes public de asemenea amploare, cum este protejarea patrimoniului cultural.</p>
--	---	--

		Astfel, Fondul propus are caracter bugetar, urmează să funcționeze în limita alocațiilor aprobate și nu creează obligații financiare suplimentare în afara cadrului bugetar anual, asigurând totodată transparența și controlul utilizării resurselor publice.
	<p>Totodată, în contextul modificărilor efectuate de autor, la Capitolul IX „Plan de acțiuni” se propun următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - la acțiunea 1.2.1. „Modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale și instituțiilor de învățământ extrașcolar artistic complementar la nivel local (case de cultură, biblioteci, muzee, teatre, școli de artă, (muzică, teatru, arte plastice, dans) în vederea asigurării funcționalității, accesibilității și creșterii calității serviciilor și bunurilor culturale oferite comunității”, de revăzut în coloana 8 „Cod program/subprogram bugetar” codul subprogramului indicat întrucât școlile de artă (muzică, teatru, arte plastice, dans) sunt instituții de învățământ, care nu operează cu subprogramul 8502. 	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>La acțiunea 1.2.1. au fost indicate codurile subprogramelor 8806, 8809 și 8814.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - la acțiunea 1.7.3. „Reglementarea statutului oamenilor de creație, inclusiv crearea și dezvoltarea Registrului artiștilor liber – profesioniști”, în coloana 2 „Indicatorii de monitorizare” urmează a fi exclus textul „și beneficiari de facilități sociale și medicale” pentru asigurarea corelării scopului acțiunii. 	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - acțiunea 2.3.1. „Restaurarea monumentelor istorice etc...” dublează prevederile acțiunii 2.1.6. „Restaurarea, reabilitarea, valorificarea monumentelor istorice și edificiilor culturale, cu prioritate pe modernizarea și adaptarea căilor de acces pentru persoanele cu necesități speciale, precum și integrarea acestora în circuitele turistice” din proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea Programului Național de Dezvoltare a Turismului „Turism 2029” pentru anii 2026-2029 (număr unic 64/MC/2026). În acest sens, considerăm oportun că acțiunea urmează a fi menționată într-un singur Program. Totodată, costurile indicate în coloanele 5-6 urmează a fi revăzute, având în vedere că pentru realizarea acțiunii respective sunt prevăzute alocații atât din bugetul de stat, cât și din contul asistenței externe. 	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Acțiunea 2.3.1 din Programul de implementare a SNCP 2035 și acțiunea 2.1.6 din Programul Național de Dezvoltare a Turismului „Turism 2029” sunt acțiuni distincte, complementare din punct de vedere strategic și nu dublează intervențiile propuse.</p> <p>Din perspectivă strategică, acțiunea 2.3.1 este aliniată obiectivelor de protejare și conservare a monumentelor istorice - Blocul „B” al Muzeului Național de Istorie a Moldovei (Muzeul Victimelor Deportărilor și Represiunilor Politice),</p>

		<p>str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, nr. 16, mun. Chișinău, Edificiul „Vila inginerului Pronin” al Muzeului Național al Literaturii Române, str. Alexei Mateevici, nr. 79, mun. Chișinău, Conacul urban din str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, nr.35 din mun. Chișinău, restaurarea, conservarea și punerea în valoare a ruinelor Moscheii, Caravanseraiului și Bisericii Medievale de pe teritoriul Rezervației Cultural-Naturale, Orheiul Vechi, ș.a.</p> <p>Iar acțiunea 2.1.6 vizează monumentele istorice - Circul, Sala cu Orgă, Teatrul „Mihai Eminescu”. Menținerea ambelor acțiuni în programe distincte este justificată de diferența de indicatori de rezultat și mecanisme de implementare.</p> <p>Prin urmare, acțiunile sunt complementare, se susțin reciproc în lanțul valoric al patrimoniului cultural (de la restaurare la valorificare turistică) și nu generează suprapuneri sau duble finanțări, ci asigură o intervenție coerentă și etapizată asupra patrimoniului cultural.</p>
	<p>- la acțiunea 4.3.1. „Implementarea programelor de traduceri, editare a cărții și revistelor culturale”, costurile din coloana 5 și coloana 7 urmează a fi revăzute, ținând cont că în cadrul Fondului Național al Culturii, sunt prevăzute anual alocații bugetare, în volum de 10000,0 mii lei, pentru acest scop;</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Acțiunea 4.3.1 vizează trei programe distincte de susținere finanțate din Fondul național al culturii: Programul de traducere a cărții naționale în țară, Programul de traducere a cărții naționale în străinătate și Programul de susținere a revistelor culturale.</p> <p>În anul 2025, alocațiile bugetare pentru cele trei programe au constituit în total</p>

		<p>11.753.801,73 lei, ceea ce reflectă necesitatea asigurării unui nivel adecvat de finanțare pentru implementarea acestora.</p> <p>În perspectivă, menținerea sau ajustarea nivelului de finanțare este determinată de evoluțiile costurilor de piață, inclusiv creșterea prețurilor la servicii editoriale, tipar, materiale și resurse necesare desfășurării programelor, precum și de dinamica cererii din partea beneficiarilor. Totodată, programele finanțate din Fondul național al culturii au un grad de flexibilitate în utilizarea resurselor, ceea ce permite gestionarea și redistribuirea acestora în funcție de necesitățile operaționale și nivelul de solicitare al fiecărui program.</p>
	<p>- la acțiunea 4.3.3. „Implementarea programului pentru organizațiile necomerciale în promovarea și realizarea proiectelor culturale, inclusiv a reprezentanților diasporei” costurile din coloana 5 și coloana 7 urmează a fi revăzute, ținând cont că în cadrul Fondului Național al Culturii pentru realizarea scopului dat, sunt prevăzute anual alocații bugetare, în volum de 15000,0 mii lei, pentru acest scop;</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Programele finanțate din Fondul național al culturii dispun de flexibilitate în utilizarea resurselor, ceea ce permite redistribuirea și alocarea mijloacelor financiare către programele mai solicitate, în funcție de cerere. Costurile mai mari, propuse la acțiunea 4.3.1, urmează să asigure o acoperire adecvată a necesităților și să permită ajustarea alocațiilor în funcție de nivelul de solicitare.</p>
	<p>- la acțiunea 5.1.2. „Elaborarea dosarelor de nominalizare pentru înscrierea bunurilor/elementelor de patrimoniu cultural în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și/sau în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității” în coloana 7 cifra „115000,00” de substituit cu cifra „11500,0”.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Au fost operate ajustările de rigoare, în conformitate cu propunerea înaintată.</p>

	<p><u>La Nota de fundamentare</u> Nota de fundamentare se va ajusta, ținând cont de obiecțiile expuse la proiect. Potrivit <i>compartimentului 4.2</i> din Nota de fundamentare costul total pentru implementarea Programului se estimează în volum de 1.929.491,19 mii lei, după cum urmează: - 340.293,19 mii lei sau 17,6% din contul bugetului de stat, dintre care 387,48 mii lei din asistență externă; - 1.589.198,0 mii lei sau 82,4% reprezintă costuri neacoperite.</p> <p>Nivelul ridicat al cheltuielilor neacoperite, inclusiv pentru investiții majore și acțiuni structurale, scoate în evidență dependența accentuată de surse externe și incertitudini privind identificarea finanțării integrale. Totodată, existența unor necesități financiare neasigurate, inclusiv pentru proiecte de importanță strategică, indică riscuri înalt în implementarea integrală și în termenele stabilite a Programului.</p> <p>În aceste condiții, sustenabilitatea financiară a Programului este limitată, fiind necesară o prioritizare mai riguroasă a acțiunilor, corelarea acestora cu resursele bugetare disponibile și identificarea unor surse clare și realiste de finanțare, pentru a evita presiuni suplimentare asupra bugetului de stat.</p> <p>Promovarea unor acțiuni, care presupun un impact financiar impunător, fără fundamentarea corespunzătoare a acestuia și fără asigurarea surselor de finanțare, poate conduce la adoptarea unui act normativ lipsit de acoperire financiară care încalcă principiul de sustenabilitate financiară. Astfel, în contextul finanțării prudente a cheltuielilor publice considerăm necesar că Ministerul Culturii urmează să efectueze o analiză a resurselor publice alocate domeniului culturii în scopul asigurării distribuirii eficiente pentru realizarea acțiunilor incluse în Programul dat.</p> <p>Reieșind din cele expuse, ministerul este în imposibilitatea susținerii proiectului de hotărâre în versiunea prezentată.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Au fost operate ajustările de rigoare, în conformitate cu propunerea înaintată.</p> <p>Programul este fundamentat pe o abordare bugetar-strategică multianuală, care delimitează clar angajamentele bugetare ferme de necesarul investițional estimativ. Valoarea totală a Programului reflectă un cadru de dezvoltare extins și nu constituie un angajament de cheltuieli obligatorii în absența alocărilor bugetare aprobate anual.</p> <p>Costurile neacoperite reprezintă proiecții ale necesarului investițional și au rol de planificare strategică și orientare a potențialelor surse de finanțare, inclusiv externe, fără a genera obligații financiare imediate pentru bugetul de stat. Angajarea acestora va fi realizată gradual, în funcție de disponibilitatea resurselor și deciziile bugetare anuale.</p> <p>Pentru perioada 2026–2027 este asigurată finanțarea necesară lansării Programului, ceea ce confirmă încadrarea acestuia în limitele bugetare actuale și în cadrul bugetar pe termen mediu. Etapele ulterioare vor fi implementate condiționat de prioritățile anuale și de evoluția resurselor disponibile.</p>
--	--	---

		<p>Programul include o logică internă de prioritizare a acțiunilor (esențiale, prioritare și complementare), ceea ce permite ajustarea implementării în funcție de constrângerile bugetare și de performanța realizării.</p> <p>Totodată, este prevăzut un mecanism de evaluare intermediară a Programului în semestrul I 2028, care va permite ajustarea și reprioritizarea intervențiilor în funcție de rezultate și resurse.</p> <p>Subsidiar, participarea la Programul „Europa Creativă”, începând cu 1 ianuarie 2026, oferă premise pentru atragerea de finanțări externe, în condiții competitive și de eligibilitate a proiectelor.</p> <p>În aceste condiții, Programul este compatibil cu principiile sustenabilității fiscale, fiind un cadru flexibil, etapizat și corelat cu capacitatea bugetară anuală.</p>
Agenția Servicii Publice <i>(scr. nr. 01/2699 din 27.03.2026)</i>	Comunică lipsa propunerilor și obiecțiilor la proiectul sus-menționat.	Se ia act
Agenția Relații Interetnice <i>(scr. nr. 02–130 din 31.03.2026)</i>	Comunică susținerea proiectului, fără obiecții sau propuneri.	Se ia act
Congresul Autorităților Locale din Moldova <i>(scr. nr. 99 din 31.03.2026)</i>	1.Referitor la textul „ <i>Datele disponibile la nivel național confirmă caracterul sistemic al vulnerabilităților din domeniul patrimoniului cultural. Republica Moldova deține aproximativ 1800 de monumente de arhitectură și istorie înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, dintre care o parte semnificativă se află într-o stare avansată de degradare (...), iar o altă parte lipsește în realitate sau</i> ”	Se acceptă parțial Problema semnalată este pertinentă. Ministerul Culturii a elaborat proiectul noii Legi privind protejarea monumentelor istorice (număr unic 363/MC/2026), care consolidează cadrul

	<p><i>este grav alterată din cauza lipsei intervențiilor periodice și a unui mecanism eficient de monitorizare”:</i></p> <p>considerăm că sunt necesare prevederi normative care să oblige organele de stat responsabile să inventarieze într-un termen restrâns toate monumentele de arhitectură, artă și istorie aflate în proprietate privată, pe care proprietarii acestora le-au lăsat să se ruineze sau să se deterioreze vizibil, punând în pericol statutul acestora și pierderea patrimoniului, după care să întreprindă acțiuni privind atragerea la răspundere a persoanelor vinovate și readucerea în proprietatea publică a bunurilor imobile în cauză (mecanismele juridice concrete necesită a se preciza și detalia, de exemplu, acorduri amiabile cu proprietarii, hotărâri de judecată sau proceduri de expropriere pentru cauză de utilitate publică).</p>	<p>normativ referitor la obligațiile proprietarilor, precum și la măsurile de control, intervenție și protecție a patrimoniului cultural.</p> <p>Totodată, a fost realizată reorganizarea Agenției de Inspectare a Monumentelor, iar proiectul de reorganizare a Institutului Patrimoniului Cultural (număr unic 364/MC/2026) se află în proces de promovare, inclusiv în vederea consolidării capacităților instituționale de evidență, inventariere și monitorizare a patrimoniului cultural.</p> <p>În acest context, instrumentele propuse în cadrul noii reglementări vizează inclusiv fortificarea mecanismelor de control și responsabilizare a proprietarilor, precum și eficientizarea intervențiilor asupra monumentelor aflate în stare de degradare</p>
	<p>2. Referitor la textul: „OS 2.2. Până în 2030 inventarierea și actualizarea datelor privind monumentele de arhitectură și istorie, inclusiv documentarea imobilelor clasate și a celor distruse sau dispărute, în scopul actualizării Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat” și textul „Obiectiv specific 2.2 Până în 2030 inventarierea și actualizarea datelor privind monumentele de arhitectură și istorie, inclusiv documentarea imobilelor clasate, a celor declarate și a celor distruse sau dispărute, în scopul actualizării Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat”:</p> <p>cuvântul „imobilelor” necesită a se substitui cu cuvintele „bunurilor imobile”, pe motiv că în accepțiunea Codului civil modernizat, prin „imobil”, în general, se înțeleg terenurile, iar în aceste norme se au în vedere anume „părțile componente” ale imobilului, adică construcțiile („bunuri imobile” este un termen generic pentru terenuri, construcții, încăperi).</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost ajustat conform propunerii.</p>
	<p>3. În textul proiectului nu este analizată situația, cu constatări preliminare și eventuale soluții de îmbunătățire, vizând mecanismul legislativ introdus începând cu 1 ianuarie 2026 (Legea nr. 228/2025, cunoscută generic și ca „Legea freelancerilor”), dedicat</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Capitolul II. ANALIZA SITUAȚIEI a fost ajustat conform propunerii, cu</p>

	<p>inclusiv activității „<i>artiștilor liber-profesioniști</i>”, care lucrează pe cont propriu. Acest mecanism a fost promovat de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării pentru a moderniza piața muncii și a susține industriile creative din Programul Național „Moldova Creativă”.</p> <p>Principalele elemente ale mecanismului nou sunt înregistrare simplificată a activității și taxare fiscală simplă a acestor profesii.</p> <p>Se propune completarea proiectului cu aspectele vizate și eventuale soluții noi de perspectivă.</p>	<p>integrarea datelor privind modificările legislative menționate.</p>
<p>Ministerul Mediului (scr. nr.02-07/1015 din 31.03.2026)</p>	<p>În proiectul programului enunțat supra, deși la Capitolul I „Introducere” autorul menționează că obiectivele sunt corelate cu alte documente de politici publice relevante, inclusiv cu Strategia de mediu pentru anii 2024–2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2024, corelarea cu aceasta este preponderent formală, fără a fi reflectată în mod substanțial la nivel de obiective, acțiuni și indicatori. În mod particular, nu sunt prevăzute acțiuni care să contribuie la realizarea obiectivului general nr. 5 din Strategia de mediu 2024–2030 – „Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a biodiversității și a ecosistemelor naturale”, deși acesta este indicat de către autor la Capitolul I „Introducere”. Această situație denotă o corelare insuficientă și limitează caracterul integrat al Programului.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Corelarea Programului cu Strategia de mediu pentru anii 2024–2030 nu presupune transpunerea integrală a obiectivelor, acțiunilor și indicatorilor sectoriali din domeniul mediului în documentele de politici publice din domeniul culturii și patrimoniului cultural, ci reflectarea contribuției acestuia în limitele competențelor Ministerului Culturii.</p> <p>În acest sens, Programul include deja măsuri relevante privind protejarea și gestionarea durabilă a monumentelor istorice, precum și examinarea intervențiilor în localități istorice, rezervații cultural-naturale, rezervații istorico-culturale și în zonele de protecție ale acestora, inclusiv prin evaluarea impactului asupra cadrului natural aferent.</p> <p>Prin urmare, referirea la Strategia de mediu pentru anii 2024–2030 este considerată suficient de relevantă și justificată, iar introducerea unor acțiuni suplimentare specifice obiectivului</p>

	<p>Totodată, deși în document se menționează că bunurile culturale sunt vulnerabile la riscuri naturale, antropice și urbanistice, amplificate de schimbările climatice, aceste constatări nu sunt transpuse în măsuri concrete. În context, la Capitolul II „Analiza situației”, Secțiunea a 2-a „Analiza problemelor identificate”, se propune completarea cu referire la interdependența patrimoniului cultural și ecosistemelor naturale, impactul schimbărilor climatice asupra patrimoniului, precum și necesitatea protejării biodiversității în zonele cu valoare patrimonială.</p>	<p>general nr. 5 din strategie nu se impune în contextul prezentului Program.</p>
	<p>La Capitolul III „Obiective generale și specifice”, se propune completarea cu un obiectiv general sau specific nou: „Integrarea principiilor de protecție a biodiversității și utilizare durabilă a ecosistemelor în conservarea și valorificarea patrimoniului cultural”, precum și includerea unor acțiuni concrete care să reflecte obiectivul general nr. 5 din Strategia de mediu, după cum urmează:</p> <p>1. Integrarea măsurilor de protecție a biodiversității în gestionarea siturilor de patrimoniu;</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Aspectele invocate sunt deja reflectate în Program prin acțiunea 2.1.13 „Elaborarea unui studiu național de evaluare și management al riscurilor care afectează patrimoniul cultural, inclusiv în contextul schimbărilor globale”, care asigură cadrul pentru analiza integrată a riscurilor naturale, antropice și climatice. Totodată, în procesul de examinare a proiectelor de intervenție de către Consiliul Național al Monumentelor Istorice sunt evaluate materialele de construcție propuse, impactul asupra spațiilor verzi, precum și efectele lucrărilor de trasare a rețelelor edilitare asupra monumentelor istorice, inclusiv localităților istorice, rezervațiilor istorico-culturale, rezervațiilor cultural-naturale și cadrului natural aferent. De asemenea, completarea propusă vizează elemente ce țin de măsuri de intervenție și implementare, și nu de extindere a analizei situației din Capitolul II. Prin urmare, completarea nu se consideră necesară.</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Completarea propusă nu este considerată pertinentă, întrucât corelarea Programului cu Strategia de mediu pentru anii 2024–2030 nu implică transpunerea integrală a obiectivelor, acțiunilor și indicatorilor specifici sectorului de mediu în</p>

	<p>2. Conservarea și valorificarea peisajelor culturale în corelație cu ecosistemele naturale;</p> <p>3. Evaluarea riscurilor climatice și de mediu pentru obiectivele de patrimoniu;</p> <p>4. Utilizarea durabilă a resurselor naturale și a materialelor ecologice în lucrările de restaurare;</p> <p>5. Dezvoltarea inițiativelor culturale cu rol de educație ecologică.</p> <p>Pentru aceste acțiuni, se propune completarea cadrului de monitorizare cu următorii indicatori:</p> <p>a) numărul siturilor de patrimoniu care includ măsuri de protecție a biodiversității;</p> <p>b) numărul obiectivelor evaluate din perspectiva riscurilor de mediu;</p> <p>c) nivelul de integrare a soluțiilor durabile în intervențiile asupra patrimoniului.</p>	<p>documentele de politici din domeniul culturii și patrimoniului cultural.</p> <p>Aspectele privind protecția biodiversității și utilizarea durabilă a ecosistemelor naturale se circumscriu, în principal, competențelor autorităților responsabile de politica de mediu, în timp ce Programul reflectă contribuția sectorului culturii în limitele mandatului instituțional al Ministerului Culturii.</p> <p>Totodată, se reține că o parte dintre elementele invocate sunt deja acoperite prin acțiunea 2.1.13 privind evaluarea și managementul riscurilor care afectează patrimoniul cultural, inclusiv în contextul schimbărilor globale, precum și prin acțiunea 3.4.2 privind dezvoltarea și implementarea proiectelor interdisciplinare de cercetare și inovare în conservarea patrimoniului cultural imobil.</p> <p>În acest context, instituirea unui obiectiv distinct și a unor indicatori separați nu se impune.</p>
<p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale (scr. nr. 02/1724 din 30.03.2026)</p>	<p><i>La proiectul Programului de implementare pentru anii 2026-2030 a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035:</i> <i>La Capitolul II. Analiza situației</i></p> <p>Având în vedere că, în conformitate cu prevederile punctului 9 din Regulamentul cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020, documentul de politici publice este un instrument strategic care descrie viziunea și deciziile coordonate ale statului pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare și pentru abordarea problemelor identificate în domeniile de activitate, subliniind impactul așteptat al acestor politici asupra societății și a statului, în scopul de a oferi soluții eficiente pentru îmbunătățirea condițiilor generale de viață, promovarea progresului social și economic durabil și sustenabil și pentru asigurarea egalității între femei și</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Datele din tabele menționate au fost prezentate în măsura disponibilităților acestora.</p>

	<p>bărbați, se reiterează poziția expusă prin scrisoarea nr. 02/301 din 21.01.2026 privind dezagregarea datelor pe criteriul de sex în Tabelele nr. 7–11 și nr. 22 din capitolul menționat, în analiza datelor referitoare la persoane, în măsura disponibilității acestora.</p>	
	<p><i>La Capitolul IV. Impact</i> La Secțiunea a 2-a. Indicatori de evaluare a impactului Programului La <u>Obiectivul general 3. Dezvoltarea capitalului uman și îmbunătățirea condițiilor de creație și activitate culturală, care să asigure formarea, cercetarea și inovarea în domeniul culturii și patrimoniului cultural</u>, la indicatorul: „Numărul de tineri specialiști susținuți financiar și integrați în câmpul muncii”, din rubrica „Sursa” se solicită excluderea Ministerului Muncii și Protecției Sociale. În acest sens se menționează că, întreg procesul de angajare a tinerilor specialiști susținuți financiar și integrați în câmpul muncii în domeniul culturii, conform prevederilor <i>Hotărârii Guvernului nr. 392/2024 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de calcul, repartizare, utilizare și evidență a mijloacelor financiare pentru susținerea tinerilor specialiști din domeniul culturii</i>, ține de competența Ministerului Culturii.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii</p>
	<p><i>La proiectul Planului de acțiuni al Programului de implementare a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2026-2030:</i> La Obiectivul general 1 Asigurarea unei participări culturale extinse, echitabile și incluzive, prin consolidarea rolului culturii în societate, susținerea diversității, reducerea inegalităților de acces și modernizarea infrastructurii culturale în conformitate cu standardele europene La Obiectivul specific 1.3. Creșterea nivelului de participare culturală activă a cetățenilor și comunităților locale, prin susținerea inițiativelor civice, a voluntariatului în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural local. La acțiunea 1.3.1. „Dezvoltarea și implementarea de proiecte culturale incluzive (atelier de creație, programe educaționale, activități intergeneraționale, evenimente comunitare, inițiative culturale dedicate grupurilor vulnerabile) în scopul promovării incluziunii sociale, participării active și reducerii inegalităților culturale în comunitate”, se reiterează propunerea de a introduce un nou indicator de monitorizare dedicat persoanelor vârstnice. Or, indicatorul din redacția actuală: „<i>Minim 30 beneficiari anual, inclusiv persoane cu dizabilități</i>”, include în sine nu doar persoanele vârstnice, dar și tineri și minorități etnice. Totodată, la Capitolul I „Introducere” este specificat că accesul persoanelor vârstnice la servicii și evenimente culturale rămâne limitat din cauza mai multor bariere, în timp ce, în Planul de acțiuni, doar indicatorul menționat face referire la această categorie. În acest context, pentru a răspunde</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Propunerea nu justifică în mod suficient necesitatea introducerii unui indicator distinct de monitorizare pentru persoanele vârstnice, în condițiile în care indicatorul existent are un caracter incluziv și acoperă deja mai multe categorii de beneficiari, inclusiv persoane vârstnice. Totodată, abordarea incluziunii sociale în cadrul acțiunii 1.3.1 are un caracter integrator, vizând multiple grupuri vulnerabile, iar detalierea excesivă prin indicatori dezagregați pentru fiecare categorie nu este considerată oportună la nivelul Planului de acțiuni.</p>

	<p>provocărilor și de a ne adapta la procesul legat de îmbătrânirea populației este necesară o abordare integratoare a problemelor legate de îmbătrânire în toate politicile relevante. Mai mult ca atât, către anul 2030, când va expira perioada de implementare a Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, persoanele cu vârsta de 65+ vor constitui 22% din numărul total al populației Republicii Moldova.</p>	
	<p>La acțiunea 1.3.3. „Dezvoltarea și implementarea Programului național „Voucher cultural”, în conformitate cu Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 434/2023, se reiterează recomandarea de a specifica expres în denumirea acțiunii și a indicatorului de monitorizare: „Voucher cultural pentru vârstnici”. În acest sens, se propune fie formularea unei acțiuni noi sau al unui nou indicator de monitorizare care să corespundă recomandării expuse supra. Se menționează că, implementarea acestei acțiuni ține de competența Ministerului Culturii.</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>În anul 2024, acțiunea privind implementarea Programului național „Voucher cultural” a fost exclusă din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024, în principal din cauza dificultăților identificate în definirea conceptului, a provocărilor de ordin tehnic și operațional privind implementarea mecanismului de vouchere, inclusiv gestionarea fluxurilor instituționale, a parteneriatelor și a aspectelor legate de protecția datelor. Totodată, a fost evidențiată lipsa unei planificări bugetare clare și a unui cadru de sustenabilitate pe termen mediu, elemente esențiale pentru implementarea eficientă a unei asemenea intervenții. În acest context, susținerea persoanelor vârstnice prin măsuri de acces la cultură este asigurată prin programele existente ale Ministerului Culturii, precum Programul Național „Acces la cultură”, „Mărțișor” și „Târgul „Hai acasă de Crăciun” ș.a.</p>
	<p>De asemenea, pentru a asigura integrarea reală a perspectivei de gen în sectorul cultural, contribuind la reducerea inegalităților și la creșterea participării echitabile a femeilor și a grupurilor vulnerabile în viața artistică și culturală, care sprijină dezvoltarea unui cadru sustenabil de educație, finanțare și sensibilizare, esențial pentru</p>	

	<p>prevenirea violenței și promovarea incluziunii sociale, se reiterează propunerea de a completa <i>Obiectivului General 1</i> cu următoarele acțiuni și indicatori de monitorizare, după cum urmează:</p> <p>1. Crearea unor mecanisme de finanțare dedicate susținerii inițiativelor artistice și culturale care promovează egalitatea de gen, inclusiv prin sprijinirea artiștilor independenți și a organizațiilor conduse de femei”, cu indicatorul de monitorizare: „Mecanism de finanțare dezvoltat și implementat”;</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Din perspectiva politicilor culturale, Ministerul Culturii nu identifică dezechilibre structurale de gen în sectorul cultural care să justifice instituirea unui mecanism financiar distinct, întrucât participarea femeilor este deja consistentă și vizibilă în toate segmentele domeniului, inclusiv în poziții de creație, conducere și management.</p> <p>În acest context, introducerea unui instrument de finanțare dedicat exclusiv criteriului de gen ar putea conduce la o segmentare artificială a arhitecturii de sprijin public, fără o fundamentare bazată pe evidențe. O astfel de abordare ar risca suprapunerea cu mecanismele existente și ar putea afecta coerența proceselor de evaluare, care sunt construite în jurul criteriilor de calitate, relevanță și impact cultural.</p> <p>În prezent, cadrul de finanțare este conceput ca unul deschis, competitiv și nediscriminatoriu, asigurând acces egal tuturor operatorilor culturali. În aceste condiții, principiul egalității de șanse este integrat transversal prin instrumentele existente, fără a fi necesară crearea unor mecanisme paralele dedicate.</p> <p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p>
--	--	---

	<p>2. Elaborarea unor programe educaționale și de formare care să pună accent pe rolul femeilor și bărbaților în istoria și patrimoniul cultural, integrând perspectiva de gen în curriculum-ul școlar și în proiectele muzeale, cu indicatorul de monitorizare: „Programe educaționale și de formare elaborate, numărul total de participanți dezagregat după criteriul de sex, vârstă, dizabilitate, statut migrațional, mediu de reședință urban/rural”;</p> <p>3. Încurajarea inițiativelor culturale și artistice care promovează participarea femeilor din mediul rural și a grupurilor vulnerabile, prin sprijin financiar și logistic dedicat”, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul de inițiative sprijinite care promovează participarea femeilor din mediul rural și a grupurilor vulnerabile”.</p>	<p>Propunerea excede aria de reglementare a Programului, includerea explicită a integrării în curriculum-ul școlar ține de competența Ministerului Educației și Cercetării. Totodată, Programul are un caracter strategic și nu reglementează conținutul tematic al curriculumului educațional sau al proiectelor muzeale, acestea fiind dezvoltate în cadrul instrumentelor sectoriale specifice.</p> <p>În acest context, aspectele privind egalitatea de gen pot fi promovate în mod transversal în cadrul proiectelor culturale și educaționale, în funcție de specificul acestora, fără a fi necesară detalierea lor la nivelul Programului sau instituirea unor indicatori de monitorizare dedicați.</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Nu au fost identificate date sau indicatori care să evedențieze existența unor inegalități structurale de gen în domeniul cultural care să justifice instituirea unor măsuri și indicatori dedicați exclusiv acestui criteriu. Analiza sectorială disponibilă indică o participare semnificativă a femeilor în domeniul culturii, inclusiv în activități de creație, interpretare și management cultural.</p> <p>În acest context, introducerea unor intervenții și indicatori specifici orientăți pe gen nu este susținută de o problemă obiectivă și cuantificabilă, existând riscul</p>
--	--	--

		<p>fragmentării artificiale a cadrului de monitorizare și intervenție.</p> <p>Totodată, cadrul de finanțare existent este conceput ca unul deschis, competitiv și nediscriminatoriu, asigurând acces egal tuturor operatorilor culturali. Prin urmare, principiul egalității de șanse este integrat transversal în instrumentele existente, fără necesitatea instituirii unor mecanisme sau indicatori paralele dedicat.</p>
	<p><i>Obiectivul general 3</i> se propune de completat cu următoarele acțiuni și indicatori de monitorizare, după cum urmează:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Crearea de programe de mentorat și granturi destinate femeilor artistice și creatoare, pentru reducerea dezechilibrelor de gen în carierele culturale, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul total de femei beneficiare, dezagregate după criteriile de vârstă, dizabilitate, statut migrațional și mediu de reședință urban/rural”; 2. Derularea de campanii culturale și artistice (teatru social, film, expoziții) care să promoveze nonviolența și egalitatea de gen, contribuind la prevenirea violenței în familie și a violenței împotriva femeilor, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul anual de campanii desfășurate”; 3. Instruirea personalului din instituțiile culturale în recunoașterea și promovarea principiilor egalității de șanse și în susținerea campaniilor de prevenire a violenței, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul de persoane instruite, dezagregat după criteriul de sex, vârstă, dizabilitate, statut migrațional și mediu de reședință urban/rural”; 4. Organizarea de activități comunitare în centre culturale și biblioteci privind riscurile traficului de ființe umane, cu implicarea tinerilor și a grupurilor vulnerabile, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul de activități comunitare realizate și numărul de participanți, dezagregat după criteriul de sex, vârstă, dizabilitate, statut migrațional și mediu de reședință urban/rural”. 	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>La Obiectivul specific 1.3 „Creșterea nivelului de participare culturală activă a cetățenilor și comunităților locale, prin susținerea inițiativelor civice și a voluntariatului în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural local”, acțiunea generală 1.3.1 privind „dezvoltarea și implementarea de proiecte culturale incluzive...” va include și măsuri specifice orientate spre promovarea egalității de gen, prevenirea violenței și consolidarea incluziunii sociale, prin programe culturale, educaționale și comunitare dedicate femeilor, tinerilor și grupurilor vulnerabile.</p> <p>Acțiunea se completează cu indicatori de monitorizare care vizează: <i>numărul anual de activități culturale și artistice dedicate promovării nonviolenței și egalității de gen; numărul de persoane instruite din instituțiile culturale, dezagregat după sex,</i></p>

	<p><i>La Obiectiv general 4. Un sistem sustenabil, echitabil și eficient de finanțare a culturii și patrimoniului cultural, care sprijină inițiativa artistică, stimulează creativitatea și contribuie la protejarea și valorificarea patrimoniului cultural național</i></p> <p><i>La Obiectiv specific 4.2. Crearea și operaționalizarea până în 2030 a unui sistem integrat de monitorizare, evaluare și analiză a finanțărilor în domeniul culturii și patrimoniului cultural, fundamentat pe indicatori de performanță, criterii de eficiență și mecanisme statistice de colectare și interpretare a datelor privind finanțarea, consumul și impactul economic al sectorului cultural, în parteneriat cu instituțiile relevante</i></p> <p>Acțiunea 4.2.2. „Îmbunătățirea și actualizarea indicatorilor statistici, inclusiv a Formulelor statistice pentru domeniul cultură”, se propune reiterat de completat cu un nou indicator de monitorizare: „Număr de indicatori statistici dezagregați pe criteriul de sex, vârstă, dizabilitate, statut migrațional, mediu de reședință urban/rural și alte criterii relevante”.</p>	<p><i>vârstă, dizabilitate, statut migrațional și mediu de reședință.</i></p> <p>Se acceptă parțial</p> <p>Dezagregarea datelor statistice poate fi avută în vedere, după caz, în funcție de relevanța indicatorilor, metodologia de colectare aplicabilă, disponibilitatea datelor și competențele instituțiilor responsabile.</p> <p>Totodată, nu se consideră oportună stabilirea exhaustivă, la nivelul Programului, a tuturor criteriilor de dezagregare propuse, întrucât acestea trebuie aplicate diferențiat, proporțional cu scopul urmărit și în conformitate cu cadrul metodologic și normativ privind colectarea și protecția datelor.</p> <p>În acest context, indicatorii statistici vor fi dezvoltați și ajustați gradual, în funcție de necesitățile de monitorizare și evaluare ale sectorului, cu respectarea principiilor de relevanță și proporționalitate.</p>
	<p>De asemenea, se aduce la cunoștință că, Legea nr. 60/2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, aliniată la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prevede asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, în egală măsură cu alți cetățeni, la educație, protecție socială, asistență medicală, reabilitare, muncă, viață publică, mediu fizic, transport, tehnologii și sisteme informaționale, de comunicare și la alte utilități și servicii la care are acces publicul larg.</p> <p>În acest sens, Capitolul III „Accesibilitatea” al Legii prenotate stabilește prevederi generale privind accesibilitatea persoanelor cu dizabilități în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic prin adaptarea infrastructurii, inclusiv proiectarea și construcția obiectelor de infrastructură socială, accesul la obiective culturale, turistice și sportive.</p> <p>Totodată, conform prevederilor art. 23 din Legea menționată, Ministerul Culturii, alte structuri competente ale autorităților publice centrale și locale au obligația să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la valorile culturale, la obiectivele de patrimoniu,</p>	<p>Se ia act</p>

	<p>turistice, sportive și la locurile de petrecere a timpului liber. În vederea asigurării accesului persoanelor cu dizabilități la cultură, autoritățile publice centrale și locale, asociațiile obștești și persoanele juridice de drept public sau de drept privat au obligația să ia următoarele măsuri specifice:</p> <p>a) să sprijine participarea persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora la manifestările culturale, sportive și turistice;</p> <p>b) să organizeze, în colaborare sau în parteneriat cu persoane juridice, publice ori private, manifestări și activități culturale, sportive și de petrecere a timpului liber;</p> <p>c) să asigure condiții pentru practicarea sportului de către persoanele cu dizabilități;</p> <p>d) să sprijine activitatea organizațiilor sportive ale persoanelor cu dizabilități.</p> <p>Or, autoritățile administrației publice locale asigură accesul gratuit sau cu reducere la obiectivele culturale, turistice și sportive, iar furnizorii de servicii în domeniu asigură accesul gratuit al persoanelor cu dizabilități într-o proporție de cel puțin 2% din numărul total de locuri disponibile.</p> <p>Astfel, promovarea accesului persoanelor cu dizabilități la cultură și artă are loc prin implementarea de programe cultural-educative adaptate, inclusiv ghidaje accesibilizate și activități dedicate, cu implicarea beneficiarilor din instituții specializate.</p> <p>Prin urmare, la definitivarea proiectului de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2035, a Strategiei Naționale pentru Cultură și Patrimoniu pentru anii 2025-2035, solicităm asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități în egală măsură cu ceilalți cetățeni, prin asigurarea accesibilității și adaptarea infrastructurii, serviciilor și activităților culturale la necesitățile persoanelor cu dizabilități fizice și senzoriale, în condiții de egalitate.</p>	
<p>Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (scr. 04-1730 din 01.04.2026)</p>	<p><i>La proiectul Programului</i></p> <p>1. La cap. I. Introducere, la aliniatul privind corelarea obiectivelor Programului cu alte documente de politici publice:</p> <p>a) la pag. 5, după textul: „<i>Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022-2028, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.40/2022</i>”, se va completa cu textul: „<i>Programul național de dezvoltare locală „Satul European” pentru anii 2024-2028, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.216/2024 (OG. Accelerarea ritmului de echipare a unităților administrativ-teritoriale cu dotările de bază de infrastructură tehnico edilitară și socială, în vederea îmbunătățirii</i></p>	<p>Se acceptă</p> <p>Cap. I. Introducere a fost completat conform propunerii.</p>

	<p><i>condițiilor de trai, a creșterii atractivității investiționale și a asigurării dezvoltării durabile a localităților din Republica Moldova) ”.</i></p>	
	<p>b) la pag. 6, după textul: <i>„Strategia națională de reducere a riscului dezastrelor pentru perioada 2024-2030, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.804/2024...”</i>, se va completa cu textul:</p> <p><i>„Regulamentul privind conținutul-cadru, principiile metodologice de elaborare și actualizare, avizare și aprobare a Planului de amenajare a teritoriului național, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.715/2022. Actul reglementează Secțiunea monumentele istorice, siturile arheologice și zonele construite protejate, pentru teritoriul întregii țări și în conformitate cu prevederile CUC nr.434/2023;</i></p> <p><i>Codul urbanismului și construcțiilor nr.434/2023 (Reglementează evaluarea patrimoniului, gestionarea, protecția acestuia în tangență cu normelor aplicabile din domeniul vizat, cu liniile directorii și reglementatorii ale principiilor de elaborare a documentației de urbanism, cât și cu Secțiunea a 10-a Monumentele istorice și siturile arheologice din Planului de amenajare a teritoriului național); Legea cu privire la ocrotirea monumentelor nr.1530/1993. Actul stabilește modul de gestiune, protecție și reglementare a monumentelor, care fac parte din patrimoniul cultural (opere de arhitectură, structuri și elemente cu caracter arheologic, ansambluri de construcții și situri rezultate din activitatea umană care au valoare națională sau internațională din punct de vedere istoric, artistic, științific, urbanistic ori cultural. Ocrotirea acestora, indiferent de forma de proprietate, constituie un interes public.)”.</i></p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Conform subpct. 18.1. din Regulamentul cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020, precum și în corespundere cu Ghidul cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 191/2025, „Introducerea reflectă conexiunea directă cu strategia din care derivă Programul, subliniind modul în care contribuie la implementarea direcțiilor strategice stabilite. Totodată, sunt analizate corelările cu alte documente de politici publice din domenii conexe, în special cu alte programe, cu documentele de planificare în vigoare și cu angajamentele internaționale asumate, pentru a evidenția sinergiile și complementaritatea intervențiilor.”</p> <p>Reieșind din cele expuse supra, cadrul normativ în vigoare care reglementează metodologia de elaborare a programului stabilește clar obligativitatea corelării acestuia cu documentele de politici conexe, și nu cu prevederile actelor normative aferente obiectului de reglementare al Programului.</p>

	<p>2. La cap. II. Analiza situației, Secțiunea a 2-a Analiza problemelor identificate:</p> <p>a) la pag. 13, textul alineatelor care încep: „Cu toate acestea, cadrul normativ aferent patrimoniului...”;</p> <p>„<i>Lipsa planurilor urbanistice generale actualizate...</i>”;</p> <p>„<i>Aceste vulnerabilități sunt vizibile în mod deosebit în Nucleul istoric al Chișinăului...</i>”;</p> <p>„<i>Coordonarea interinstituțională rămâne deficitară, iar atribuțiile autorităților publice centrale...</i>”, se va substitui cu textul:</p> <p>„<i>Intervențiile asupra monumentelor sunt strict reglementate de documentele normative și monitorizate de către autoritățile centrale de specialitate. Aprobarea proiectelor se efectuează în strictă corespundere cu prevederile Planurilor Urbanistice Generale ale localităților și doar în baza Avizului emis de către Ministerul Culturii, adițional avizelor autorităților competente conform art. 54-56 și Anexei 24 din Codul Urbanismului și Construcțiilor nr.434/2023. Controlul riguros asupra monumentelor și zonelor de protecție a acestora revine Administrației Publice Locale (conform prevederilor art. 14, art. 43 și art. 75 din Legea privind administrația publică locală nr. 436/2006). Respectarea normelor tehnice în procesul de proiectare a intervențiilor asupra monumentelor îi revine specialistului atestat în domeniu (conform prevederilor art. 123, art. 124 din Codul Urbanismului și Construcțiilor nr.434/2023). Presiunea imobiliară generează conflicte între interesele economice și necesitatea protejării patrimoniului cultural imobil. Emiterea Avizului Consiliului Național al Monumentelor (în continuare – CNMI), la inițierea procedurii de intervenție asupra monumentelor conform celor stipulate mai sus, împiedică intervenția neautorizată asupra monumentelor și a zonei de protecție a acestora.</i></p> <p><i>Pentru Nucleul istoric al Chișinăului, noul Plan Urbanistic General al mun. Chișinău, aflat în proces de elaborare, va reglementa liniile directorii și reglementatori și pentru Zona istorică a orașului.</i>”.</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Textul propus nu corespunde finalității Capitolului II. ANALIZA SITUAȚIEI, care trebuie să evidențieze vulnerabilitățile, disfuncționalitățile și cauzele care afectează domeniul, nu să substituie analiza diagnostică printr-o prezentare preponderent normativă a cadrului existent. Deși intervențiile asupra monumentelor istorice sunt reglementate prin acte normative și supuse procedurilor de avizare, domeniul rămâne fragil, fapt demonstrat prin multiple încălcări constatate în practică, inclusiv intervenții ilegale, demolări ale monumentelor sau situații în care lucrări promovate în documentații ca restaurare se soldează, în realitate, cu desființări ori alterări substanțiale ale valorii patrimoniale, vulnerabilități confirmate inclusiv prin activitatea Agenției de Inspectare a Monumentelor și Inspectoratului Național pentru Supraveghere Tehnică, precum și prin cauzele aflate pe rolul instanțelor de judecată având ca obiect intervenții neconforme asupra monumentelor istorice.</p> <p>Totodată, la nivelul autorităților publice locale persistă deficiențe privind cunoașterea și aplicarea regimului de protecție a monumentelor istorice, fiind emise în unele cazuri certificate de urbanism și autorizații de construire cu încălcarea cadrului legal. În același timp, practica CNMI demonstrează că nici</p>
--	---	---

documentațiile elaborate de specialiști atestați nu sunt întotdeauna conforme, acestea fiind frecvent returnate pentru necorespondere, ceea ce relevă necesitatea consolidării pregătirii profesionale și a mecanismelor de asigurare a calității în procesul de atestare. Substituirea textului existent cu o formulare axată pe descrierea reglementărilor, a competențelor formale sau a unor instrumente viitoare, cum este un nou PUG aflat în proces de elaborare, nu este oportună în cadrul acestui capitol. Se consideră necesară menținerea unei formulări de tip diagnostic, care să reflecte realist problemele existente și să fundamenteze măsurile strategice propuse.

b) **La pag. 14**, textul alineatului: *„Lacunele din legislația privind protecția patrimoniului cultural...”*, se va substitui cu textul: *„Intervențiile neautorizate în zonele de protecție a monumentelor de istorie, modificările arbitrare ale fațadelor, utilizarea materialelor neconforme cu cerințele normative, îndepărtarea elementelor decorative, deteriorarea intenționată a acestora și abandonarea deliberată a clădirilor istorice, aduc degradării majore zonei istorice. Autoritățile sunt responsabile de exercitarea atribuțiilor de control, monitorizare și inventariere anuală a situația în teren, prin aplicarea prevederilor Legii cu privire la ocrotirea monumentelor nr.1530/1993, a Legii privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător nr.131/2012 și a Hotărârii Guvernului nr.116/2025 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Consiliului Național al Monumentelor Istorice. Astfel, managementul corect al situației prezente cât și valorificarea patrimoniului cultural, cu eforturi comune, va asigura creșterea capacității de conservare, creșterea educației patrimoniale a societății și menținerea interesului public constant”*.

Nu se acceptă

Textul propus nu corespunde finalității Capitolului II. ANALIZA SITUAȚIEI, care trebuie să evidențieze problemele existente și cauzele structurale ale acestora. Deși sunt menționate abateri reale, formularea propusă deplasează accentul spre enumerarea cadrului normativ și a atribuțiilor instituționale, fără a reflecta în mod adecvat lacunele și dificultățile de aplicare ale acestuia. De asemenea, se impune clarificarea faptului că activitățile de inventariere, evidență și documentare a bunurilor imobile cu statut de monument sunt distincte de atribuțiile de control și monitorizare. Totodată, nu este oportună enumerarea cadrului legal

existent, în condițiile în care legislația în domeniul protejării monumentelor istorice se află în proces de reformă, fiind elaborat un nou proiect de lege care urmează să substituie Legea nr. 1530/1993 privind ocrotirea monumentelor. În același timp, practica demonstrează că mecanismele de control și monitorizare nu funcționează la nivelul necesar, existând limitări instituționale și de competență în activitatea autorităților responsabile, inclusiv în ceea ce privește cooperarea între instituțiile de control. De asemenea, rolul Consiliului Național al Monumentelor Istorice este unul de examinare și avizare a documentațiilor de proiect, însă în practică se constată discrepanțe între soluțiile avizate și intervențiile realizate în teren. Prin urmare, se consideră oportună menținerea unei formulări de tip diagnostic, care să reflecte realist lacunele cadrului normativ și dificultățile de aplicare a acestuia, ca bază pentru fundamentarea intervențiilor strategice.

c) **La pag. 16**, la aliniatul „*Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat...*”, după cuvintele „... *reglementărilor urbanistice aplicabile,*” se va completa cu textul: „*nr. cadastral, actul administrativ în baza căruia s-a adoptat statutul de monument, regimul juridic - dreptul de proprietate, gestiunea acestuia, Avizul organului central de specialitate, după caz și specificații tehnice pentru a oferi o informație mai amplă la momentul accesării*”.

Nu se acceptă
 Detalierea structurii și a conținutului informațional aferent sistemului de evidență a monumentelor nu ține de nivelul de analiză a Programului. Modul de organizare a Sistemului informațional „Inventarul monumentelor”, inclusiv categoriile de date și specificațiile tehnice pe care acesta le va conține, urmează să

	<p>d) La pag. 27, textul alineatului: <i>„Sistemul actual de atestare profesională nu diferențiază suficient ...”</i>, se va substitui cu textul: <i>„Sistemul actual de atestare profesională propune specializări în domeniul arhitecturii, urbanismului, construcțiilor, inginerie, etc., care oferă servicii profesionale în domeniul vizat. Atestarea specialităților este desfășurată de către Organul central de specialitate - Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, conform Regulamentului cu privire la atestarea tehnico-profesională a specialiștilor cu activități în construcții, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.743/2024 cu privire la asigurarea calității în construcții, cât și Codului urbanismului și construcțiilor nr.434/2023.</i></p> <p><i>La nivel național profesioniști calificați capabili să elaboreze, coordoneze și monitorizeze intervențiile asupra monumentelor de arhitectură sunt în număr mic, aceștia fiind concentrați în zona mun. Chișinău, fapt ce determină necesitatea promovării domeniului dat, în scopul susținerii, menținerii și ocrotirii zonelor istorice, monumentelor și siturilor din întreaga țară, prin promovarea învățământului superior, programelor dedicate arheologiei, restaurării sau conservării obiectelor de arhitectură, modernizării tehnicilor de restaurare și conservare a materialelor istorice, meșteșugurilor tradiționale”.</i></p>	<p>fie stabilite prin actul normativ de creare și reglementare a acestuia.</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Textul propus nu corespunde finalității Capitolului II. ANALIZA SITUAȚIEI, întrucât substituie constatarea unor curențe sistematice prin descrierea cadrului normativ și instituțional existent. Totodată, este necesar de menționat că, în domeniul patrimoniului cultural, inclusiv al monumentelor istorice, autoritatea centrală de specialitate este Ministerul Culturii, ceea ce justifică abordarea potrivit căreia, cerințele de calificare și mecanismele de atestare pentru intervențiile asupra patrimoniului construit trebuie corelate cu competențele autorității de resort. În acest sens, proiectul noii Legi privind protejarea monumentelor istorice prevede consolidarea rolului Ministerului Culturii în acest domeniu.</p> <p>De asemenea, nu se consideră întemeiată concluzia implicită că numărul proiectanților atestați ar fi, în sine, insuficient. Raportat la dimensiunea țării, numărul specialiștilor atestați nu este în mod necesar redus, problema principală ținând mai degrabă de distribuția neuniformă a acestora, de nivelul de specializare efectivă în domeniul patrimoniului construit și de calitatea documentațiilor elaborate. Practica de examinare a proiectelor relevă că documentațiile prezentate nu sunt</p>
--	--	---

		<p>întotdeauna conforme, ceea ce evidențiază necesitatea consolidării pregătirii profesionale de specialitate și a mecanismelor de asigurare a calității.</p> <p>Prin urmare, se consideră oportună menținerea unei formulări de tip diagnostic, axate pe provocările reale ale sistemului, și nu substituirea acesteia printr-o prezentare generală a cadrului de atestare existent.</p>
	<p>e) la pag. 28, la aliniatul „În perioada 2020–2025, au fost atestați 120 de proiectanți activi în domeniul patrimoniului arhitectural-istoric, înregistrându-se o creștere constantă a numărului de specialiști autorizați pentru proiectarea lucrărilor de restaurare și intervenție asupra monumentelor istorice. Cu toate acestea, nivelul de competență practică și distribuția teritorială rămân neuniforme, majoritatea specialiștilor activând în mun. Chișinău. Această concentrare teritorială, împreună cu diferențele de pregătire profesională în restaurare, limitează capacitatea de implementare coerentă a politicilor de protejare a patrimoniului cultural construit. Situația subliniază necesitatea consolidării formării profesionale continue, a specializărilor interdisciplinare și a extinderii procesului de atestare la nivel regional, pentru a asigura o expertiză echilibrată și sustenabilă în domeniul protejării patrimoniului arhitectural-istoric”, se va substitui cuvântul „autorizați” cu sintagma „cu atestare tehnico-profesională”, iar cuvântul „regional” se va substitui cu cuvântul „național”, conform cadrului normativ.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Propunerea a fost acceptată parțial, prin reformularea textului în redacție proprie. A fost acceptată ajustarea terminologică („cu atestare tehnico-profesională”), iar conținutul a fost adaptat pentru a reflecta mai clar distribuția teritorială a specialiștilor și necesitatea dezvoltării capacităților profesionale la nivel teritorial (textul „extinderii procesului de atestare la nivel regional” a fost substituit cu textul „dezvoltării capacităților profesionale la nivel teritorial”).</p>
	<p>f) La pag. 31, textul: „Registrul experților evidențiază o bază profesională valoroasă, dar fragilă, dependentă de specialiști seniori. Consolidarea sa necesită actualizarea procedurilor de atestare, instruire periodică și cooperare între instituții de cultură, universități și asociații profesionale”, se va substitui cu textul: „Sistemul actual de atestare profesională propune specializări în domeniul arhitecturii, urbanismului, construcțiilor, inginerie, etc., care oferă servicii profesioniste în domeniul vizat. Atestarea specialităților este desfășurată de către Organul central de specialitate (MIDR), conform Regulamentului cu privire la atestarea tehnico - profesională a specialiștilor cu activități în construcții, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.743/2024 cu privire la asigurarea calității</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Textul propus descrie cadrul general de atestare în domeniul construcțiilor, fără a reflecta specificul intervențiilor asupra monumentelor istorice. Deși, în practică, în comisiile de atestare pot fi cooptați specialiști din domeniu, cadrul normativ nu reglementează expres participarea autorității competente în domeniul patrimoniului cultural și nici criterii</p>

	<p>în construcții cât și a Codului Urbanismului și Construcțiilor nr.434/2023”, pentru alinierea definițiilor la terminologia specifică domeniului, expunerea într-o formă unitară, coerentă și completă.</p>	<p>distincte pentru evaluarea competențelor necesare intervențiilor asupra monumentelor istorice. În aceste condiții, sistemul actual rămâne unul generalist, iar menținerea constatrilor din analiza situației este justificată, inclusiv în contextul necesității dezvoltării unui mecanism specific domeniului patrimoniului cultural, aspect deja avut în vedere în noul proiect de lege privind protejarea monumentelor istorice.</p>
	<p>3. La cap. V. Costuri, în tabel, în coloana „Codul programului bugetar” (la toate obiectivele) se va substitui sintagma „Sursa MIDR” cu sintagma „subprogramul 6602”, care vizează dezvoltarea turismului, inclusiv modernizarea și reabilitarea monumentelor și a instituțiilor culturale, finanțate din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost modificat conform recomandării.</p>
	<p>La Planul de acțiuni 1. <u>La acțiunea 1.1.7. Implementarea programelor de sprijin financiar și non -financiar destinate creării și modernizării infrastructurii culturale în comunitățile defavorizate și acțiunea 1.2.1. Modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale și instituțiilor de învățământ extrașcolar artistic complementar la nivel local (case de cultură, biblioteci, muzee, teatre, școli de artă, (muzică, teatru, arte plastice, dans)) în vederea asigurării funcționalității, accesibilității și creșterii calității serviciilor și bunurilor culturale oferite comunității</u>, în coloana „Cod program/subprogram bugetar, denumirea sursei de finanțare”, se va substitui sintagma „Sursa MIDR” cu sintagma „subprogramul 6602”, deoarece Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale prin intermediul Fondului național pentru dezvoltare regională și locală, implementează proiecte ce vizează modernizarea și reabilitarea instituțiilor culturale.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost modificat conform recomandării.</p>
	<p>2. Se propune comasarea acțiunilor 1.2.1 (menționată supra) și 1.2.2. <u>Reabilitarea, modernizarea și dotarea instituțiilor culturale ale autorităților administrației publice centrale</u>, întrucât vizează același indicator de monitorizare – modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale.</p>	<p>Nu se acceptă Comasarea acțiunilor 1.2.1 și 1.2.2 nu poate fi aprobată, întrucât menținerea acestora în formă distinctă asigură o</p>

delimitare clară a intervențiilor pe niveluri diferite de competență instituțională. Separarea acțiunilor facilitează o coordonare mai eficientă, precum și o monitorizare și raportare mai precisă a implementării fiecărei intervenții în parte. Totodată, menținerea structurii actuale permite urmărirea distinctă a impactului intervențiilor culturale la nivel central și local, contribuind la o evaluare mai riguroasă a rezultatelor Programului.

3. Se propune divizarea acțiunii 3.2.1. Elaborarea/implementarea și dezvoltarea programelor de formare profesională continuă în domeniul patrimoniului cultural, inclusiv pentru specialiștii implicați în reabilitarea monumentelor istorice (arhitecți, ingineri etc.), precum și pentru reprezentanții structurilor de forță implicați în prevenirea și combaterea traficului ilicit de bunuri culturale și specialiștii din domeniul patrimoniului cultural responsabili de gestionarea bunurilor culturale (imobil și mobil) în două măsuri distincte pentru a diferenția categoriile de beneficiari (specialiști atestați vis-a-vis funcționari cu atribuții administrative), după cum urmează:

a) măsura 3.2.1. Elaborarea/implementarea și dezvoltarea programelor de formare profesională continuă în domeniul patrimoniului cultural pentru specialiștii implicați în reabilitarea monumentelor istorice (arhitecți, ingineri etc.). Procesul de atestare este organizat și executat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, conform prevederilor Regulamentului cu privire la atestarea tehnico-profesională a specialiștilor cu activități în construcții, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.743/2024 și a Codului Urbanismului și Construcțiilor nr.434/2023. Specialiștii atestați în domeniul vizat dețin competențe în domeniul patrimoniului cultural.

b) măsura 3.2.2. Formare profesională periodică pentru funcționarii publici ai administrațiilor publice locale care direct au tangență cu gestionarea, inventarierea și notarea monumentelor, bunuri culturale prin activitatea pe care o desfășoară, reprezentanții structurilor de forță implicați în prevenirea și combaterea traficului ilicit de bunuri culturale, specialiștii din domeniul patrimoniului cultural responsabili

Se acceptă parțial

Formularea inițială a acțiunii a fost elaborată în corespundere cu abordarea prevăzută în Programul Național de Aderare, care tratează într-o manieră integrată formarea profesională continuă în domeniul patrimoniului cultural. Totodată, pentru o delimitare mai clară a categoriilor de beneficiari, se acceptă divizarea acțiunii în măsuri distincte, în funcție de specificul programelor de formare și al grupurilor-țintă vizate. Formularea concretă a acestora a fost ajustată în redacție proprie.

În acest context, nu se consideră oportună excluderea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, având în vedere competențele acestuia în domeniul intervențiilor asupra monumentelor istorice. De asemenea, se precizează că activitățile de inventariere și gestionare a bunurilor culturale, pe de o parte, și cele de prevenire și combatere a traficului ilicit de bunuri culturale, pe de altă parte,

	<p>de gestionarea bunurilor culturale (imobil și mobil)) – întrucât funcționarii publici din cadrul APL I și APL II, au în competența sa sarcina de a inventaria și gestiona bunurile din teritoriul administrativ, conform prevederilor Legii nr.463/2006 privind administrația publică locală. Astfel, se va exclude MIDR din Lista autorităților/instituțiilor responsabile de realizarea măsurii 3.2.2 cu privire la formarea profesională a funcționarilor publici și a reprezentanților structurilor de forță.</p> <p>4. <u>La acțiunea 5.1.3. Promovarea și aderarea la Rutele Culturale Europene</u>, din coloana „Autoritate/instituția publică responsabilă” se va exclude „MIDR”, întrucât excede competențele ministerului stabilite în Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017.</p>	<p>vizează domenii distincte, care necesită abordări diferențiate în cadrul programelor de formare.</p> <p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
<p>Ministerul Educației și Cercetării (scr. nr. 02/209/26 din 31.03.2026)</p>	<p>La proiectul Programului: <i>Capitolul II. Analiza situației.</i> În <i>Secțiunea a 2-a. Analiza problemelor identificate</i>, în conținut, alineatul al doilea (pag. 27), textul „...instituțiile de învățământ superior nu implementează în prezent programe dedicate arheologiei, restaurării sau conservării.” Și constatarea „În consecință, sistemul educațional nu produce specialiștii necesari, arheologi, conservatori, restauratori, muzeografi, meșteri și alți profesioniști esențiali, ceea ce afectează capacitatea statului de a asigura intervenții calificate și de a respecta standardele UNESCO și europene privind protejarea patrimoniului cultural.” nu sunt relevante și propunem excluderea acestora. Noul Nomenclator al domeniilor de studii și al specialităților oferă la ciclul I Licență și studii integrate, oportunitatea de a studia la domeniul 0222 Istorie și arheologie, programele de studii: 0222.1 Istorie, 0222.2 Arheologie, 0222.3 Muzeologie, 0222.4 Restaurarea și conservarea monumentelor istorice. Propunerea de modificare este argumentată în temeiul Nomenclatorului domeniilor de studii și al specialităților în învățământul superior, aprobat prin HG nr. 412/2024, modificat prin HG nr. 375/2025. Lipsa specialiștilor nu derivă doar din faptul că sistemul educațional „nu produce”, ci și din factori externi precum numărul de candidați interesați de aceste domenii adesea limitat, ceea ce influențează direct numărul de specialiști formați, migrația profesională, nivelul scăzut de salarizare sau oportunitățile limitate de angajare în domeniu etc..</p>	<p>Se acceptă parțial Textul a fost ajustat pentru a reflecta faptul că Nomenclatorul domeniilor de studii și al specialităților, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 412/2024, modificat prin Hotărârea Guvernului nr. 375/2025, este unul recent, iar programele de studii aferente domeniului 0222 Istorie și arheologie se află într-un proces de consolidare și dezvoltare. În acest sens, formularea a fost revizuită pentru a reflecta mai nuanțat stadiul actual de implementare a programelor de formare profesională în domeniile relevante patrimoniului cultural, fără a afecta logica analizei problemelor identificate.</p>

	<p>Precizăm că Ministerul Educației și Cercetării aprobă planul de admitere (comanda de stat) finanțat de la buget pentru învățământul superior, structurat pe domenii, în baza ofertelor prezentate de instituțiile de învățământ. Repartizarea locurilor pe programe de studii este realizată ulterior de către fiecare instituție de învățământ superior.</p> <p>De asemenea, în contextul autonomiei universitare, programele de studii de master și doctorat sunt elaborate de instituțiile de învățământ superior care dețin acreditare sau autorizare provizorie, în condițiile prevăzute de lege.</p>	
<p>Cancelaria de Stat (scr. nr 21/1-69-3658 din 31.03.2026)</p>	<p>Se reiterează necesitatea cuantificării indicatorilor din capitolul IX „Planul de acțiuni”, întrucât nu toți au fost cuantificați, de exemplu pentru acțiunile 1.4.1, 1.4.3, 1.7.3, 1.8.1, 1.8.5, 1.9.5, 2.2.3, 3.2.4, 3.2.5 etc.</p>	<p>Se acceptă Indicatorii din Planul de acțiuni au fost cuantificați conform propunerii.</p>
	<p>Referitor la acțiunea 5.1.1 „Integrarea organizațiilor culturale în rețele și programe europene și internaționale”, în conformitate cu mandatul instituțional al Biroul relații cu diaspora (BRD), care nu include atribuții directe privind integrarea organizațiilor culturale în rețele și programe europene și internaționale, se constată lipsa unei corelări funcționale între responsabilitățile instituției și acțiunile propuse. În acest context, se recomandă excluderea BRD din calitatea de partener de cooperare pentru realizarea acestui obiectiv, în vederea asigurării unei delimitări clare a competențelor și a unei implementări eficiente a Programului.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
	<p>În ceea ce privește acțiunile 5.1.5 „Sprijinirea inițiativelor de promovare și punere în valoare a patrimoniului cultural la nivel internațional” și 5.2.4 „Dezvoltarea și desfășurarea unei campanii internaționale de promovare a culturii și patrimoniului cultural al Republicii Moldova”, analiza conținutului acestor acțiuni relevă existența unor suprapuneri conceptuale și operaționale, inclusiv la nivelul indicatorilor de monitorizare. În vederea sporirii coerenței și eficienței intervențiilor propuse, se recomandă revizuirea și consolidarea acestora într-o formulare unificată, care să integreze obiectivele și rezultatele urmărite. O astfel de abordare ar contribui la optimizarea resurselor, evitarea duplicării eforturilor și creșterea impactului asupra promovării culturii și patrimoniului național la nivel internațional.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost revizuit în conformitate cu recomandarea formulată, iar acțiunile inițial separate au fost comasate într-o singură acțiune, reflectată la poziția 5.1.5 – „Sprijinirea inițiativelor de promovare și valorificare a culturii și patrimoniului cultural la nivel internațional”.</p>
	<p>Totodată, pentru acțiunea 5.3.1 „Susținerea și implementarea inițiativelor/programele de mobilitate artistică și profesională pentru artiști, creatori și organizații culturale”, având în vedere că mandatul BRD nu prevede atribuții directe în domeniul susținerii și implementării programelor de mobilitate artistică și</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>

	<p>profesională destinate dezvoltării sectorului cultural, se constată, de asemenea, o nealiniere între competențele instituționale și responsabilitățile propuse. În acest sens, se recomandă excluderea BRD din calitatea de partener de cooperare pentru realizarea acestui obiectiv, în scopul menținerii unei repartizări clare și realiste a rolurilor instituționale.</p> <p>În concluzie, recomandările formulate au drept scop asigurarea coerenței instituționale, evitarea suprapunerilor funcționale și consolidarea eficienței mecanismelor de implementare a Programului, prin corelarea responsabilităților cu mandate instituționale clar definite.</p>	
<p>Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (scr. nr. 03-1150 din 03.04.2026)</p>	<p>La Capitolul V „Costuri”, la Obiectivul general 5 și obiectivul specific 5.1, din coloana a doua urmează de exclus textul „Sursa MDED”.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
	<p>La acțiunea nr. 5.1.3 „Promovarea și aderarea la Rutele Culturale Europene”, considerăm judicios excluderea din coloana „Cod program/subprogram bugetar, denumirea sursei de finanțare” – textul „Sursa MDED” și respectiv din coloana „Autoritate/instituția publică responsabilă” - „MDED”.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
<p>Ministerul Afacerilor Externe (scr. DI/3/041-3899 din 03.04.2026)</p>	<p>La p. 4 (cap. I din proiectul Programului de implementare), fragmentul „angajamentele asumate de Republica Moldova la <u>convențiile internaționale și europene</u> în domeniul culturii și patrimoniului cultural” se va substitui cu textul „angajamentele asumate de Republica Moldova <u>prin tratatele internaționale</u> în domeniul culturii și patrimoniului cultural la care este parte”.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
	<p>La p. 12 (cap. II, sect. 2), fragmentul „Republica Moldova și-a asumat, prin <u>convențiile UNESCO și ale Consiliului Europei</u>” urmează a fi înlocuit cu textul „Republica Moldova și-a asumat, prin <u>tratatele internaționale</u> ale UNESCO și ale Consiliului Europei <u>la care este parte</u>”.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
	<p>La p. 30 (cap. II, sect. 2), expresia „convențiilor UNESCO” va fi substituită cu sintagma „<u>tratatelor internaționale ale UNESCO</u>”.</p>	<p>Se acceptă Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>
	<p>Pe parcursul <i>proiectului Programului de implementare</i> se utilizează termenul „acorduri de cooperare” / „acorduri”, fiind necesar a clarifica dacă acesta se referă la tratate internaționale sau la acorduri care nu sunt guvernate de normele dreptului internațional public.</p>	<p>Se acceptă Termenul „acorduri de cooperare”/„acorduri” a fost substituit cu termenul „contracte de stat”, având în vedere că acestea nu vor fi guvernate de</p>

		normele dreptului internațional public, în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 377/2018 cu privire la reglementarea cadrului instituțional și mecanismului de coordonare și management al asistenței externe.
Ministerul Afacerilor Interne <i>(scr. nr. 42/1214 din 27.03.2026)</i>	<p>În conformitate cu art. 12 din Legea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență nr. 93/2007 și Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 137/2019, <u>elaborarea studiilor naționale de evaluare și management al riscurilor, inclusiv cele care afectează patrimoniul cultural</u>, excede atribuțiile funcționale.</p> <p>Totodată, potrivit art. 14 lit. a) și c) din Legea menționată, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență participă la elaborarea și realizarea politicii de stat în domeniul protecției populației și teritoriului în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale și/sau incendiilor, asigură securitatea chimică și radiativă, precum și contribuie la elaborarea normelor și regulilor în domeniul protecției civile și apărării împotriva incendiilor, și emite avize asupra proiectelor de standarde, condiții tehnice, norme și reguli ce conțin reglementări în acest domeniu.</p> <p>Astfel, în contextul în care intervine necesitatea implicării Ministerului Afacerilor Interne, acesta va avea calitatea de partener de cooperare pentru realizarea acțiunilor propuse, cu precizarea autorității responsabile din cadrul acestuia, reieșind din competențele funcționale.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>În limitele competențelor funcționale, Ministerul Afacerilor Interne, prin autoritatea competentă din subordine, va avea rol de partener de cooperare în realizarea acțiunilor relevante, inclusiv prin acordarea suportului consultativ de specialitate.</p>
Agencia de Guvernare Electronică <i>(scr. nr. 3007-097 din 03.04.2026)</i>	<p>Se va exclude AGE din coloana <i>Autoritate/instituție publică responsabilă</i> din acțiunea nr. 2.2.3 din Capitolul IX, deoarece dezvoltarea sistemului informațional urmează a fi asigurată de către posesorul și, după caz, deținătorul sistemului respectiv. Potrivit art. 72 alin. (2) din Legea nr. 467/2003 din Legea cu privire la informatizare și resursele informaționale de stat, posesorul asigură condițiile juridice, financiare și organizatorice pentru crearea, administrarea, mentenanța și dezvoltarea sistemului informațional de stat. Concomitent, potrivit art. 73 alin. (2) din Legea precizată, deținătorul sistemului informațional de stat asigură crearea, administrarea, mentenanța și dezvoltarea sistemului informațional. Având în vedere atribuțiile de coordonare a proiectelor de concepte ale sistemelor informaționale și a achizițiilor necesare</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Proiectul a fost ajustat conform recomandării.</p>

	dezvoltării sistemelor informaționale, AGE se va expune referitor la conținutul proiectului conceptului Sistemului informațional la etapa coordonării prelabile și a avizării acestuia, în conformitate cu pct. 3 din Hotărârea Guvernului nr. 562/2006 cu privire la crearea sistemelor și resurselor informaționale automatizate de stat și pct. 22 din Hotărârea Guvernului nr. 414/2018 cu privire la măsurile de consolidare a centrelor de date în sectorul public și de raționalizare a administrării sistemelor informaționale de stat.	
CONSULTARE PUBLICĂ		
Instituția Publică Teatrul „Ion Creangă” <i>(scr. 21 din 19.03.2026)</i>	1. Propunem ca în proiectul de Hotărâre a Guvernului să fie inclusă la pagina 10 menționarea faptului că I.P. Teatrul „Ion Creangă” nu dispune de o clădire de destinație teatral-concertistică cu sală de spectacol, săli de repetiții, încăperi de producere teatrală și activitate administrativă. Propunem ca textul proiectului să fie modificat în redacția următoare: „Majoritatea instituțiilor culturale funcționează în clădiri vechi sau degradate, iar în ultimele trei decenii s-a construit un singur teatru. Filarmonica Națională rămâne nefuncțională după incendiul din 2020. Teatrul „Ion Creangă” nu dispune ca sediu de o clădire de destinație teatral-concertistică cu sală de spectacol, săli de repetiții, încăperi de producere teatrală și activitate administrativă.”	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> Prin intermediul acțiunii nr. 1.2.2 din Planul de acțiuni al Programului este prevăzută susținerea reabilitării, modernizării și dotării instituțiilor culturale ale autorităților administrației publice centrale, inclusiv în funcție de necesitățile operaționale identificate la nivel instituțional. În acest context, Programul urmărește asigurarea intervențiilor pentru întreg sectorul instituțional vizat, fără a detalia situația fiecărei entități în parte. Aspectele privind situația specifică a infrastructurii I.P. Teatrul Ion Creangă pot fi reflectate, după caz, în documentele de fundamentare/analizele sectoriale/studiile de fezabilitate care însoțesc implementarea măsurilor prevăzute de Program.
	Propunem ca la pagina 86 Obiectivul specific 1.2. Dezvoltarea rețelei de infrastructuri culturale moderne și sustenabile, adaptate nevoilor comunităților și standardelor europene să fie completat după punctul 1.2.3 Reconstrucția edificiului Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” Documentație tehnică elaborată și aprobată; Lucrări de reconstrucție, realizate 531500,00 231500,0 0 - 300000,0 8502 - 36500,00 195000,00 100000,00 200000,0 Trim. IV 2027 Trim IV 2028 - Trim. IV-2030 MC cu	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> Acțiunea propusă se încadrează în obiectivele specifice O.S. 1.2.2.; OS 1.3, OS 1.4.2 și OS 1.6, care vizează modernizarea și dotarea instituțiilor culturale cu instrumente muzicale,

	<p>punctul 1.2.4 Dotarea Teatrului „Ion Creangă” cu un edificiu de menire teatral-concertistică din spațiile aflate în gestiunea Guvernului, ca sediul identificat pentru I.P. Teatrul „Ion Creangă” să fie amplasat în zona centrală a municipiului Chișinău, astfel încât publicul să poată avea acces facil prin intermediul transportului public.</p>	<p>echipamente tehnice și infrastructură digitală (inclusiv sisteme de securitate, servere securizate, rețele interne modernizate, echipamente de digitizare și stații grafice pentru producție multimedia). În acest context, propunerea este deja acoperită de cadrul existent și nu justifică introducerea unei acțiuni distincte.</p>
	<p>Propunem ca proiectul Hotărârii de Guvern să fie completat la pagina 98 după Obiectiv specific 1.9. Promovarea cinematografilei autohtone și a expresiilor artistice contemporane pentru integrarea și valorificarea patrimoniului cultural național în spațiul cultural european cu obiectivul specific 1.10 Promovarea artei teatrale autohtone pentru integrarea și valorificarea patrimoniului cultural național în spațiul cultural european, care ar cuprinde necesitățile instituțiilor teatral-concertistice, inclusiv ale I.P. Teatrul „Ion Creangă” de alocare a resurselor financiare pentru restaurarea și modernizarea sediului acestuia, pentru dotarea cu echipamente de lumină și sunet, precum și pentru procurarea unui mijloc de transport destinat deplasărilor în teritoriu.</p>	<p>Se acceptă parțial Propunerea <i>privind „promovarea artei teatrale autohtone pentru integrarea și valorificarea patrimoniului cultural național în spațiul cultural european, care ar cuprinde necesitățile instituțiilor teatral-concertistice, inclusiv ale I.P. Teatrul „Ion Creangă” de alocare a resurselor financiare pentru restaurarea și modernizarea sediului acestuia, pentru dotarea cu echipamente de lumină și sunet, precum și pentru procurarea unui mijloc de transport destinat deplasărilor în teritoriu”</i> se încadrează în obiectivul general de susținere a celor 16 instituții teatral-concertistice (ITC). Astfel că, propunerea menționată se încadrează în obiectivele specifice O.S. 1.2. (acțiunea 1.2.2).; OS 1.3, OS 1.4 (acțiunea 1.4.2) și OS 1.6, care vizează susținerea reabilitării, modernizării și dotării instituțiilor culturale ale autorităților administrației publice centrale, inclusiv în funcție de necesitățile operaționale identificate la nivel instituțional, precum și modernizarea și</p>

		<p>dotarea instituțiilor culturale cu instrumente muzicale, echipamente tehnice și infrastructură digitală (inclusiv sisteme de securitate, servere securizate, rețele interne modernizate, echipamente de digitizare și stații grafice pentru producție multimedia).</p> <p>Subsidiar, instituțiile menționate beneficiază deja de alocații financiare prin mecanismele bugetare existente, iar eventualele ajustări urmează a fi analizate în contextul cadrului normativ și financiar aplicabil.</p> <p>De asemenea, Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, contribuie la extinderea accesului la produse și servicii culturale, inclusiv în mediul rural, precum și la susținerea inițiativelor culturale cu impact comunitar și participativ (acțiunea nr. 1.1.6).</p>
	<p>Având în vedere capacitatea financiară redusă a publicului din mediul rural, propunem includerea, în Obiectivul general 4, la pagina 112, după punctul 4.1.3 Crearea unui mecanism de finanțare pentru teatre, circuri și organizații de concerte de drept public a alocațiilor financiare anuale pentru I.P. Teatrul „Ion Creangă”, pentru desfășurarea a cel puțin 40 de spectacole în localitățile rurale.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, contribuie la extinderea accesului la produse și servicii culturale, inclusiv în mediul rural, precum și la susținerea inițiativelor culturale cu impact comunitar și participativ (acțiunea nr. 4.1.6).</p> <p>De asemenea, prin intermediul acțiunii privind crearea unui mecanism de finanțare pentru teatre, circuri și organizații de concerte de drept public, se va urmări susținerea activității instituțiilor</p>

		<p>teatral-concertistice, inclusiv dezvoltarea și diversificarea repertoriilor artistice, în funcție de strategiile instituționale și prioritățile culturale stabilite. În acest context, stabilirea unor obligații specifice pentru o instituție anume nu este considerată oportună la nivel de Program.</p>
	<p>Având în vedere rolul unic al I.P. Teatrul „Ion Creangă” în valorificarea culturii memoriei și a patrimoniului cultural imaterial, precum și în transmiterea către tinerele generații a datinilor, tradițiilor, tezaurului epic și valorilor istorice ce constituie fundamentul identității naționale, solicităm includerea, în Obiectivul general 4, a finanțării montării, în fiecare stagiune, a cel puțin două piese din repertoriul istoric național la I.P. Teatrul „Ion Creangă” („Apus de soare”, „Ovidiu”, „Despot Vodă”, „Pogromul de la Chișinău” etc.).</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, contribuie la extinderea accesului la produse și servicii culturale, inclusiv în mediul rural, precum și la susținerea inițiativelor culturale cu impact comunitar și participativ (acțiunea nr. 4.1.6).</p> <p>De asemenea, prin mecanismul de finanțare destinat instituțiilor teatral-concertistice de drept public, se va asigura susținerea activității acestora, inclusiv dezvoltarea și diversificarea repertoriilor artistice, în funcție de strategiile instituționale și prioritățile culturale stabilite.</p> <p>În acest context, stabilirea unor obligații specifice pentru o instituție anume, nu este considerată oportună la nivel de Program, întrucât ar afecta autonomia de creație și principiul libertății artistice, precum și flexibilitatea necesară în elaborarea repertoriilor instituționale.</p>
	<p>Ținând cont de interesul manifestat de comunitățile diasporale pentru spectacolele Teatrului „Ion Creangă” (așa cum a demonstrat turneul din Berlin, Republica Federală Germania), propunem ca, în cadrul Obiectivului general 5 – „Internaționalizarea culturii și patrimoniului cultural, prin cooperare activă în rețele și programe europene</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Acțiunea nr. 5.1.5 din Planul de acțiuni contribuie la extinderea cooperării active în rețele și programe europene și</p>

	<p>și internaționale, precum și prin valorificarea potențialului creativ al diasporei”, după punctul 5.2.2 Elaborarea, aprobarea și implementarea anuală a unui program de acțiuni de promovare a culturii și valorilor naționale peste hotare, prin intermediul diplomației culturale, în vederea creșterii vizibilității culturale a Republicii Moldova, a punctului 5.2.3 Organizarea anuală a cel puțin unui turneu folcloric de Crăciun sau Mărțișor în comunitățile moldovenești din diaspora, precum și susținerea turneelor internaționale cu co-producții din repertoriul I.P. Teatrul „Ion Creangă”.</p>	<p>internaționale, precum și la valorificarea potențialului creativ al diasporei. De asemenea, prin acțiunea nr. 5.2.2 se urmărește susținerea activității instituțiilor teatral-concertistice, inclusiv dezvoltarea și diversificarea repertoriilor artistice, în funcție de strategiile instituționale și prioritățile culturale stabilite. În acest context, Programul stabilește un cadru general de internaționalizare și promovare externă a culturii, fără a detalia tipuri de turnee sau a introduce obligații specifice pentru o instituție anume, inclusiv pentru I.P. Teatrul „Ion Creangă”, întrucât implementarea acestor acțiuni ține de planificarea operațională a instituțiilor beneficiare și de oportunitățile de cooperare internațională.</p>
<p>Alexandra D. A.O. Baștina Nimoreni (21.03.2026)</p>	<p>1. Crearea unui program național de susținere a festivalurilor culturale rurale,(cum este Festivalul internațional a Tradițiilor și obiceiurilor Strămoșești ”Nunta din Străbuni”) care contribuie la promovarea patrimoniului și atragerea Diasporei.</p>	<p>Se acceptă parțial Ministerul Culturii, prin intermediul Regulamentului pentru finanțarea proiectelor culturale ale organizațiilor necomerciale, aprobat prin Ordinul Ministrului Culturii nr. 13/2024, susține deja proiecte dedicate festivalurilor culturale rurale, precum și inițiative care contribuie la promovarea patrimoniului cultural și la atragerea diasporei (acțiunea nr. 4.3.3). În ultimii doi ani, în cadrul acestui mecanism au fost finanțate peste 100 de proiecte orientate spre valorificarea patrimoniului cultural imaterial, revitalizarea tradițiilor locale și</p>

		<p>dezvoltarea vieții culturale în mediul rural.</p> <p>Totodată, Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, susține extinderea accesului la produse și servicii culturale în mediul rural, precum și inițiative culturale cu impact comunitar și participativ (acțiunea nr. 1.1.6).</p> <p>În acest context, instituirea unui program național distinct pentru festivalurile culturale rurale nu se impune, întrucât obiectivul propus este deja acoperit prin mecanismele existente de finanțare și intervenție.</p>
	<p>2. Investiții în infrastructura culturală rurală (scene, centre culturale multifuncționale), în special în localitățile fără Case de cultură.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Prin acțiunea nr. 1.2.1 „<i>Modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale și instituțiilor de învățământ extrașcolar artistic complementar la nivel local (case de cultură, biblioteci, muzee, teatre, școli de artă – muzică, teatru, arte plastice, dans)</i>”, se urmărește îmbunătățirea infrastructurii culturale, inclusiv prin investiții în infrastructura culturală rurală (scene, centre culturale multifuncționale), în vederea asigurării funcționalității, accesibilității și creșterii calității serviciilor și bunurilor culturale oferite comunității.</p> <p>Totodată, gestionarea și utilizarea infrastructurii publice revin, în principal, autorităților publice locale și a instituțiilor deținătoare, iar intervențiile la nivel național sunt realizate în cadrul</p>

		<p>mecanismelor de finanțare existente, pentru a evita fragmentarea și suprapunerea competențelor instituționale.</p> <p>În acest context, propunerea este acoperită parțial de cadrul existent, iar instituirea unui program distinct de investiții nu se consideră necesară.</p>
	<p>3.Suștinerea ansamblurilor folclorice locale, (voluntare) prin finanțare pentru costume, deplasări și promovare.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Suștinerea ansamblurilor folclorice locale (inclusiv cele de tip voluntar), prin finanțarea costurilor aferente costumelor, deplasărilor și activităților de promovare, se va realiza prin intermediul Programului Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, orientat spre extinderea accesului la produse și servicii culturale, susținerea inițiativelor culturale locale și valorificarea patrimoniului cultural imaterial, în special în mediul rural (acțiunea nr. 4.3.3.)</p>
	<p>4.Programe dedicate implicării tinerilor în activități culturale tradiționale, pentru a asigura continuitatea patrimoniului.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Implicarea tinerilor în activități culturale tradiționale, în vederea asigurării continuității patrimoniului cultural, este deja susținută de Ministerul Culturii prin mecanismele existente de finanțare.</p> <p>În acest sens, Regulamentul pentru finanțarea proiectelor culturale ale organizațiilor necomerciale, aprobat prin Ordinul nr. 13/2024, sprijină inițiative culturale, educaționale și de transmitere a patrimoniului, inclusiv cele orientate spre implicarea tinerilor.</p>

		<p>Complementar, Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, precum și mecanismele de cofinanțare din surse externe, contribuie la extinderea participării tinerilor și la dezvoltarea proiectelor cu impact educațional și comunitar (acțiunea nr. 1.1.6 și acțiunea nr. 4.3.3).</p>
	<p>5.Valorificarea diasporei culturale, prin includere acesteia în proiecte și evenimente locale.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Valorificarea diasporei culturale, prin includerea acesteia în proiecte și evenimente locale, este susținută de Ministerul Culturii prin mecanismele existente de finanțare a proiectelor culturale.</p> <p>În acest sens, Regulamentul pentru finanțarea proiectelor culturale ale organizațiilor necomerciale, aprobat prin Ordinul nr. 13/2024, sprijină cooperarea culturală, mobilitatea artistică și schimbul de experiență între operatorii culturali din țară și cei din diaspora.</p> <p>Complementar, Programul Național „Acces la cultură”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 212/2025, precum și mecanismele de cofinanțare din surse externe, contribuie la dezvoltarea colaborărilor internaționale și la consolidarea legăturilor cu diaspora (acțiunea nr. 1.1.6 și acțiunea nr. 4.3.3)</p>
<p>Sergiu S. Producător de Film și TV</p>	<p>Recomandarea 1. Creșterea semnificativă a bugetului Fondului Cinematografiei</p> <p>Situația actuală: Programul recunoaște că finanțarea anuală a producției cinematografice prin Centrul Național al Cinematografiei (CNC), de aproximativ 760.000 EUR, este „insuficientă pentru realizarea unor filme capabile să concureze pe</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>În anul 2026, bugetul alocat pentru finanțarea proiectelor cinematografice a fost de 20.000 mii lei, ceea ce reprezintă</p>

<p>(scr. din 30.03.2026)</p>	<p>piața internațională”. În 2025, CNC a alocat 13,3 milioane MDL pentru finanțarea proiectelor cinematografice selectate în concurs ce este extrem de puțin pentru activitățile propuse.</p> <p>Propunere: Includerea în Planul de acțiuni a unei ținte concrete de creștere a Fondului Cinematografiei până la minimum 50–60 mln MDL anual (aproximativ 3 mln EUR), din contribuțiile statului și ale donatorilor. Acest nivel bugetar ar permite susținerea unui volum critic de producții dar și finanțarea altor activități care să transforme efectiv peisajul audiovizual autohton.</p> <p>Argumentare: Acțiunile 1.9.1, 1.9.2 și 1.9.3 din Program totalizează aproximativ 171.100 mii lei, din care 82% sunt neacoperiți financiar, iar acțiunile 1.9.2 și 1.9.3 sunt 100% neacoperite. Fără o țintă bugetară ambițioasă și asumată, obiectivele de promovare a cinematografiei autohtone riscă să rămână declarații de intenție. Republica Moldova dispune de o generație talentată de cineaști, iar creșterea producțiilor este direct proporțională cu resursele disponibile.</p>	<p>o creștere de aproximativ 50% față de anul precedent, reflectând o tendință de consolidare a sprijinului financiar pentru sectorul cinematografic.</p> <p>Pentru perioada de implementare a Programului se prevede continuarea creșterii graduale a bugetului alocat pentru a asigura o acoperire sustenabilă a măsurii propuse de finanțare a proiectelor cinematografice.</p>
	<p>Recomandarea 2. Diversificarea tipurilor de producții cinematografice finanțate</p> <p>Situația actuală: Înțeleg și susțin orientarea CNC spre filmul de autor și de festival, care are un rol esențial în afirmarea cinematografiei naționale pe plan internațional. Cu toate acestea, industria cinematografică națională necesită și producții orientate spre publicul larg, care să contribuie la formarea deprinderilor de consum cultural autohton, la creșterea audienței în sălile de cinema și la diversificarea conținuturilor la televiziune și pe platformele digitale.</p> <p>Propunere: Introducerea unui mecanism complementar de finanțare, sub forma unui concurs separat, dedicat producțiilor orientate spre publicul larg. Acest concurs ar funcționa în paralel cu cel organizat de CNC, dar cu criterii distincte — bazate pe interesul publicului, calitatea pitch-ului, potențialul de audiență și impactul social.</p> <p>Ținte anuale orientative: 4-5 filme de ficțiune comerciale, 3-4 seriale și telenovele naționale. Comisia de evaluare ar trebui să includă reprezentanți ai distribuitorilor, ai televiziunilor și din domeniul marketing nu exclusiv ai mediului academic cinematografic</p> <p>Argumentare: Programul SNCP își propune „creșterea participării culturale” și „extinderea accesului la cultură”. Numărul de spectatori în cinematografe a revenit la 780.000 în 2024, ceea ce demonstrează o cerere reală. Diversificarea producțiilor finanțate ar răspunde direct acestei cereri, ar aduce conținut local pe ecrane și ar stimula formarea unui public fidel produsului autohton. Convergența dintre industria</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Din punct de vedere a proceselor organizatorice și cheltuielilor bugetare aferente procesului de organizare și desfășurare a concursului proiectelor cinematografice nu se consideră judicioasă organizarea unui concurs paralel, exclusiv pentru producții comerciale, întrucât cadrul normativ în baza căruia este organizat concursul proiectelor cinematografice în formatul actual, nu limitează în nici un fel participarea unor astfel de proiecte. Subsecvent, atragem atenția că pct. 42 al Regulamentului de finanțare a cinematografiei (Anexa nr. 3 la Hotărârea Guvernului nr. 846/2015) prevede expres că componența Comisiei și a Juriului este stabilită inclusiv în urma consultărilor cu</p>

	<p>filmului și media (cinema, TV, platforme online) este esențială pentru securizarea spațiului informațional.</p>	<p>reprezentanții industriei cinematografice, luând în considerare:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) profesionalismul acestora, experiența anterioară ca fiind una relevantă și vizibilă în domeniul industriei cinematografice moderne; 2) activitatea similară pe internațional; 3) realizarea/participarea la proiecte de succes artistic sau comercial internațional; 4) activitatea didactică sau de mentorat în cadrul platformelor, instituțiilor specializate în domeniul cinematografiei; 5) activitatea profesională în cadrul secțiunilor de industrie, al festivalurilor internaționale, al organizațiilor internaționale, al companiilor de producție sau distribuție.
	<p>Recomandarea 3. Crearea unui ecosistem diversificat de finanțare a producțiilor cinematografice</p> <p>Situația actuală: Programul SNCP menționează necesitatea diversificării surselor de finanțare și a parteneriatelor public-private (OG 4), însă nu prevede mecanisme concrete de stimulare a investițiilor private în producții cinematografice. În prezent, companiile comerciale din Republica Moldova nu au niciun stimulent economic să investească în film — producțiile nu sunt profitabile pe piața internă, iar donațiile către producători nu beneficiază de scutiri fiscale. Mai mult, cadrul actual de finanțare publică este restrictiv: un producător care a obținut finanțare de la CNC nu poate accesa fonduri suplimentare de la alte instituții finanțate de la bugetul de stat, ceea ce limitează dramatic posibilitatea de a construi bugete viabile. În paralel, Moldova rămâne singura țară din regiune cu TVA integral de 20% la cinematografe, în timp ce practica europeană este de TVA redus (România 5%, Franța 5,5%, Germania 7%). Republica Moldova dispune de un mecanism de cash rebate de 25-30% pentru producții străine, dar ecosistemul intern de stimulente este practic inexistent.</p> <p>Propunere: Includerea în cadrul OG 4 a unui obiectiv privind crearea unui ecosistem diversificat de stimulente pentru sectorul cinematografic, care să cuprindă:</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>a), c), d) Propunerile contravin cadrului bugetar-fiscal stabilit prin Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, întrucât generează pierderi de venituri bugetare neprevăzute și cheltuieli suplimentare neplanificate, afectând principiul sustenabilității, previzibilității și al impactului financiar reglementat la art. 10, 15 și 17 din legea menționată supra. Aceste măsuri ar implica, de asemenea, modificări esențiale ale Codului fiscal al Republicii Moldova nr. 1163/1997, fără evaluarea prealabilă a impactului asupra veniturilor bugetului public național, ceea</p>

a) **Facilități fiscale pentru investitori și donatori** - scutiri sau reduceri de impozit pe profit pentru companiile care investesc sau donează în producții cinematografice naționale. În lipsa acestor stimulente, mediul privat nu are niciun rezon economic să se implice în finanțarea filmelor.

b) **Posibilitatea cumulării surselor de finanțare publică** - eliminarea restricției care interzice combinarea finanțării de la CNC cu fonduri de la alte instituții bugetare. Un producător ar trebui să poată cumula sprijinul de la Fondul Cinematografiei cu cel de la Fondul Național al Culturii, fonduri locale, cash rebats și tax rebats, cu condiția ca totalul finanțării publice să nu depășească 50% din bugetul total al filmului. Această regulă de plafon de 50% este standard în toată Europa și asigură atât controlul cheltuielilor publice, cât și stimularea atragerii finanțării private complementare. În prezent, restricția de sursă unică bugetară face imposibilă construirea unor bugete viabile pentru filme de calitate.

c) **Reducerea TVA la cinematografe** - trecerea cinematografelor în categoria HORECA (TVA 6-8%) sau aplicarea unei cote reduse separate. Din 1991 s-au închis peste 48 de cinematografe, rămânând doar 3, cu 10 instalații.

d) **Subvenționarea biletelor pentru filmele autohtone** - după modelul Italiei și Franței, unde statul subvenționează 50% din prețul biletului pentru producțiile naționale. Această măsură ar stimula publicul să aleagă filmele moldovenești în detrimentul celor hollywoodiene, crescând totodată veniturile producătorilor locali și viabilitatea comercială a sectorului.

Argumentare: Lipsa unui ecosistem de stimulente face ca sectorul cinematografic moldovenesc să depindă aproape integral de finanțarea bugetară directă, care este insuficientă și imprevizibilă. În condițiile actuale toate producțiile cinematografice realizate în Moldova se încadrează în categoria „film dificil”. În toată Europa, sistemele de succes combină multiple surse: finanțare directă de stat, tax rebats, cash rebats, facilități fiscale pentru investitori și co-finanțare europeană. Programul însuși citează raportul OECD (2023) care recomandă „stimulente fiscale și parteneriate multisectoriale”, iar Nota de fundamentare menționează „deducerile fiscale de până la 50% pentru producțiile audiovizuale” ca instrumente eficiente. Principiul cumulabilității surselor publice, cu plafonul de 50%, este cel care transformă un buget mic de stat într-un buget viabil de producție, permițând producătorului să adune finanțare din 4–5 surse diferite și să completeze cu investiții private. Fără acest mecanism, producțiile moldovenești vor rămâne subfinanțate și necompetitive.

ce contravine disciplinei fiscale agregate și regulilor de planificare bugetară.

b) Nu există o limitare sau restricție a combinării finanțării, cu excepția finanțării aceluiași poziții din devizul de cheltuieli. Art. 11 alin. (6) din Legea cinematografiei nr. 116/2014 stipulează că „*Finanțarea aceluiași producții de film și/sau alte opere audiovizuale din sursele Fondului cinematografiei, ale Programului de investiții în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale, prevăzut de Legea nr. 154/2018 privind atragerea investițiilor străine în domeniul producției de film și alte opere audiovizuale, precum și ale altor forme de ajutor de stat, se efectuează cu respectarea intensității maxime a ajutorului de stat, reglementată de Legea nr. 139/2012 cu privire la ajutorul de stat.*”

	<p>Recomandarea 4. Urgentarea aderării la componenta MEDIA a programului Europa Creativă</p> <p>Situația actuală: Programul menționează participarea Republicii Moldova la programul „Europa Creativă” începând cu 1 ianuarie 2026. Totuși, referirea este generală, fără a specifica explicit aderarea la subprogramul MEDIA, care este componenta dedicată sectorului audiovizual.</p> <p>Propunere: Includerea aderării la componenta MEDIA a programului Europa Creativă ca acțiune distinctă și prioritară în Planul de acțiuni, cu termen concret și indicatori măsurabili. Procedurile de aderare trebuie urgentate, iar acest obiectiv trebuie prioritarizat în raport cu alte acțiuni din OG 5.</p> <p>Argumentare: Componenta MEDIA este sursa principală de fonduri europene pentru producții audiovizuale, distribuție de filme, dezvoltare de audiențe, caravane culturale și cooperare transfrontalieră. Fără aderarea explicită la MEDIA, Moldova nu va putea accesa aceste fonduri, iar obiectivele de internaționalizare a cinematografilei (acțiunile 1.9.2 și 1.9.3, ambele 100% neacoperite financiar) vor rămâne nerealizabile.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Republica Moldova participă la programul „Europa Creativă” începând cu 01.01.2026, iar deschiderea componentei MEDIA este, în prezent, condiționată de realizarea acțiunii nr. 27 din Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2026–2029 (Capitolul 23. Sistem judiciar și drepturi fundamentale, Anexa A), care vizează transpunerea integrală a Directivei 2010/13/UE privind serviciile mass-media audiovizuale, responsabilitate atribuită Ministerului Culturii.</p> <p>În acest context, Planul de acțiuni a fost completat cu o acțiune suplimentară privind modificarea Codului serviciilor media audiovizuale nr. 174/2018, în vederea alinierii depline la acquis-ul Uniunii Europene și facilitării aderării la Componenta MEDIA a Programului „Europa Creativă”.</p>
	<p>Recomandarea 5. Extinderea perioadei memoriei istorice în cadrul acțiunii 1.8.6</p> <p>Situația actuală: Acțiunea 1.8.6 din Planul de acțiuni prevede „Susținerea proiectelor dedicate memoriei istorice prin concursul de finanțare a proiectelor cinematografice”. Planul de acțiuni pentru anii 2025–2028 privind cultura memoriei se referă exclusiv la perioada regimului totalitar comunist (1917–1989/1990), lăsând în afara cadrului de finanțare atât evenimentele care au precedat instaurarea comunismului, cât și momentele fondatoare ale statului independent.</p> <p>Propunere: Solicit extinderea cadrului temporal al proiectelor dedicate memoriei istorice, finanțate prin acțiunea 1.8.6, pentru a acoperi două perioade suplimentare de importanță majoră pentru identitatea națională și memoria colectivă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perioada 1900-1917 - evenimentele care au precedat instaurarea regimului comunist și care sunt esențiale pentru înțelegerea a ceea ce a fost distrus ulterior; 	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Programul nu stabilește delimitări tematice sau perioade istorice expres eligibile pentru finanțarea proiectelor cinematografice. În cadrul acțiunii 1.8.6 pot fi susținute proiecte cinematografice relevante pentru memoria istorică în sens larg, fără restricționarea acestora la o anumită perioadă.</p> <p>Totodată, conform pct. 122 al proiectului Regulamentului privind modul de</p>

• Perioada 1989-1994 - momentele fondatoare ale Republicii Moldova independente, care stau la baza statalității actuale.

Argumentare:

Perioada 1900-1917 cuprinde evenimente-cheie care au modelat destinul Basarabiei:

1. Pogromul de la Chișinău din 1903 - unul dintre cele mai documentate pogromuri antiievrești din Imperiul Rus, în care 49 de evrei au fost uciși, sute răniți, iar peste 1.500 de case și prăvălii distruse. Evenimentul a avut un impact internațional imens, a influențat mișcări politice globale și a schimbat cursul istoriei evreiești. Chișinăul este recunoscut la nivel mondial prin acest eveniment tragic. Realizarea de proiecte cinematografice pe această temă ar onora memoria victimelor și ar consolida dialogul intercultural.

2. Revoluția din 1905 și mișcările politice din Basarabia - inclusiv al doilea pogrom de la Chișinău (1905), mișcările țărănești și naționale care au pregătit terenul pentru schimbările din 1917–1918.

3. Perioada de modernizare a Chișinăului (1900-1917) - o perioadă de transformare urbană și culturală, marcată de personalități precum Constantin Mimi (ultimul guvernator al Basarabiei, vinificator vizionar care a modernizat viticultura, a construit primul castel autentic din Basarabia și a adus inovații precum betonul armat și calea ferată).

4. Mișcarea națională și Unirea din 1918 - procesul de deșteptare națională, constituirea Sfatului Țării și votul de unire cu România reprezintă momente fondatoare ale identității naționale. Înțelegerea contextului care a precedat aceste evenimente este indispensabilă.

Perioada 1989–1994 cuprinde momentele fondatoare ale statalității moldovenești, care nu au fost încă valorificate cinematografic:

5. Mișcarea de eliberare națională (1989-1991) - primele mișcări democratice, Marea Adunare Națională, adoptarea limbii de stat și a tricolorului, prăbușirea puterii sovietice - evenimente care au stat la baza nașterii statului independent.

6. Declaraarea independenței (27 august 1991) - momentul fondator al Republicii Moldova, un eveniment de o importanță simbolică imensă, care nu a fost niciodată ecranizat la nivelul pe care îl merită.

7. Războiul de pe Nistru (martie-iulie 1992) - conflictul armat pentru apărarea integrității și suveranității Republicii Moldova, în care aproximativ 30.000 de persoane au participat, circa 300 și-au pierdut viața, iar consecințele politice și teritoriale persistă până astăzi. Este un eveniment de o complexitate dramatică extraordinară, cu povești

gestionare și distribuire a mijloacelor financiare ale Fondului cinematografiei (preconizat pentru aprobare în luna mai curent), sunt eligibile proiectele care, inclusiv, „*abordează teme identitare, educaționale sau istorice relevante, promovează coeziunea socială*”.

Astfel, nu se exclude finanțarea proiectelor cinematografice dedicate evenimentelor anterioare instaurării regimului comunist sau celor privind momentele fondatoare ale statului independent Republica Moldova, acestea putând fi eligibile în condițiile generale stabilite de Regulamentul menționat supra.

	<p>umane puternice: voluntari, polițiști, civili, familii despărțite de linia frontului, care merită să fie spuse prin forța cinematografului. Ziua de 2 martie este deja comemorată oficial ca Ziua Memoriei.</p> <p>Programul însuși afirmă că „memoria istorică rămâne un teren vulnerabil pentru narațiunile externe de influență” și că „Republica Moldova se află încă în proces de definire a propriei culturi a memoriei istorice”. O abordare limitată la perioada 1917–1989 omite atât contextul care a generat traumele regimului comunist, cât și momentele de afirmare națională care au urmat. Ororile perioadei comuniste nu pot fi pe deplin înțelese fără cunoașterea a ceea ce a existat înainte și a fost distrus. La fel, independența și democrația nu pot fi apreciate fără cunoașterea prețului la care au fost câștigate.</p> <p>Cinematograful este instrumentul ideal pentru a aduce aceste povești la publicul larg, contribuind atât la consolidarea identității naționale, cât și la reziliența informațională a societății.</p>	
	<p>Recomandarea 6. Elaborarea unei strategii de reglementare a platformelor internaționale de streaming și valorificare a potențialului acestora pentru industria audiovizuală națională</p> <p>Situația actuală: Platformele internaționale de streaming: Netflix, HBO Max, Disney+, Amazon Prime Video - operează activ pe teritoriul Republicii Moldova, având zeci de mii de abonați. Cu toate acestea, aceste companii nu au prezență fiscală în țară, nu achită impozite locale, nu au nicio obligație de a include conținut moldovenesc sau în limba română în cataloagele lor, și nu investesc nimic în industria audiovizuală locală. Practic, ele extrag valoare din piața moldovenească fără a contribui la ecosistemul cultural sau fiscal național. Programul SNCP 2026–2030 nu abordează în niciun fel relația cu aceste platforme, deși ele au devenit principalul canal de consum audiovizual pentru o parte semnificativă a populației, în special pentru generațiile tinere.</p> <p>În paralel, piața moldovenească este penetrată masiv de platformele de streaming rusești — Ivi, Okko, Kinopoisk, Megogo (cu conținut predominant rusesc) și alte servicii OTT din Federația Rusă, care funcționează fie direct, fie prin intermediul rețelelor de cablu. Accesibilitatea ridicată a acestor platforme, în absența unei oferte autohtone sau europene competitive, contribuie la menținerea dependenței de conținutul rusesc și subminează obiectivele de securizare a spațiului informațional,</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Elaborarea unei strategii naționale de reglementare a platformelor de streaming, în componenta sa normativă, depășește sfera de intervenție a Programului SNCP 2035, întrucât acest domeniu este subsumat procesului de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene în materia serviciilor digitale și media audiovizuală.</p> <p>În acest sens, măsurile relevante sunt deja prevăzute în cadrul Programului național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2026–2029, inclusiv prin acțiunile aferente Capitolului 10. Societate informațională și mass-media și Capitolul 23. Sistem judiciar și drepturi fundamentale, care vizează transpunerea și implementarea cadrului european aplicabil, inclusiv a Regulamentului (UE) 2022/2065 privind</p>

	<p>asumate atât în SNCP 2035, cât și în Concepția de comunicare strategică și contracarare a dezinformării.</p> <p>Propunere: Includerea în cadrul OG 5 (Internaționalizarea culturii) sau ca acțiune transversală OG 1–OG 5 a unui obiectiv privind elaborarea unei strategii naționale de reglementare și colaborare cu platformele internaționale de streaming, care să cuprindă:</p> <p>a) Studiu de piață și analiză de impact - realizarea unei cercetări detaliate privind numărul de abonați, volumele financiare extrase din piața moldovenească de fiecare platformă (atât occidentale, cât și rusești), impactul asupra consumului cultural, asupra pieței de publicitate și asupra industriei audiovizuale locale. Acest studiu trebuie să evalueze și dimensiunea de securitate informațională — în ce măsură accesibilitatea nereglementată a platformelor rusești de streaming influențează deprinderile de consum media și expunerea populației la narațiuni ostile;</p> <p>b) Cadru de reglementare pentru platformele de streaming - după modelul Directivei europene privind serviciile media audiovizuale (AVMSD), care obligă platformele de video la cerere să includă minimum 30% conținut european în cataloagele lor și să contribuie financiar la producțiile locale (fie prin investiții directe, fie prin contribuții la fondurile cinematografice naționale). Republica Moldova, în calitate de țară candidată la UE, ar trebui să alinieze legislația națională la aceste standarde ca parte a procesului de aderare;</p> <p>c) Negocieri cu platformele occidentale - inițierea unui dialog structurat cu Netflix, HBO Max, Disney+ și Amazon Prime pentru explorarea posibilităților de includere a conținutului moldovenesc în cataloagele lor, de investiții în producții locale sau coproducții, și de stabilire a unei prezențe fiscale în Republica Moldova. Experiența unor țări mici precum Estonia, Lituania sau Croația, care au reușit să atragă atenția platformelor globale prin combinația de stimulente fiscale și conținut original de calitate, poate servi drept model;</p> <p>d) Restricționarea platformelor de streaming din Federația Rusă - analiza și implementarea unor măsuri de limitare a accesului la platformele OTT rusești care nu sunt licențiate în Republica Moldova, nu respectă legislația audiovizuală națională și funcționează ca instrumente de „soft power” rusc. Această măsură se corelează direct cu obiectivele de securitate informațională asumate în Program și cu prevederile Concepției de comunicare strategică.</p> <p>Argumentare: Programul SNCP recunoaște că „tehnologiile informaționale au transformat semnificativ consumul cultural” și că „expansiunea rapidă a</p>	<p>serviciile digitale și a Directivei serviciilor media audiovizuale.</p>
--	--	--

	<p>divertismentului digital reduce interesul copiilor și tinerilor pentru cultura tradițională". Cu toate acestea, documentul nu propune niciun mecanism concret de interacțiune cu platformele care domină efectiv acest consum digital. Absența reglementării creează o asimetrie periculoasă: platformele rusești operează nestingherit și alimentează dependența de conținut rusesc, în timp ce platformele occidentale extrag venituri fără a contribui la ecosistemul local. Nereglementarea acestui segment lasă industria audiovizuală moldovenească în imposibilitatea de a concura pentru propriul public. Directiva AVMSD a UE oferă un cadru deja testat și funcțional, iar alinierea la aceste standarde ar fi nu doar benefică industrial, ci și un pas concret pe calea aderării europene. O strategie coerentă de reglementare și colaborare cu platformele de streaming ar contribui simultan la dezvoltarea industriei audiovizuale locale, la diversificarea surselor de finanțare, la creșterea vizibilității conținutului moldovenesc și la securizarea spațiului informational, toate fiind obiective explicite ale SNCP 2035.</p>	
<p>AO Coaliția Sectorului Cultural Independent din RM (scr. nr. 12 din 06.04.2026)</p>	<p>Constatăm, cu titlu pozitiv, că documentul recunoaște explicit existența unor probleme structurale care afectează sectorul cultural independent, inclusiv lipsa mecanismelor de sprijin financiar adaptate, vulnerabilitatea juridică și instituțională, caracterul predominant precar și pe termen scurt al finanțării, precum și insuficiența capacităților administrative și de planificare strategică ale organizațiilor și inițiativelor independente. Programul afirmă că sectorul cultural independent reprezintă o parte integrantă a ecosistemului cultural național și contribuie la diversitatea expresiilor artistice, la participarea civică și la inovare culturală. În egală măsură, documentul recunoaște că lipsa unei abordări sistemice și a unei susțineri instituționale suficiente limitează impactul real al culturii asupra dezvoltării durabile.</p> <p>Cu toate acestea, considerăm că transpunerea acestor constatări în Planul de acțiuni rămâne insuficientă. În forma actuală, Programul nu dezvoltă într-o manieră proporțională și operațională instrumentele necesare pentru corectarea acestor vulnerabilități. Din această perspectivă, este necesară consolidarea explicită a componentei dedicate sectorului cultural independent, prin măsuri distincte, indicatori adecvați și mecanisme funcționale de implementare.</p>	<p>Se ia act</p>
	<p>1. Necesitatea operaționalizării efective a mecanismelor existente de sprijin Programul identifică lipsa mecanismelor de sprijin financiar pentru sectorul cultural independent drept o problemă structurală. Totuși, problema reală nu ține doar de</p>	<p>Nu se acceptă Propunerea autorului privind „operaționalizarea completă” a</p>

	<p>absența unor instrumente, ci și de nefuncționarea deplină sau de operaționalizarea insuficientă a unor mecanisme deja create în ultimii ani. În acest sens, considerăm necesară introducerea unei priorități distincte privind operaționalizarea completă, transparentă și participativă a mecanismelor de suport existente, inclusiv Fondul Culturii și Oficiul Național de Dezvoltare a Culturii, Fondul de dezvoltare a cinematografiei și programul de rezidență și mobilitate artistică și culturală. Programul însuși afirmă că schemele de granturi publice existente sunt importante, dar insuficiente pentru asigurarea continuității activităților și că sectorul independent nu reușește încă să valorifice pe deplin oportunitățile introduse începând cu 2024.</p> <p>În acest sens, recomandăm includerea în Program a următoarei măsuri:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Operaționalizarea completă a mecanismelor naționale de sprijin pentru sectorul cultural și patrimoniu cultural, inclusiv Fondul Culturii, Oficiul Național de Dezvoltare a Culturii, Fondul de dezvoltare a cinematografiei și Programul de rezidență și mobilitate artistică și culturală, Regulamentul privind desfășurarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și selectarea programelor de susținere a artei, educației prin artă, studiilor, analizelor și activităților de formare profesională continuă din domeniul culturii, prin alocări bugetare multianuale, aprobarea procedurilor clare de funcționare, digitalizarea proceselor, transparența evaluării și implicarea sectorului cultural în definirea criteriilor de selecție și monitorizarea implementării.	<p>mecanismelor naționale de sprijin pentru sectorul cultural și patrimoniu cultural nu este suficient de clar fundamentată, în condițiile în care, o parte dintre aceste mecanisme se află deja în proces de consolidare și implementare (Fondul Culturii, Oficiul Național de Dezvoltare a Culturii). La moment, Oficiul Național de Dezvoltare a Culturii se află în proces de revizuire a cadrului intern de funcționare (inclusiv instituirea și funcționarea Consiliului Oficiului și a Planului de acțiuni). În 2026, instituția urmează să lanseze concursurile pentru programele de intervenție menționate supra, în conformitate cu graficul și procedurile stabilite prin Hotărârea Guvernului nr. 537/2024 privind organizarea și funcționarea Instituției Publice Oficiul Național de Dezvoltare a Culturii.</p> <p>Totodată, elementele invocate de autor, precum digitalizarea proceselor, asigurarea transparenței evaluării și implicarea sectorului cultural sunt deja integrate în Program prin acțiunea nr. 4.2.2 privind instituirea și operaționalizarea unei platforme digitale integrate de gestionare a resurselor publice pentru cultură.</p> <p>În acest context, introducerea unei măsuri distincte suplimentare riscă să dubleze acțiuni deja prevăzute și să creeze suprapuneri nejustificate, fără a aduce</p>
--	---	---

	<p>2. Introducerea unui program distinct pentru accesul sectorului cultural independent la infrastructura publică</p> <p>Programul descrie pe larg precaritatea infrastructurii culturale și necesitatea modernizării acesteia, inclusiv dezvoltarea unor noi spații și facilități culturale. În același timp, documentul recunoaște explicit că sectorul cultural independent se confruntă cu constrângeri structurale și cu o susținere instituțională insuficientă. În forma actuală, însă, nu este prevăzut un mecanism național clar și transparent care să faciliteze accesul actorilor independenți la infrastructura publică, deși această nevoie rezultă logic din diagnosticul formulat.</p> <p>Recomandăm introducerea unei acțiuni distincte privind accesul sectorului cultural independent la infrastructura publică, inclusiv prin inventarierea spațiilor culturale publice subutilizate, instituirea unor proceduri transparente de alocare, utilizare și co-gestionare, precum și dezvoltarea unor modele-pilot de parteneriat public-civic în domeniul culturii.</p> <p>Formulare propusă:</p> <p>1. Crearea și implementarea unui program național pentru facilitarea accesului sectorului cultural independent la spații publice pentru creație, producție, repetiții, rezidențe, expunere și activități culturale, inclusiv prin proceduri transparente de selecție, contractare multianuală și dezvoltarea unor modele de parteneriat public-civic pentru administrarea și utilizarea infrastructurii culturale publice.</p>	<p>beneficii suplimentare evidente cadrului existent.</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Obiectivele vizate de propunere se regăsesc parțial în cadrul măsurilor existente și al instrumentelor care urmează a fi dezvoltate și operaționalizate prin intermediul instituțiilor din subordinea Ministerului Culturii. Alocarea spațiilor se va realiza în conformitate cu prevederile Regulamentului privind transmiterea în locațiune a spațiilor neutilizate aflate în gestiunea entităților publice subordonate ministerului, aflat în curs de definitivare și care urmează a fi aprobat prin Ordin al Ministrului Culturii, cu respectarea prevederilor anexei nr. 9 la Legea anuală a bugetului de stat privind quantumul minim al chiriei pentru bunurile proprietate publică. Totodată, gestionarea și utilizarea infrastructurii publice țin în mare parte de competența autorităților publice locale și a instituțiilor deținătoare, iar reglementarea la nivel național printr-un program distinct ar putea genera rigidități administrative și suprapuneri instituționale.</p> <p>În acest context, se consideră mai oportună valorificarea mecanismelor deja existente și dezvoltarea graduală a unor practici de parteneriat în cadrul instrumentelor reglementate, decât instituirea unui program național distinct.</p>
--	--	--

<p>3. Program de granturi dedicat pentru organizațiile care administrează sau curatoriază spații/huburi culturale în infrastructuri publice</p> <p>Considerăm esențială introducerea unei măsuri distincte, separate de finanțarea proiectelor culturale obișnuite, dedicată organizațiilor care administrează sau curatoriază spații și huburi culturale în infrastructuri publice. În prezent, modelul dominant de sprijin prin proiecte pe termen scurt nu răspunde nevoilor reale ale acestor entități, care suportă costuri recurente de operare și asigură funcții de interes public: acces la cultură, programare artistică, infrastructură de lucru pentru artiști și comunități, mediere culturală și dezvoltare de public. Chiar analiza programului confirmă că finanțarea actuală este predominant bazată pe proiecte de scurtă durată și împiedică dezvoltarea instituțională pe termen lung.</p> <p>Recomandăm includerea expresă a unui program dedicat pentru aceste organizații, cu următoarele elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> - finanțare pentru costuri operaționale, inclusiv utilități, mentenanță, personal minim, siguranță și administrarea de bază a spațiului, nu doar pentru activități de proiect; - granturi multianuale, pe perioade de 2–3 ani, pentru asigurarea stabilității și posibilității de planificare strategică; - eligibilitate explicită pentru organizații ale societății civile și inițiative necomerciale; - criterii de selecție care să valorizeze funcția publică a spațiului, accesibilitatea, continuitatea programării culturale, capacitatea de lucru cu artiști independenți și deschiderea către comunitate. <p>Formulare propusă:</p> <p>1. Instituirea unui program dedicat pentru organizațiile care administrează sau curatoriază spații și huburi culturale necomerciale în infrastructuri publice, care să includă finanțare pentru costuri operaționale, granturi multianuale și eligibilitate explicită pentru OSC, inițiative, colective și modele de parteneriat public–civic, în vederea consolidării funcției publice, a caracterului necomercial și a sustenabilității acestor infrastructuri.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii susține financiar, prin mecanisme indirecte, inițiative care includ acoperirea unor costuri operaționale, inclusiv prin granturi multianuale acordate în baza Regulamentului pentru finanțarea proiectelor culturale ale organizațiilor necomerciale, aprobat prin Ordinul ministrului Culturii nr. 13/2024.</p> <p>Inițiativele colective și modelele de parteneriat public–civic, orientate spre consolidarea funcției publice, a caracterului necomercial și a sustenabilității infrastructurilor culturale, sunt integrate în cadrul mecanismelor instituționale aflate în curs de definitivare, inclusiv prin proiectul Regulamentul privind transmiterea în locațiune a spațiilor neutilizate aflate în gestiunea entităților publice subordonate ministerului (care urmează a fi aprobat). Totodată, aplicarea acestor mecanisme se realizează cu respectarea prevederilor anexei nr. 9 la Legea anuală a bugetului de stat, care stabilește quantumul minim al chiriei aferente bunurilor proprietate publică.</p>
<p>4. Finanțare predictibilă, multianuală și participativă pentru artiști, lucrători culturali și organizații independente</p> <p>Programul recunoaște că finanțarea sectorului cultural independent rămâne limitată, în principal bazată pe proiecte de scurtă durată și dependentă de surse externe, ceea ce produce precaritate și impredictibilitate. În consecință, considerăm necesară completarea Programului cu o măsură mai clară și mai ambițioasă privind schemele</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii susține financiar, prin mecanisme distincte, proiecte de finanțare instituțională pentru organizații independente, granturi multianuale pentru programe culturale recurente,</p>

	<p>de finanțare predictibilă, multianuală și participativă pentru artiști profesioniști, liber-profesioniști și organizații independente.</p> <p>Propunem ca Programul să prevadă expres:</p> <ul style="list-style-type: none"> - linii de finanțare instituțională pentru organizații independente; - granturi multianuale pentru programe culturale recurente, rezidențe, mediere culturală și dezvoltare de public; - microgranturi pentru inițiative emergente, artiști independenți și colective informale; - cofinanțare pentru accesarea programelor europene și internaționale. 	<p>rezidențe, precum și inițiative emergente, artiști independenți și colective informale în conformitate cu prevederile Regulamentului privind desfășurarea concursurilor pentru identificarea, evaluarea și selectarea proiectelor și programelor de rezidență și mobilitate artistică și culturală (HG nr. 557/2025) și Regulamentului pentru finanțarea proiectelor culturale ale organizațiilor necomerciale, aprobat prin Ordinul ministrului Culturii nr. 13/2024.</p> <p>Cu referire la <i>cofinanțarea pentru accesarea programelor europene și internaționale</i>, prin acțiunea nr. 4.1.5 din Planul de acțiuni al Programului – „Dezvoltarea și lansarea unui program de cofinanțare a proiectelor culturale, creative și de infrastructură care beneficiază de finanțare din surse externe”, în cadrul Fondului național al culturii – vizează facilitarea accesului operatorilor culturali la resurse complementare de finanțare, creșterea capacității de absorbție a fondurilor externe și stimularea participării la programe europene și internaționale, prin asigurarea contribuției proprii necesare implementării proiectelor.</p>
	<p>5. Cadrul participativ și transparent de evaluare a proiectelor culturale</p> <p>În lipsa unui mecanism de evaluare transparent, previzibil și profesionist, orice extindere a finanțării riscă să rămână vulnerabilă la neîncredere, opacitate și aplicare inegală. Din acest motiv, recomandăm introducerea explicită a unei măsuri privind dezvoltarea unui cadru participativ și transparent de evaluare a proiectelor culturale,</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prin acțiunea nr. 4.2.2 din Planul de acțiuni al Programului „Instituirea și operaționalizarea platformei integrate de gestionare a resurselor publice pentru cultură” se urmărește digitalizarea</p>

	<p>prin digitalizarea proceselor, profesionalizarea evaluatorilor și implicarea activă a sectorului cultural în definirea criteriilor și a procedurilor de selecție.</p> <p>Formulare propusă:</p> <p>1. Dezvoltarea unui cadru participativ și transparent de evaluare a proiectelor și programelor culturale, prin digitalizarea integrală a proceselor de aplicare și evaluare, selecția evaluatorilor prin proceduri publice, profesionalizarea comisiilor, publicarea criteriilor și a rezultatelor detaliate și implicarea activă a sectorului cultural, inclusiv independent, în definirea metodologiilor de selecție.</p>	<p>integrală a proceselor de aplicare și evaluare, asigurarea transparenței procedurilor de selecție, inclusiv prin publicarea criteriilor și a rezultatelor, precum și consolidarea mecanismelor de selecție a evaluatorilor și profesionalizarea comisiilor.</p> <p>Totodată, este prevăzută implicarea sectorului cultural, inclusiv a celui independent, în procesul de definire a criteriilor de evaluare și în monitorizarea implementării programelor, în vederea asigurării unui cadru participativ și transparent de evaluare a proiectelor culturale.</p>
<p>Maria G. (06.04.2026)</p>	<p>Pentru a facilita înțelegerea propunerilor formulate, s-a optat pentru următoarea structură: problemă identificată – soluție posibilă – rezultat așteptat.</p> <p>Având în vedere activitatea profesională a autoarei în domeniul muzeal, propunerile prezentate vizează în principal dezvoltarea sectorului muzeal, ca parte esențială a sistemului cultural.</p> <p>1. Dezvoltarea colaborărilor și a sprijinului de stat</p> <p><i>Problema:</i> utilizarea insuficientă a tehnologiilor moderne limitează interesul față de muzee, în special în rândul tinerilor. Totodată, tehnologiile moderne nu servesc doar scopurilor de divertisment, ci și celor auxiliare și științifice (cercetare, evidență, control). Sprijinul financiar pentru inițiativele din domeniul muzeal este adesea episodic și dependent de surse externe.</p> <p><i>Propuneri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Dezvoltarea colaborării muzeelor cu artiști, regizori, designeri, specialiști IT și studenți din domenii conexe; implicarea elevilor și tinerilor prin crearea de conținut inovator și organizarea de concursuri; – Susținerea realizării de materiale video și proiecte digitale (inclusiv studențești și școlare), utilizând formate precum „povești digitale”, proiecte interactive, animație, AR, formate ludice și dezvoltări software aplicabile în activitatea muzeală; – Elaborarea unui sistem de granturi de stat regulate, burse și premii de stimulare pentru participanții la programe și pentru lucrătorii din domeniul culturii. 	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Aspectele semnalate sunt reflectate în Program, atât la nivelul analizei, cât și al acțiunilor, în special prin măsurile ce vizează digitalizarea patrimoniului cultural, dezvoltarea platformelor și aplicațiilor interactive, susținerea participării culturale și promovarea proiectelor interdisciplinare. În acest sens, Ministerul Culturii a inițiat consolidarea proceselor de digitizare a patrimoniului muzeal prin implementarea tururilor virtuale ghidate, a aplicațiilor de realitate augmentată (AR) și realitate virtuală (VR), în concordanță cu măsurile prevăzute în Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2026-2029. Totodată, ca urmare a circularelor emise, a fost inițiată extinderea capacităților</p>

	<p><i>Rezultat așteptat:</i> creșterea gradului de implicare a publicului și participanților, modernizarea imaginii muzeelor, dezvoltarea de noi direcții culturale, reducerea dependenței de finanțări externe și extinderea accesului la servicii culturale și incluziune.</p>	<p>tehnice ale muzeelor prin dotarea cu echipamente specializate de scanare și digitizare a bunurilor culturale mobile, în baza propunerilor înaintate de instituții. De asemenea, Ministerul Culturii susține implicarea tinerilor și a publicului larg prin facilitarea accesului la programe și proiecte culturale, inclusiv prin mecanisme precum programul „Acces la cultură”. Propunerile sunt valorificate la nivel general, în conformitate cu logica și caracterul operațional al Programului.</p>
	<p>2. Consolidarea rolului fondurilor și a sistemului de depozitare <i>Problema:</i> există un dezechilibru între funcțiile de conservare și expunere; activitatea de fond este subevaluată, în pofida rolului său esențial. Depozitele muzeale se confruntă cu lipsa finanțării și a resurselor tehnice. <i>Propuneri:</i> – Recunoașterea activității de fond ca fiind echivalentă cu cea expozițională; – Revizuirea sistemului de finanțare în funcție de importanța acesteia; – Asigurarea infrastructurii tehnice de bază (echipamente, sisteme de depozitare, securitate, iluminat); – Susținerea dezvoltării „fondurilor deschise”, expozițiilor digitale și tururilor virtuale. <i>Rezultat așteptat:</i> îmbunătățirea conservării patrimoniului cultural, consolidarea bazei științifice a muzeelor, extinderea accesului la colecții și creșterea conștientizării rolului depozitării patrimoniului.</p>	<p>Se acceptă parțial Aspectele semnalate privind consolidarea activităților de conservare, depozitare și valorificare a patrimoniului muzeal sunt reflectate în Program, în special prin obiectivele și măsurile orientate spre protejarea patrimoniului cultural, modernizarea infrastructurii și extinderea accesului digital la bunuri culturale. Totodată, propunerile sunt valorificate la nivel conceptual, în conformitate cu caracterul strategic al Programului, fără detalierea unor intervenții tehnice specifice privind organizarea și dotarea depozitelor muzeale.</p>
	<p>3. Creșterea statutului și a finanțării sectorului cultural <i>Problema:</i> nivelul scăzut al salarizării și finanțarea insuficientă limitează dezvoltarea culturii și îi reduce prestigiul. <i>Propuneri:</i> – Majorarea salariului de bază pentru lucrătorii din cultură; – Introducerea unui sistem de stimulente financiare regulate (granturi, premii, sporuri); – Asigurarea unei finanțări publice stabile pentru instituțiile culturale;</p>	<p>Se acceptă parțial Aspectele semnalate privind sustenabilitatea finanțării și atractivitatea domeniului cultural sunt reflectate în Program, inclusiv prin obiectivele și măsurile orientate spre dezvoltarea capitalului uman, diversificarea surselor</p>

	<p>– Sprijinirea dezvoltării veniturilor proprii ale muzeelor (suveniruri, programe cu plată, rute turistice) prin investiții dedicate. <i>Rezultat așteptat:</i> atragerea tinerilor specialiști, creșterea calității activității și formarea unui mediu cultural stabil și prestigios.</p>	<p>de finanțare și consolidarea autonomiei financiare a instituțiilor culturale. În acest sens, Ministerul Culturii a contribuit la consolidarea autonomiei financiare a instituțiilor muzeale prin modificarea art. 18 alin. (3) din Legea muzeelor nr. 262/2017, creând cadrul legal necesar pentru diversificarea veniturilor proprii. Astfel, prin instituirea mecanismului de aprobare de către fondator a prețurilor și tarifelor pentru serviciile prestate, muzeelor li s-a oferit posibilitatea de a gestiona mai eficient resursele financiare și de a-și adapta oferta de servicii la cerințele publicului.</p>
	<p>4. Dezvoltarea mecenatului, diasporei și parteneriatelor <i>Problema:</i> potențialul mecenatului, al diasporei și al parteneriatelor instituționale nu este valorificat sistemic și nu dispune de mecanisme durabile. Participarea diasporei este, în mare parte, limitată la evenimente simbolice. <i>Propuneri:</i> – Elaborarea unui program național de mecenat în cultură; – Introducerea mecanismului „Prieten al muzeului”, cu posibilități de sprijin financiar sau organizațional; – Dezvoltarea sistemului de patronaj asupra exponatelor, colecțiilor, sălilor sau proiectelor de restaurare; – Asigurarea transparenței finanțării și recunoașterea publică a contribuțiilor; – Implicarea diasporei prin contribuții concrete (finanțare, proiecte, restaurări), nu doar prin evenimente simbolice; – Dezvoltarea parteneriatelor cu școlile prin implicarea elevilor în proiecte muzeale. <i>Rezultat așteptat:</i> atragerea de resurse suplimentare, consolidarea relațiilor cu societatea și diaspora, creșterea implicării și responsabilității față de patrimoniu.</p>	<p>Se acceptă parțial Aspectele privind dezvoltarea mecenatului, valorificarea potențialului diasporei și consolidarea parteneriatelor instituționale sunt reflectate în Program prin obiectivele și acțiunile orientate spre diversificarea surselor de finanțare, cooperarea internațională și implicarea actorilor relevanți în susținerea sectorului cultural. Totodată, în temeiul pct. 40 din Hotărârea Guvernului nr. 119/2026, instituțiile pot accesa surse financiare suplimentare prin participarea la proiecte finanțate din fonduri naționale și externe, inclusiv în parteneriat cu organizații din țară și din străinătate, cu respectarea cadrului procedural aplicabil. În acest context, propunerile sunt valorificate la nivel general, în</p>

	<p>5. Rolul educației, învățării nonformale și culturii</p> <p><i>Problema:</i> sistemul educațional nu asigură suficient dezvoltarea culturală integrală; cunoștințele despre istorie, cultură și artă sunt adesea fragmentare.</p> <p><i>Propuneri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Tratarea educației culturale ca element obligatoriu al formării personalității; – Integrarea disciplinelor culturale în curricula școlară și în activitățile practice; – Dezvoltarea colaborării sistemice între școli și muzee; – Organizarea de activități educaționale practice în muzee (muzică, desen etc.). <p><i>Rezultat așteptat:</i> formarea unei personalități armonios dezvoltate, creșterea alfabetizării culturale, stimularea interesului pentru artă și patrimoniu, dezvoltarea creativității și consolidarea legăturii dintre educație și cultură.</p>	<p>conformitate cu logica și caracterul operațional al Programului.</p> <p>Se acceptă parțial</p> <p>Aspectele privind consolidarea rolului educației culturale și dezvoltarea colaborării dintre instituțiile de cultură și sistemul educațional sunt reflectate în Program, în special prin măsurile orientate spre extinderea accesului la cultură și creșterea participării culturale. Totodată, integrarea disciplinelor culturale în curriculumul școlar și organizarea procesului educațional țin de competența Ministerului Educației și Cercetării, precum și de autonomia instituțiilor de învățământ. Propunerile sunt valorificate la nivel general, în conformitate cu caracterul strategic al Programului.</p>
	<p>6. Depolitizarea patrimoniului cultural</p> <p><i>Problema:</i> în contextul tensiunilor politice și geopolitice, unele obiecte culturale sunt percepute prin prisma conflictelor actuale, ceea ce le diminuează valoarea socială și accesibilitatea.</p> <p><i>Propuneri:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Promovarea expozițiilor muzeale multilaterale și incluzive; – Reinterpretarea narațiunilor muzeale prin prisma istoriei locale și a conexiunilor interculturale; – Asigurarea accesului larg, indiferent de limbă sau apartenență culturală, prin programe și expoziții multilingve. <p><i>Rezultat așteptat:</i> reducerea izolării culturale, creșterea interesului publicului divers și consolidarea rolului muzeului ca spațiu de dialog, educație și interacțiune culturală.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Aspectele privind accesul incluziv la cultură, diversitatea expresiilor culturale și dialogul intercultural sunt reflectate în Program prin măsuri orientate spre extinderea participării culturale și dezvoltarea programelor accesibile unui public divers. Totodată, accesul multilingv la servicii și activități culturale este deja aplicat, după caz, de instituțiile muzeale, în funcție de specificul și publicul acestora. Propunerile sunt valorificate la nivel general, fără preluarea integrală a formulării propuse.</p>
	<p>Concluzie:</p> <p>Dezvoltarea durabilă a culturii necesită o abordare sistemică, care să includă finanțare</p>	<p>Se ia act</p>

adecvată, sprijin instituțional, dezvoltarea resurselor umane și integrarea culturii în viața socială și educațională. Cea mai mare bogăție a Republicii Moldova o reprezintă oamenii talentați. Cultura este expresia civilizației și fundamentul pe care se construiește un stat modern și prosper.

CONSULTARE SUPLIMENTARĂ

Agencia Relatii Interetnice
(scr. 04-1965 din 115.04.2026)

Agencia Relatii Interetnice transmite informația solicitată privind costurile acțiunilor incluse în proiectul Programului de implementare pentru anii 2026–2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025–2035 (NU 232/MC/2026) ce țin de competența instituțională.

Se acceptă

Textul a fost modificat conform propunerii

Nr. crt.	Denumirea acțiunii	Indicatorii de monitorizare	Costul total (mii lei)	Costuri totale repartizate pe surse de finanțare			Cod proiect național subprogram bugetar, denumirea sursei de finanțare	Costuri repartizate pe ani (mii lei)					Termenul-limită (trimestru/an)	Autoritatea/instituția publică responsabilă	Parteneri de cooperare
				Bugetul de stat	Asistență externă	Costuri încorporate		2026	2027	2028	2029	2030			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.3.5	Sprijinirea inițiativelor și proiectelor axate pe promovarea relațiilor interetnice și a diversității culturale a minorităților culturale naționale, implementate de organizații necomerciale	36 de proiecte susținute financiar anual	3300,00	3300,00	0	0	2402 Sursa ARI	660,00	660,00	660,00	660,00	660,00	Trm. IV 2026 - Trm. IV 2030	MC MEC ARI	Organizațiile necomerciale de profil; Sectorial privat și mediul de afaceri; Instituții academice și de cercetare; Biroul de Cooperare a Elitei
1.8.8	Cultura Memoriei (organizarea și desfășurarea evenimentelor comemorative dedicate: -victimelor Holocaustului (27 ianuarie); -victimelor foametei (a 3-a sâmbătă a lunii aprilie) ; -victimelor deportărilor regimului comunist (13 iunie și 6 iulie) ș.a.)	15 de activități organizate și desfășurate	200,00	200,00	0	0	2402 Sursa ARI	40,00	40,00	40,00	40,00	40,00	Trm. III 2026 - Trm. IV 2030	MC MEC ARI MAE MA APL	Asociația Istoricilor din Republica Moldova "A. Moșanu" ; Institutul Pro Memoria ; Institutul de Istorie al USM; Asociația Fostilor Deportați și Deținuți Politici din RM

<p>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (scr. nr. 04-1965 din 15.04.2026)</p>	<p>Urmare a examinării repetate a proiectului hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 (număr unic 232/MC/2026), în limita competențelor funcționale, reiterăm propunerile prezentate prin avizul nr. 04-1730 din 01.04.2026.</p> <p>Totodată, se propune la cap. V. Costuri, în tabel, în coloana „Codul programului bugetar”, la Obiectivul specific 1.2. se va substitui sintagma „Sursa MIDR” cu sintagma „subprogramul 6602”, care vizează dezvoltarea turismului, inclusiv modernizarea și reabilitarea monumentelor și a instituțiilor culturale, finanțate din mijloacele Fondului național pentru dezvoltare regională și locală. În coloana „Costuri totale (mii, lei)” se va indica suma „96000,0”, iar în coloana „Costuri pe ani”, pentru perioada 2026-2029, se va completa cu suma de 24000,0 mii lei anual, conform Cadrului Bugetar pe Termen Mediu (CBTM). Pentru restul obiectivelor generale și specifice din tabel, se propune excluderea sintagmei „Sursa MIDR”.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>
	<p>La Planul de acțiuni</p> <p>Se propune comasarea acțiunilor 1.2.1 (menționată supra) și 1.2.2. Reabilitarea, modernizarea și dotarea instituțiilor culturale ale autorităților administrației publice centrale, întrucât vizează același indicator de monitorizare – modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale. În coloana „Cod program/subprogram bugetar, denumirea sursei de finanțare” se va substitui sintagma „Sursa MIDR” cu sintagma „subprogramul 6602”, iar în coloana „Costuri repartizate pe ani (mii lei)” pentru perioada 2026-2029 se va completa cu suma de 24000,0 mii lei anual, conform CBTM.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Comasarea acțiunilor 1.2.1 și 1.2.2 nu poate fi aprobată. Separarea facilitează coordonarea, monitorizarea și raportarea mai exactă a fiecărei intervenții. Mai mult ca atât, separarea indicatorilor va permite urmărirea impactului cultural la nivel local și central.</p> <p>La acțiunea 1.2.1., sintagma „Sursa MIDR” a fost substituită cu „subprogramul 6602”, iar în coloana „Costuri repartizate pe ani (mii lei)” pentru perioada 2026–2029 a fost inclusă suma de 24 000,0 mii lei anual, conform CBTM.</p> <p>Pentru acțiunea 1.2.2., MIDR se menține în calitate de autoritate co-responsabilă pentru proiectele de infrastructură finanțate prin intermediul său, destinate</p>

		<p>instituțiilor publice de cultură din subordinea Ministerului Culturii.</p> <p>În consecință, la etapa de monitorizare și raportare a Programului, Ministerul Culturii va reflecta volumul mijloacelor financiare alocate proiectelor de infrastructură implementate prin MIDR, pentru instituțiile în care deține calitatea de fondator.</p>
	<p>La acțiunea 1.7.2 „Înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea Centrului de Cultură și Artă Contemporană „UNIVERSUL” ca instituție dedicată promovării culturii și artei contemporane”, în coloana „Cod program/subprogram bugetar, denumire a sursei de finanțare” se va substitui sintagma „Sursa MIDR” cu sintagma „subprogramul 6602”.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>
<p>Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (16 -17.04.2026)</p>	<p>În contextul solicitării nr. <u>05/1-09/1017 din 10.04.2026</u> parvenite din partea Ministerului Culturii, privind definitivarea proiectului Hotărârii de Guvern pentru aprobarea Programului de implementare pentru anii 2026–2030 a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2026–2030, în vederea completării capitolului „Costuri”, <i>Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA)</i> comunică următoarele.</p> <p><i>Potrivit pct. 48 subpct. 6) din Regulamentul privind acordarea subvențiilor în avans pentru dezvoltarea locală prin implementarea Programului LEADER, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 277/2022, unul din domeniile de acțiuni finanțate este pentru activități de conservare a patrimoniului local cultural.</i></p> <p>Totodată, menționăm faptul că actualmente informația solicitată nu poate fi prezentată din următoarele motive:</p> <p>ü 1) la momentul actual Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) este în proces de definitivare și aprobare a strategiilor de dezvoltare locală a grupurilor de acțiune locală (GAL) care urmează a fi finanțate din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDAMR) (subprogram 5105), pentru o perioadă de doi ani calendaristici, conform planului de finanțare;</p> <p>ü 2) GAL-urile sunt în proces de ajustare a planurilor de finanțare și de calculare a costurilor estimative în acest sens.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Având în vedere că estimările sunt bazate pe date agregate, fără dezagregare pe domenii, inclusiv componenta culturală, nu poate fi determinată o alocare distinctă pentru proiectele culturale.</p> <p>Luând în considerare caracterul multifuncțional al Programului LEADER, se propune aplicarea unei cote estimative de 10% din totalul mijloacelor financiare planificate anual, ca contribuție pentru susținerea proiectelor cu componentă culturală.</p> <p>Prin urmare, costurile estimate pentru anii 2026–2030 sunt următoarele: 2026 – 0,5 mil. lei; 2027 – 0,56 mil. lei; 2028 – 0,6 mil. lei; 2029 – 0,68 mil. lei; 2030 – 0,75 mil. lei.</p>

Astfel, informația generalizată a costurilor, pentru o perioadă de doi ani, va fi posibil de prezentat de către MAIA către finele lunii iunie al anului curent.

În baza analizei datelor aferente anilor precedenți, se prezintă o estimare preliminară.

În completarea informației expediate anterior, pe marginea solicitării parvenite din partea **Ministerului Culturii privind definitivarea proiectului Hotărârii de Guvern pentru aprobarea Programului de implementare pentru anii 2026–2030 al Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru perioada 2026–2030**, în vederea completării capitolului „Costuri”, **Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA)** comunică următoarele estimări privind implementarea Programului LEADER, finanțat din Fondul național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural (FNDAMR) (subprogram 5105):

- **Anul 2026** – aproximativ 40 de proiecte, cu o valoare totală a mijloacelor financiare de circa 5 mil. lei;
- **Anul 2027** – aproximativ 45 de proiecte, cu o valoare totală de circa 5,6 mil. lei;
- **Anul 2028** – aproximativ 50 de proiecte, cu o valoare totală de circa 6 mil. lei;
- **Anul 2029** – aproximativ 55 de proiecte, cu o valoare totală de circa 6,8 mil. lei;
- **Anul 2030** – aproximativ 60 de proiecte, cu o valoare totală de circa 7,5 mil. lei.

Biroul Național de Statistică
(scr. nr. 20-23/06 din 21.04.2026)

Referitor la proiectul hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea *Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035* (număr unic 232/MC/2026), remis spre completarea costurilor din Capitolul IX al Planului de acțiuni al Programului de implementare pentru anii 2026-2030 a Strategiei, Biroul Național de Statistică prezintă în Anexă costurile estimative pentru acțiunea 4.2.2 *Revizuirea formularelor statistice pentru domeniul cultură și patrimoniu cultural.*

Se acceptă
Textul a fost modificat conform propunerii.

Nr. crt.	Denumirea acțiunii	Indicatorii de monitorizare	Cod program/subprogram bugetar, denumirea sursei de finanțare	Costuri repartizate pe ani (mii lei)					Autoritate/instituția publică responsabilă
				2026	2027	2028	2029	2030	
4.2.2	Revizuirea formularelor statistice pentru domeniul cultură și patrimoniu cultural	Minim 5 formulare statistice revizuite și publicate.	1201	21,000	31,500	17,300	19,000	20,900	MC BNS

<p>Ministerul Educației și Cercetării (scr. nr. 02/258/26 din 22.04.2026)</p>	<p>Având în vedere elaborarea proiectului de hotărâre <i>cu privire la aprobarea Programului de implementare a Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” pentru anii 2026-2030</i>, precum și planificarea resurselor financiare în CBTM pentru anii 2027-2029, atât din bugetul de stat, cât și din surse externe, Ministerul Educației și Cercetării a oferit prioritate acțiunilor care urmează a fi asigurate cu finanțare din bugetul de stat, în calitate de executor principal.</p> <p>Ținând cont de faptul că, în cadrul programului, subprogramul 8810 „Învățământ superior”, mijloacele financiare sunt repartizate în conformitate cu prevederile HG nr.343/2020 <i>cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior</i>, Ministerul Educației și Cercetării informează că nu a prevăzut resurse financiare pentru acțiunile incluse în Planul de acțiuni al Ministerului Culturii, aferent programului menționat, pentru care Ministerul este desemnat executor secundar.</p> <p>Totodată, în Planul de acțiuni, la Obiectivul specific 1.5. (acțiunile 1.5.1., 1.5.3., 1.5.4.) și la Obiectivul specific 3.1. (acțiunea 3.1.1.), reiterăm solicitarea, expusă prin scrisoarea MEC nr. 02/90/26 din 16.02.2026) privind necesitatea concretizării surselor financiare ce urmează a fi valorificate din programul/subprogramul 8810 „Învățământ superior”, inclusiv din finanțarea complementară alocată Ministerului Culturii.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Pentru acțiunile aferente Obiectivului specific 1.5 (<i>acțiunile 1.5.1, 1.5.3, 1.5.4</i>) și Obiectivului specific 3.1 (<i>acțiunea 3.1.1</i>), sursa de finanțare 8810 „Învățământ superior” se exclude. Ministerul Educației și Cercetării își menține exclusiv rolul de autoritate co-responsabilă pentru elaborarea și promovarea politicilor în domeniu. Responsabilitatea pentru implementarea acțiunilor, inclusiv planificarea, asigurarea și gestionarea resurselor financiare, revine Ministerului Culturii, prin intermediul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Pentru celelalte acțiuni din Program în care Ministerul Educației și Cercetării este desemnat executor secundar, rolul acestuia se limitează la coordonare și asigurare metodologică. Ministerul Culturii poartă responsabilitatea pentru implementarea acțiunilor, inclusiv pentru identificarea, alocarea și utilizarea resurselor financiare.</p>
	<p>În acest context, Ministerul Culturii urmează să își prioritizeze acțiunile din Planul de acțiuni, cu asigurarea resurselor financiare realizării obiectivelor stabilite, în strictă conformitate cu repartizarea anuală a mijloacelor financiare, realizată prin Ordinul MEC, ca urmare a aplicării HG nr.343/2020 pentru programul/ subprogramul 8810 „Învățământ superior”.</p>	<p>Se ia act</p>
<p>Agenția Proprietății Publice</p>	<p>La obiectivul specific 1.7.2. Înființarea, dezvoltarea și operaționalizarea Centrului de Cultură și Artă Contemporană „UNIVERSUL” ca instituție dedicată promovării culturii și artei contemporane, menționăm că, Agenția Proprietății Publice nu a planificat nici o acțiune pentru realizarea acestui obiectiv.</p>	<p>Se ia act</p>

<p>(scr. nr. 05-04-2887 din 22.04.2026)</p>	<p>Referitor la obiectivul specific 5.1.2. Elaborarea dosarelor de nominalizare pentru înscrierea bunurilor/ elementelor de patrimoniu cultural în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO și/sau în Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității, menționăm că cheltuielile aferente elaborării dosarelor Vinărilor subterane ale Moldovei (Mileștii Mici și Cricova) vor fi acoperite din surse proprii ale entităților beneficiare - Î.S. „Combinatul de Vinuri de Calitate Mileștii Mici” și S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”.</p>	<p>Se ia act</p>
	<p>Totodată, în vederea susținerii eforturilor investiționale ale entităților menționate și asigurării resurselor financiare necesare pentru realizarea dosarelor de nominalizare, Agenția Proprietății Publice, în calitate de fondator și acționar, a inițiat și a transmis Cancelariei de Stat, spre înregistrare, proiectul unei hotărâri de Guvern prin care se propune scutirea acestor entități de la plata defalcărilor/dividendelor în bugetul de stat aferente profitului net obținut în anul 2025.</p>	<p>Se ia act</p>
<p>Ministerul Apărării (scr. nr. 50 din 24.04.2026)</p>	<p>Cu referire la Obiectivul 1.8 „Cultura Memoriei”, acțiunea 1.8.8, participarea Ministerului Apărării constă în asigurarea elementelor de protocol militar (gărzi de onoare, ceremonii, depuneri de coroane). Aceste activități au caracter ocazional, iar volumul și complexitatea acestora nu pot fi anticipate pentru perioada 2026–2030. În acest context, cheltuielile aferente sunt acoperite din bugetul anual aprobat, în limita alocațiilor disponibile, fără posibilitatea estimării ex-ante a costurilor.</p>	<p>Se ia act</p>
	<p>Referitor la Obiectivul 2.2 „Protejarea și valorificarea patrimoniului cultural”, acțiunea 2.2.1, Ministerul Apărării contribuie prin gestionarea Registrului mormintelor și operelor comemorative de război. În procesul de definitivare integrală a documentării a peste 1.750 de morminte și opere comemorative în teren, incluse în Registru, stabilirea coordonatelor geografice, realizarea documentației fotografice, datelor descriptive, etc. se vor înregistra cheltuieli administrative și tehnice. Pentru perioada 2026–2030, aceste cheltuieli sunt estimate la aproximativ 400.000 lei.</p>	<p>Se ia act</p> <p>Mormintele și operele comemorative de război sunt reglementate prin Legea nr. 161/2017, iar cercetarea, identificarea, inventarierea, evidența, întreținerea, paza și punerea în valoare a acestora constituie obligații aferente regimului special de protejare, realizate de autoritatea competentă în domeniul respectiv. Prin urmare, acțiunea 2.2.1 nu vizează aceste bunuri, iar cheltuielile aferente nu pot fi atribuite acțiunii Ministerului Culturii. Totodată, se recomandă Ministerului Apărării inițierea ajustărilor necesare la cadrul normativ special privind Registrul mormintelor și operelor comemorative de</p>

		război, inclusiv cu privire la aprobarea, ținerea și actualizarea acestuia, pentru a permite delimitarea evidenței respective de Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, aprobat prin HP nr. 1531/1993.
	În acest context, Ministerul Apărării, în limita competențelor funcționale stabilite de cadrul normativ, susține proiectul prezentat pentru avizare.	Se ia act
Agenția Proprietății Publice (scr. nr. 05-04-3032 din 27.04.2026)	<p>Cu referire la demersul cu numărul de intrare 2546 din 06.03.2026, privind continuitatea proceselor ce țin de elaborarea dosarului „Vinăriile subterane ale Moldovei (Cricova și Mileștii Mici)”, în contextul potențialei nominalizări la Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, Agenția Proprietății Publice, în limita competențelor funcționale, comunică următoarele.</p> <p>Accentuăm faptul că, conform prevederilor Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Proprietății Publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 902/2017, Agenția asigură implementarea politicilor statului în domeniile administrării și deetatăzării proprietății publice și exercită, în numele Guvernului, funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat și de deținător de acțiuni (părți sociale) în societățile comerciale cu capital integral sau majoritar public.</p> <p>Or, conform proiectului de hotărâre prezentat spre avizare (număr unic 232/MC/2026), acest obiectiv (5.1.2) face parte din Planul de acțiuni al Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, autorul căruia este Ministerul Culturii. Suplimentar, potrivit Planului de acțiuni prezentat (Anexa nr. 1) prin demersul dat, având ca scop elaborarea dosarului de înscriere a vinăriilor subterane ale Moldovei în Lista patrimoniului mondial (2024-2026), anumite proceduri au fost deja implementate pe parcursul anilor 2024-2025, prin organizarea ședințelor de către Ministerul Culturii, cu participarea inclusiv a reprezentanților din cadrul întreprinderilor de stat sus-numite. Astfel, Agenția Proprietății Publice, în limitele competențelor atribuite de cadrul normativ, solicită respectuos, revizuirea propunerii referitor la inițierea proiectului de hotărâre de Guvern de către Agenție, or, Ministerul Culturii (autorul Planului elaborat), constituie autoritatea administrației publice centrale de specialitate care coordonează activitatea culturală a statului.</p>	Se ia act
	Adițional, în scopul asigurării resurselor financiare necesare pentru realizarea obiectivului strategic de patrimoniu cultural – elaborarea dosarului de nominalizare	Se ia act

	UNESCO „Vinăriile subterane ale Moldovei (Cricova și Mileștii Mici)”, Agenția Proprietății Publice a solicitat prin cererea nr. 12-03-2796 din 17.04.2026, înregistrarea de către Cancelaria de Stat a proiectului de hotărâre de Guvern cu privire la scutirea unor întreprinderi de stat de la plata defalcărilor și a unor societăți pe acțiuni de la plata dividendelor în bugetul de stat aferente profitului net obținut în anul 2025.	
Expertiză juridică		
Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracrarare a Dezinformării <i>(scr. nr. 113/26 din 30.04.2026)</i>	Centrul pentru Comunicare Strategică și Contracrarare a Dezinformării (în continuare - Centru) a examinat proiectul de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 (număr unic 232/MC/2026), autor – Ministerul Culturii și în limitele competenței funcționale, comunică lipsa de obiecții și propuneri.	Se ia act
Ministerul Afacerilor Interne <i>(scr. nr. 42/1755 din 04.05.2026)</i>	Ministerul Afacerilor Interne a examinat, în mod repetat, proiectul de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026- 2030, a Strategiei naționale pentru cultură Si patrimoniu pentru anii 2025-2035(număr unic 2321MC12026), autor - Ministerul Culturii și comunică despre lipsa obiecțiilor asupra acestuia.	Se ia act
Ministerul Afacerilor Externe <i>(scr. DI/3/041-5101 din 04.05.2026)</i>	Ministerul Afacerilor Externe a examinat sinteza obiecțiilor și propunerilor privind <i>proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035</i> (număr unic 232/MC/2026) și, în contextul avizului său transmis prin scr. nr. DI/3/041-3899 din 3 aprilie 2026, comunică următoarele. La p. 4 (cap. I din <i>proiectul Programului de implementare</i>), se menține necesitatea substituirii fragmentului „angajamentele asumate de Republica Moldova <u>la convențiile internaționale și europene în domeniul culturii și patrimoniului cultural</u> ” cu textul „angajamentele asumate de Republica Moldova <u>prin tratatele internaționale</u> în domeniul culturii și patrimoniului cultural <u>la care este parte</u> ”.	Se acceptă Textul a fost ajustat conform recomandării.
Ministerul Mediului <i>(notificare în e-legiferare)</i>	Ministerul Mediului ia act de poziția autorului proiectului, comunicată prin demersul nr. 05/1-09/1293 din 30.04.2026 , privind neacceptarea propunerilor înaintate anterior și nu insistă asupra menținerii acestora, apreciind prerogativa autorului asupra formei finale a proiectului.	Se ia act
Ministerul Educației și Cercetării	Ministerul Educației și Cercetării comunică despre susținerea PHG, fără propuneri suplimentare.	Se ia act

<i>(notificare în e-legiferare)</i>		
<p>Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru <i>(scr. nr. 36/01-06/619 din 06.05.2026)</i></p>	<p>Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru a examinat <i>repetat proiectul de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035</i> (număr unic 232/MC/2026) și, în limita competențelor funcționale, comunică următoarele.</p> <p>Agencia Geodezie, Cartografie și Cadastru își exprimă dezacordul față de acceptarea parțială a recomandării inițiale privind reformularea textului din Capitolul II „Analiza Situației” (pagina 16 din proiect), întrucât aceasta este eronată atât tehnic, cât și juridic, generând contradicții interne și lipsă de claritate în document. Concret, în textul proiectului apare o contradicție internă care afectează coerența și scopul normativ al acestuia. Prima propoziție (acceptată din recomandare) stabilește că „<i>Datele spațiale privind siturile arheologice sunt integrate și diseminate prin geoportalul tematic al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru (geodata.gov.md), fiind accesibile prin servicii de rețea și interoperabile cu alte seturi de date spațiale disponibile la nivel național</i>”, ceea ce descrie o situație de funcționalitate și integrare efectivă. În schimb, propoziția următoare (păstrată din textul inițial) prevede că „<i>însă aceste informații nu constituie un cadastru arheologic funcțional și nu sunt integrate în sistemele GIS cadastrale sau urbanistice</i>”, contrazicând direct afirmația anterioară, negând tocmai integrarea și interoperabilitatea deja enunțate.</p> <p>Potrivit tehnicii legislative, un document de politică publică trebuie să aibă o logică internă coerentă, fără contradicții care să genereze ambiguitate.</p> <p>Pentru clarificare, menționăm că, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 212/2022, Sistemul informațional geografic de stat „Geoportalul tematic pentru datele spațiale ale Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru” (geodata.gov.md) asigură accesul la toate seturile de date spațiale prin servicii de rețea, direct prin geoportal și prin diverse aplicații SIG. În acest sens, datele spațiale privind siturile arheologice publicate pe acest geoportal, prin servicii de rețea, pot fi interoperabile cu date cadastrale, urbanistice, unități administrativ-teritoriale, precum și alte date spațiale relevante pentru a crea o hartă tematică cu o analiză complexă, fără necesitatea dezvoltării unor alte tipuri de cadastre de specialitate. De asemenea, principiile INSPIRE prevăd colectarea unică a datelor și stocarea lor la autoritatea responsabilă, în scopul unei gestionări eficiente, precum și asigurarea interoperabilității, combinării și partajării acestora între utilizatori și aplicații.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Textul a fost reformulat conform propunerii.</p>

	Pentru eliminarea contradicțiilor și asigurarea unei formulări conforme cadrului normativ, propunem următoarea redacție: „ <i>Datele spațiale privind siturile arheologice sunt integrate și diseminate prin geoportul tematic al Agenției Geodezie, Cartografie și Cadastru (geodata.gov.md), fiind accesibile prin servicii de rețea și interoperabile cu alte seturi de date spațiale, disponibile la nivel național. Totuși, se constată că, în practică, potențialul infrastructurii naționale de date spațiale, instituită prin Legea nr. 254/2016, nu este pe deplin valorificat pentru protecția preventivă a siturilor arheologice</i> ”.	
Biroul Național de Statistică (notificare în e-legiferare)	Biroul Național de Statistică, comunică despre susținerea PHG cu nr. unic 232/MC/2026 fără propuneri sau obiecții adiționale.	Se ia act
Cancelaria de Stat (notificare în e-legiferare)	Cancelaria de Stat comunică susținerea proiectului de hotărâre a Guvernului, fără obiecții sau propuneri.	Se ia act
Agencia Relații Interetnice (scr. 01-189 din 08.05.2025)	Agencia Relații Interetnice a examinat proiectul de hotărâre de Guvern cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 (număr unic 232/MC/2026), autor – Ministerul Culturii, remis spre avizare și comunică lipsa de obiecții și propuneri.	Se ia act
Ministerul Apărării (notificare în e-legiferare)	Ministerul Apărării susține proiectul fără obiecții.	Se ia act
Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (notificare în e-legiferare)	MDED comunică lipsa obiecțiilor și propunerilor pe proiectul definitivat.	Se ia act

<p>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (scr. nr. 04-2524 din 11.05.2026)</p>	<p>La proiectul Programului, la cap. II. Analiza situației, Secțiunea a 2. Analiza problemelor identificate, la pag. 31, textul: <i>„Registrul experților evidențiază o bază profesională valoroasă, dar fragilă, dependentă de specialiști seniori. Consolidarea sa necesită actualizarea procedurilor de atestare, instruire periodică și cooperare între instituții de cultură, universități și asociații profesionale”</i>, se va substitui cu textul: <i>„Sistemul actual de atestare profesională propune specializări în domeniul arhitecturii, urbanismului, construcțiilor, inginerie, etc., care oferă servicii profesionale în domeniul vizat. Atestarea specialităților este desfășurată de către Organul central de specialitate (MIDR), conform Regulamentului cu privire la atestarea tehnico - profesională a specialiștilor cu activități în construcții, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.743/2024 cu privire la asigurarea calității în construcții cât și a Codului Urbanismului și Construcțiilor nr.434/2023”</i>, propunere prezentată prin avizul Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (MIDR) nr. 04-1730 din 01.04.2026, cât și prin avizul MIDR nr. 12-2334 din 04.05.2026 (se anexează), emis recent la proiectul hotărârii Guvernului <i>cu privire la organizarea și funcționarea Instituției Publice Institutul Patrimoniului Cultural (număr unic 364/MC/2026)</i>, în scopul respectării cadrului legal și a competențelor privind formarea profesională continuă, atestarea specialiștilor în domeniul monumentelor istorice, precum și gestionarea registrului specialiștilor atestați, se constată neconcordanțe și suprapuneri cu cadrul normativ.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Textul vizat de obiecție se referă la patrimoniul cultural mobil, respectiv la experții acreditați pentru evaluarea bunurilor culturale mobile. Analiza aferentă patrimoniului construit este reflectată distinct la paginile 28 - 29 ale proiectului Programului. Prin urmare, propunerea de substituție cu prevederi referitoare la atestarea tehnico-profesională în domeniul construcțiilor nu corespunde obiectului analizei din secțiunea respectivă.</p>
	<p>La Planul de acțiuni, <u>la măsura 3.2.1. Elaborarea și implementarea cadrului național pentru formarea profesională a specialiștilor implicați în reabilitarea monumentelor istorice</u>, se va exclude „MIDR” din lista partenerilor de cooperare. Această propunere este fundamentată pe faptul că procesul de atestare tehnico-profesională a specialiștilor din domeniul construcțiilor este deja asigurat de organul central de specialitate - MIDR, în conformitate cu Regulamentul cu privire la atestarea tehnico-profesională a specialiștilor cu activități în construcții, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 743/2024. Totodată, MIDR nu poate asuma atribuirea unor responsabilități suplimentare în domeniul formării profesionale care exced cadrul legal aplicabil.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Măsura 3.2.1 vizează formarea profesională în domeniul monumentelor istorice, reflectată prin indicatorii „program elaborat și implementat” și „număr anual de beneficiari”, fără a interveni asupra mecanismului de atestare tehnico-profesională reglementat prin Hotărârea Guvernului nr. 743/2024. Includerea MIDR ca partener de cooperare nu instituie atribuții suplimentare, ci reflectă caracterul interdisciplinar al domeniului.</p>

<p>Ministerul Justiției (scr. nr. 04/1-5128 din 11.05.2026)</p>	<p>La forma actuală a proiectului hotărârii, se rețin următoarele observații și propuneri pe plan de redactare și al respectării normelor de tehnică legislativă. În conformitate cu pct. 7 din <i>Regulamentul cu privire la planificarea strategică</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 386/2022</i>, la fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de planificare și a documentelor de politici publice care se aprobă prin hotărâri ale Guvernului, se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative, în conformitate cu <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>. Totodată, art. 24 alin. (2) din <i>Legea nr. 100/2017</i>, stabilește expres că, la fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de politici se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative.</p> <p>În acest context, se impune revizuirea Programului național prin prisma normelor de tehnică legislativă:</p> <p>În ceea ce privește Lista de acronime și abrevieri, urmează a fi precizat că, în cazul actelor normative, potrivit art. 54 alin. (1) lit. i) din <i>Legea nr. 100/2017</i>, exprimarea prin abrevieri a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text la prima folosire. Întru asigurarea respectării regulii prevăzute de norma legală anterior menționată, se impune necesitatea revizuirii textului, astfel încât formele abreviate să fie utilizate la prima utilizare a termenilor în conținutul propriu-zis al materiei de reglementare, dar nu sub forma unei enumerări distincte în conținutul proiectului ca lista aparte în text.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>În conformitate cu pct. 7 din <i>Regulamentul cu privire la planificarea strategică</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 386/2025</i>, „<i>La fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de planificare și a documentelor de politici publice care se aprobă prin hotărâri ale Guvernului, acestora li se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative, în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>”. Astfel, aprobarea programului urmează un proces clar definit, care în mare măsură este similar cu procesul de aprobare al actelor normative. Cu toate acestea, este foarte important de reținut că, la nivel de structură și modalitate de formulare și expunere a textului programului, aceasta trebuie să respecte cerințele față de documentele de politici, stabilite atât de cadrul normativ, cât și de cel metodologic, specific documentelor de politici. Or, „<i>cerințele generale de formă și conținut aferente actelor normative, se vor respecta doar pentru setul de acte care trebuie să însoțească documentul de politici atunci când este propus pentru aprobare (ex. nota de fundamentare și sinteza obiecțiilor și propunerilor recepționate în procesul de consultare și avizare), precum și asupra proiectului hotărârii de guvern prin care aceasta va</i></p>
--	---	---

		<p>fi aprobat” (a se vedea Ghidul metodologic cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 191/2025).</p> <p>Cu referire la lista de acronime și abrevieri, regula generală privind utilizarea acestora, prevăzută la art. 54 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, a fost respectată în partea descriptivă a Programului, prin explicarea termenilor la prima utilizare în text.</p> <p>Totodată, în cazul părții operaționale a Programului (Planul de acțiuni), având în vedere structura tabelară și volumul repetitiv al denumirilor instituționale și tehnice, lista acronimelor și abrevierilor a fost inclusă distinct, după Planul de acțiuni, în scopul asigurării clarității, accesibilității și utilizării uniforme a termenilor în cuprinsul tabelului.</p>
	<p>Numerotarea proiectelor de documente de politici se realizează în conformitate cu regulile tehnicii legislative. În acest sens, la structurarea prevederilor Programului se vor avea în vedere dispozițiile art. 52 alin. (3) din Legea nr. 100/2017, care prevăd că, în scopul asigurării unei interpretări unitare și aplicării comode, punctele pot fi divizate în subpuncte, care se numerotează prin adăugarea consecutivă a cifrelor arabe, până la nivelul de detaliere considerat necesar.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>În conformitate cu pct. 7 din Regulamentul cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2025 „<i>La fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de planificare și a documentelor de politici publice care se aprobă prin hotărâri ale Guvernului, acestora li se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative, în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>”. Astfel, aprobarea</p>

		<p>programului urmează un proces clar definit, care în mare măsură este similar cu procesul de aprobare al actelor normative. Cu toate acestea, este foarte important de reținut că, la nivel de structură și modalitate de formulare și expunere a textului programului, aceasta trebuie să respecte cerințele față de documentele de politici, stabilite atât de cadrul normativ, cât și de cel metodologic, specific documentelor de politici. Or, „cerințele generale de formă și conținut aferente actelor normative, se vor respecta doar pentru setul de acte care trebuie să însoțească documentul de politici atunci când este propus pentru aprobare (ex. nota de fundamentare și sinteza obiecțiilor și propunerilor recepționate în procesul de consultare și avizare), precum și asupra proiectului hotărârii de guvern prin care aceasta va fi aprobat” (a se vedea Ghidul metodologic cu privire la planificarea strategică, aprobat prin Ordinul Cancelariei de Stat nr. 191/2025). Astfel, rămâne la decizia instituției autor modalitatea de prezentare a informațiilor în Program.</p>
	<p>Adițional, se vor revizui obiectivele specifice, deoarece nu toate sunt SMART.</p>	<p>Se acceptă Obiectivele specifice 1.2.; 1.3.; 1.6.; 1.7.; 1.8. și 1.9. au fost revizuite.</p>

<p>La capit. IX (Planul de acțiuni):</p> <p>Cu titlu de remarcă generală, se va reține că obiectivele și, implicit, acțiunile necesare pentru implementarea Programului, în partea ce vizează elaborarea și adoptarea cadrului normativ, urmează a fi realizate cu respectarea principiului separației și colaborării puterilor în stat, consacrat de art. 6 din <i>Constituția Republicii Moldova</i>.</p> <p>În conformitate cu art. 102 alin. (2) din Constituție, Guvernul adoptă hotărâri în vederea organizării executării legilor. În acest sens, intervenția Guvernului în organizarea executării legii se poate manifesta atât prin adoptarea actelor normative în limitele și potrivit normelor legale care îi conferă competență și autoritate, cât și prin dezvoltarea sau detalierea unor reguli cuprinse în legi, din proprie inițiativă, în lipsa unei abilitări exprese din partea legiuitorului, atunci când practica aplicării legii relevă necesitatea adoptării unei hotărâri a Guvernului, ținând cont de conținutul și scopul legii. Prin urmare, hotărârile Guvernului se aprobă exclusiv în temeiul legii și au drept scop organizarea executării și aplicarea concretă a normelor legale care necesită instituirea unor măsuri și reguli subsecvente, menite să asigure aplicarea corespunzătoare a acestora.</p> <p>Totodată, potrivit art. 16 alin. (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, actele normative ale autorităților publice centrale de specialitate se emit numai în măsura în care competențele de reglementare ale acestora sunt stabilite prin lege sau prin alte acte normative de nivel superior. Astfel, actele normative de reglementare secundară, inclusiv actele departamentale, pot fi emise sau aprobate doar dacă actul normativ superior prevede în mod expres posibilitatea emiterii unui act subsecvent, autoritatea competentă pentru elaborarea și aprobarea acestuia, nivelul actului normativ prin care se aprobă și denumirea actului respectiv.</p> <p>În concluzie, în eventualitatea adoptării sau emiterii unor acte normative subsecvente, acest document de politici nu va putea constitui temei juridic pentru adoptarea respectivelor, întrucât nu are caracter normativ. Prin natura sa juridică, planul de acțiuni reprezintă un document de politici publice, care stabilește măsurile concrete planificate spre realizare pe termen scurt și mediu în vederea atingerii obiectivelor specifice prevăzute de Program.</p>	<p style="text-align: center;">Se ia act</p>
<p>La rubrica „Termenul-limită (trimestru/an)” urmează a fi reanalizate acțiunile pentru care este indicat termenul de realizare „Trim. I 2026”, întrucât acesta se consideră deja depășit. Or, actul de aprobare a planului de acțiuni nu poate conține termene de realizare expirate sau imposibil de executat la momentul adoptării acestuia. În consecință, se impune ajustarea termenelor respective, astfel încât acestea să fie</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Termenul de realizare „Trim. I 2026” a fost substituit cu termenul „Trim. II 2026”, în vederea corelării acestuia cu calendarul estimativ de aprobare a</p>

	<p>corelate cu data aprobării actului și să permită realizarea efectivă a măsurilor planificate. Totodată, urmează a fi verificat dacă unele dintre acțiunile programate au fost deja realizate, caz în care menținerea acestora în planul de acțiuni nu se mai justifică.</p>	<p>Hotărârii de Guvern și asigurării unui termen realist și executoriu pentru implementarea măsurilor prevăzute.</p>
	<p>Nu este clar modul de implementare a acțiunii nr. 2.3.1 privind restaurarea monumentelor istorice indicate, în condițiile în care sunt utilizate formulele abreviate „APC”, „APL” și „instituțiile de profil din subordinea MC”. Este necesară identificarea explicită a autorității/instituției responsabile de coordonare, precum și a rolului celorlalte autorități implicate. În lipsa acestor precizări, nu este asigurată o delimitare clară a responsabilităților și pot apărea dificultăți în coordonare și implementare.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Au fost operate ajustările corespunzătoare.</p>
	<p>Totodată, în ceea ce privește autoritățile administrației publice locale incluse în lista responsabililor pentru realizarea acțiunilor din Plan, urmează a fi avut în vedere că, potrivit art. 6 alin. (2) din Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală, între autoritățile administrației publice centrale și cele ale administrației publice locale nu există raporturi de subordonare, cu excepția cazurilor prevăzute de lege. Prin urmare, pentru realizarea anumitor sarcini/acțiuni prevăzute în Plan, autoritățile administrației publice locale urmează a fi indicate în calitate de autorități partenere, ca urmare a consultării și acceptului acestora în cadrul procesului de elaborare a documentului respectiv.</p> <p>De asemenea, atragem atenția că agenții economici (societățile comerciale sau întreprinderile de stat) sunt entități libere și independente față de autoritățile administrației publice centrale și locale, supunându-se exclusiv legii și prevederilor statutare. Totuși, în vederea realizării acțiunilor cuprinse în Plan, aceștia pot fi implicați în calitate de parteneri.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Acțiunile incluse în Program reprezintă intervenții distincte pentru care, potrivit prevederilor Legii nr. 436/2006 privind administrația publică locală, autoritățile administrației publice locale sunt abilitate să aloce mijloace financiare din bugetele locale aprobate, atât cu destinație generală, cât și cu destinație specială, în limitele competențelor și resurselor publice disponibile.</p> <p>În acest context, autoritățile administrației publice locale sunt indicate în calitate de autorități responsabile doar pentru acțiunile care se încadrează în competențele cu care acestea sunt împuternicite potrivit cadrului normativ aplicabil.</p>
	<p>La rubrica „Parteneri de cooperare”, se reține că în textul planului nu se respectă utilizarea unei terminologii unitare și constante în ceea ce privește formele abreviate, fiind folosite inconsecvent variante precum „ONG”, „ONG-uri culturale” și „ONG-uri și asociații culturale”. Termenul corect și unitar este „ONG-uri”, iar în funcție de domeniu se utilizează consecvent „ONG-uri culturale” pentru organizațiile din cultura generală și „ONG-uri de protecție a patrimoniului cultural” pentru cele specializate.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Textul a fost uniformizat. La rubrica „Parteneri de cooperare”, referința la organizații culturale și abrevierea „ONG-uri” au fost substituite cu sintagma „Organizații necomerciale de profil”, în conformitate cu prevederile Legii nr.</p>

		86/2020 cu privire la organizațiile necomerciale.
Ministerul Finanțelor <i>(scr. nr. 05-17/95/732 din 11.05.2026)</i>	<p>La proiectul Programului, se reiterează faptul că, susținerea sectoarelor prioritare urmează a fi realizată prin instrumente de sprijin directe și țintite, corelate cu obiectivele documentelor de politici și strategiilor sectoriale de dezvoltare, și nu prin instituirea unor facilități fiscale, care pot genera distorsiuni ale principiilor de echitate, neutralitate și eficiență ale sistemului fiscal.</p>	Se ia act
	<p><u>La Capitolul IX „Plan de acțiuni”</u> La acțiunea 1.2.3. „Reconstrucția edificiului Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” se atenționează asupra necesității corelării atât a denumirii obiectului de reconstrucție, cât și a costurilor aferente acestuia, având în vedere că, la etapa elaborării Cadrului bugetar pe termen mediu (2027-2029), Ministerul Culturii a prezentat propuneri, ce vizează 5 obiecte de investiții capitale, care urmează a fi implementate în Planul de Creștere Economică.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Denumirea și costurile aferente acțiunii 1.2.3. au fost corelate cu propunerile din proiectul CBTM 2027-2029, reconstrucția Filarmonicii constituind una dintre prioritățile sectoriale care derivă din Programul de activitate al Guvernului „UE, PACE, DEZVOLTARE”.</p> <p>Cu referire la celelalte obiecte de investiții capitale, care urmează a fi implementate prin intermediul Planului de Creștere Economică, acestea vor fi incluse etapizat în cadrul Programului de implementare, ulterior evaluării intermediare și în limita resurselor financiare aprobate prin legile bugetului de stat pentru anii 2027 și 2028.</p>
	<p><u>La Nota de fundamentare</u> Potrivit compartimentului 4.2 din Nota de fundamentare costul total pentru implementarea Programului se estimează în volum de 2.055.938,68 mii lei, după cum urmează: - 466.315,81 mii lei sau 22,7% din contul bugetului de stat, dintre care 387,48 mii lei din asistență externă; - 1.589.235,39 mii lei sau 77,3% reprezintă costuri neacoperite. În acest sens, se reiterează următoarele: - în lipsa unor angajamente ferme din partea partenerilor de dezvoltare privind asigurarea surselor de finanțare, există riscul ca povara financiară să fie transferată asupra bugetului de stat;</p>	Se ia act

	<p>- promovarea unor acțiuni, care presupun un impact financiar impunător, fără fundamentarea corespunzătoare a acestuia și fără asigurarea surselor de finanțare, poate conduce la adoptarea unui act normativ lipsit de acoperire financiară care încalcă principiul de sustenabilitate financiară.</p> <p>Astfel, argumentarea autorului, potrivit căreia costurile neacoperite reprezintă proiecții ale necesarului investițional, fără a genera obligații financiare imediate pentru bugetul de stat, nu exclude riscul înalt de a nu avea instrumente financiare necesare pentru realizarea Programului dat.</p> <p>Drept urmare, în contextul finanțării prudente a cheltuielilor publice se consideră necesar că Ministerul Culturii să efectueze o analiză a resurselor publice alocate domeniului culturii în scopul asigurării distribuirii eficiente a resurselor pentru realizarea acțiunilor incluse în Programul dat.</p> <p>Reieșind din cele expuse, Ministerul Finanțelor comunică imposibilitatea susținerii proiectului de hotărâre în versiunea prezentată.</p>	<p>Totodată, Programul este conceput ca un instrument strategic și flexibil de politici publice, care permite etapizarea intervențiilor și ajustarea priorităților în funcție de cadrul bugetar disponibil, de rezultatele obținute și de oportunitățile de finanțare identificate pe parcursul implementării, inclusiv prin valorificarea instrumentelor de asistență externă și a mecanismelor aferente procesului de integrare europeană.</p> <p>În acest sens, implementarea Programului va fi însoțită de un mecanism de monitorizare și evaluare intermediară, prin elaborarea, în anul 2028, a unui raport de evaluare intermediară pentru perioada 2026-2027, în baza informațiilor prezentate de autoritățile și instituțiile responsabile de implementarea Planului de acțiuni. Exercițiul de evaluare va permite reevaluarea intervențiilor planificate, recalibrarea priorităților și ajustarea ritmului de implementare în funcție de resursele efectiv disponibile și de cadrul bugetar aprobat prin legile bugetare anuale.</p> <p>Având în vedere caracterul strategic al Programului pentru dezvoltarea sectorului cultural și relevanța sa în contextul implementării angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de integrare europeană, aprobarea acestuia reprezintă o condiție <i>sine qua non</i> pentru închiderea</p>
--	--	--

		negocierilor de aderare pentru Capitolul 26 „Educație și cultură”.
Academia de Științe a Moldovei (scr. nr. 6717-13/7 din 08.05.2026)	Academia de Științe a Moldovei a examinat proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 (număr unic 232/MC/2026), autor Ministerul Culturii. Susținem proiectul elaborat, considerându-l oportun în contextul procesului de integrare europeană și al recomandărilor Comisiei Europene pentru Capitolul 26.	Se ia act
Ministerul Muncii și Protecției Sociale (scr. nr. 02/2514 din 08.05.2026)	La proiectul Programului de implementare pentru anii 2026-2030 a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035 <i>La Capitolul IV. Impact</i> <i>La Secțiunea a 2-a. Indicatori de evaluare a impactului Programului</i> La <u>Obiectivul general 3. Dezvoltarea capitalului uman și îmbunătățirea condițiilor de creație și activitate culturală, care să asigure formarea, cercetarea și inovarea în domeniul culturii și patrimoniului cultural</u> , la indicatorul: „Numărul de tineri specialiști susținuți financiar și integrați în câmpul muncii”, din rubrica „Sursa” se solicită reiterat excluderea Ministerului Muncii și Protecției Sociale . În acest sens se menționează că, întreg procesul de angajare a tinerilor specialiști susținuți financiar și integrați în câmpul muncii în domeniul culturii, conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 392/2024 pentru aprobarea <i>Regulamentului cu privire la modul de calcul, repartizare, utilizare și evidență a mijloacelor financiare pentru susținerea tinerilor specialiști din domeniul culturii</i> , ține de competența Ministerului Culturii. Cu toate că în tabelul de sinteză este consemnat faptul că propunerea a fost acceptată, de facto, nu a fost operată modificarea corespunzătoare.	Se acceptă Textul a fost modificat conform propunerii.
	La proiectul Planului de acțiuni al Programului de implementare a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2026-2030 La <u>Obiectivul general 1 Asigurarea unei participări culturale extinse, echitabile și incluzive, prin consolidarea rolului culturii în societate, susținerea diversității, reducerea inegalităților de acces și modernizarea infrastructurii culturale în conformitate cu standardele europene</u> <i>La Obiectivul specific 1.2. Dezvoltarea rețelei de infrastructuri culturale moderne și sustenabile, adaptate nevoilor comunităților și standardelor europene</i> La acțiunea 1.2.1. „Modernizarea, reabilitarea și dotarea instituțiilor culturale și instituțiilor de învățământ extrașcolar artistic complementar la nivel local (case de	Se acceptă Textul a fost modificat conform propunerii.

	<p>cultură, biblioteci, muzee, teatre, școli de artă, (muzică, teatru, arte plastice, dans)) în vederea asigurării funcționalității, accesibilității și creșterii calității serviciilor și bunurilor culturale oferite comunității” după cuvântul „<i>accesibilității</i>” se propune de completat cu textul: „<i>inclusiv pentru persoanele diferite tipuri de dizabilități (fizice, senzoriale), precum</i> ”.</p>	
	<p>La <i>Obiectivul specific 1.3. Creșterea nivelului de participare culturală activă a cetățenilor și comunităților locale, prin susținerea inițiativelor civice, a voluntariatului în protejarea și valorificarea patrimoniului cultural local</i></p> <p>La acțiunea 1.3.1. „Dezvoltarea și implementarea de proiecte culturale incluzive (atelieri de creație, programe educaționale, activități intergeneraționale, evenimente comunitare, inițiative culturale dedicate grupurilor vulnerabile) în scopul promovării incluziunii sociale, participării active și reducerii inegalităților culturale în comunitate”, se reiterează poziția expusă prin scrisoarea nr. 02/1724 din 30.03.2026 privind introducerea unui nou indicator de monitorizare dedicat persoanelor vârstnice. Or, indicatorul din redacția actuală: „<i>Minim 30 beneficiari anual, inclusiv persoane cu dizabilități</i>”, include în sine nu doar persoanele vârstnice, dar și tineri și minorități etnice. Totodată, la Capitolul I „Introducere” este specificat că accesul persoanelor vârstnice la servicii și evenimente culturale rămâne limitat din cauza mai multor bariere, în timp ce, în Planul de acțiuni, doar indicatorul menționat face referire la această categorie. În acest context, pentru a răspunde provocărilor și de a ne adapta la procesul legat de îmbătrânirea populației este necesară o abordare integratoare a problemelor legate de îmbătrânire în toate politicile relevante. Mai mult ca atât, către anul 2030, când va expira perioada de implementare a Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, a Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, persoanele cu vârsta de 65+ vor constitui 22% din numărul total al populației Republicii Moldova.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>
	<p>Subsidiar, se recomandă revizuirea și reformularea acțiunilor 1.3.1. și 1.3.2., în sensul detalierei categoriei „<i>grupuri vulnerabile</i>”, prin identificarea și enumerarea concretă a categoriilor de beneficiari (ca exemplu: persoane cu dizabilități, persoane vârstnice, familii cu venituri reduse, tineri în situații de risc etc.). În acest sens, clarificarea ar contribui la creșterea eficienței politicilor publice, la o alocare mai corectă a resurselor și la asigurarea unui impact real asupra categoriilor vizate.</p> <p>Se precizează că, formularea actuală cu referire la „<i>grupurile vulnerabile</i>” este una generală și insuficient de clară, nefiind definite explicit categoriile de persoane vizate.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>

Totodată, abordarea actuală poate crea dificultăți în implementarea eficientă a măsurilor propuse.

La acțiunea **1.3.3.** „Dezvoltarea și implementarea Programului național „Voucher cultural”, în conformitate cu Programul privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 434/2023, se reiterează recomandarea de a specifica expres în denumirea acțiunii și a indicatorului de monitorizare: „Voucher cultural pentru vârstnici”. În acest sens, se propune fie formularea unei acțiuni noi sau al unui nou indicator de monitorizare care să corespundă recomandării expuse supra. Se menționează că, implementarea acestei acțiuni ține de competența Ministerului Culturii.

Nu se acceptă

Ministerul Culturii reiterează obiecția expusă la prima avizare.

În 2024, au fost organizate mai multe ședințe de lucru cu participarea reprezentanților Agenției de Guvernare Electronică și ai Ministerului Muncii și Protecției Sociale, în cadrul cărora au fost analizate opțiunile de dezvoltare și implementare a mecanismului „Voucher cultural pentru vârstnici”.

În urma consultărilor interinstituționale, s-a constatat că mecanismul respectiv nu întrunește, la această etapă, condițiile necesare pentru operaționalizare, inclusiv din perspectiva definirii conceptului, a implementării tehnice și operaționale, a acoperirii bugetare și a asigurării sustenabilității financiare pe termen mediu. În consecință, acțiunea respectivă a fost exclusă din Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2024.

Totodată, Ministerul Culturii asigură sprijinirea accesului persoanelor vârstnice la activități culturale prin intermediul programelor culturale existente, inclusiv Programul Național „Acces la cultură”, Festivalul Internațional de Muzică „Mărțișor” și Târgul „Hai acasă de Crăciun”.

	<p>La acțiunea 1.3.7. „Creșterea achiziției de carte și revitalizarea politicii editoriale a bibliotecilor din Sistemul Național de Biblioteci, prin corelarea colecțiilor cu necesitățile actuale ale comunităților, cu tendințele de lectură și cu direcțiile de dezvoltare culturală” după cuvântul „<i>comunităților</i>” se propune de completat cu textul: „<i>inclusiv a persoanelor cu dizabilități senzoriale (vizuale și auditive) prin literatură în sistem Braille, format cu caractere mari, ediții în variantă sonoră și sisteme auditive,</i>”.</p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă</p> <p>Textul a fost modificat conform propunerii.</p>
	<p>La <i>Obiectivul specific 1.4. Extinderea până în 2030 a accesului cetățenilor la cultură prin dezvoltarea și implementarea de platforme culturale online și instrumente digitale inovatoare</i> dedicate promovării creației artistice și valorificării patrimoniului cultural</p> <p>La acțiunea 1.4.4. „<i>Elaborarea și implementarea unui program național de documentare, unificare și digitalizare a colecțiilor de carte din bibliotecile publice, prin inventarierea fondurilor, armonizarea sistemelor de evidență și dezvoltarea platformei digitale integrate pentru accesul publicului la resursele bibliotecilor</i> ” după cuvântul „<i>publicului</i>” se propune de completat cu textul: „<i>, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități senzoriale (vizuale și auditive)</i>”.</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Implementarea acțiunii prevăzute la pct. 1.4.4. este fundamentată în limitele resurselor financiare aprobate prin bugetul de stat pentru Ministerul Culturii și vizează, la etapa inițială, dezvoltarea infrastructurii de bază necesare documentării, unificării și digitalizării colecțiilor de carte din bibliotecile publice.</p> <p>Extinderea funcționalităților platformei prin integrarea unor soluții dedicate accesibilizării pentru persoanele cu dizabilități senzoriale (vizuale și auditive) presupune costuri suplimentare aferente dezvoltării tehnice, adaptării conținutului digital și mentenanței sistemelor informatice.</p> <p>Pentru perioada 2026-2027 este asigurată finanțarea necesară lansării Programului, iar etapele ulterioare de dezvoltare vor fi realizate în funcție de prioritățile stabilite și de resursele financiare disponibile. În acest context, oportunitatea includerii unor componente suplimentare de accesibilizare va putea fi reexaminată în cadrul evaluării intermediare a</p>

		Programului, preconizată pentru semestrul I, 2028.
	<p>Se propune de completat cu o acțiune nouă 1.4.5. expusă în redacția următoare: „1.4.5. <i>Adaptarea platformelor culturale online și a instrumentelor digitale inovatoare dedicate promovării creației artistice, la necesitățile persoanelor cu dizabilități vizuale și auditive.</i>”.</p>	<p style="text-align: center;">Nu se acceptă</p> <p>Implementarea acțiunii propuse presupune dezvoltarea unor funcționalități suplimentare aferente platformelor culturale online și instrumentelor digitale inovatoare, inclusiv adaptarea acestora la necesitățile persoanelor cu dizabilități vizuale și auditive, ceea ce implică resurse financiare suplimentare pentru dezvoltare tehnică, accesibilizare și mentenanță. Programul este fundamentat în limitele resurselor financiare aprobate prin bugetul de stat pentru Ministerul Culturii, iar pentru perioada 2026-2027 sunt prevăzute resursele necesare implementării etapelor inițiale ale Programului, orientate prioritar spre dezvoltarea infrastructurii digitale de bază.</p> <p>În aceste condiții, includerea unei acțiuni distincte care presupune finanțare suplimentară nu poate fi susținută în actualul cadru bugetar. Oportunitatea dezvoltării unor componente dedicate accesibilizării platformelor digitale culturale va putea fi reexaminată în cadrul evaluării intermediare a Programului, preconizată pentru semestrul I, 2028.</p>
	<p>La <i>Obiectiv specific 1.8. Creșterea coeziunii sociale și a rezilienței comunitare prin dezvoltarea competențelor culturale, a alfabetizării media și informaționale și prin</i></p>	<p style="text-align: center;">Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii a completat, de principiu, acțiunea cu textul propus.</p>

	<p><i>valorificarea culturii memoriei, precum și prin consolidarea rolului educației artistice și culturale în promovarea incluziunii sociale și a participării active a cetățenilor</i></p> <p>La acțiunea 1.8.1. „Organizarea și desfășurarea de campanii naționale de informare privind alfabetizarea informațională și mediatică, prin conferințe, sesiuni publice, webinare, materiale de informare și acțiuni de sensibilizare, pentru creșterea nivelului de conștientizare a populației cu privire la consumul responsabil de informații și la siguranța în mediul digital ” după cuvântul „<i>mediatică</i>” se propune de completat cu textul: „<i>adaptată inclusiv pentru persoanele cu dizabilități senzoriale (vizuale și auditive)</i>”.</p>	<p>Totodată, se subliniază faptul că instituția nu a prevăzut resurse financiare suplimentare pentru implementarea acesteia în formula propusă. În consecință, la evaluarea intermediară a Programului din semestrul I al anului 2028 există riscul ca acțiunea respectivă să nu genereze realizări și impact măsurabil din perspectiva incluziunii persoanelor cu dizabilități. În acest context, implementarea măsurilor privind interpretarea în limbaj mimico-gestual, audio -descripția și subtitrarea va depinde de identificarea ulterioară a resurselor financiare necesare și de dezvoltarea parteneriatelor instituționale relevante.</p>
	<p>La acțiunea 1.8.3. „Sprijinirea inițiativelor și proiectelor teatrale, culturale și sociale dedicate promovării alfabetizării informaționale și media, sensibilizării publicului și prevenirii fenomenelor sociale negative” se propune de completat cu textul: „<i>inclusiv asigurând accesibilitatea acestora pentru persoanele cu dizabilități prin adaptarea conținutului (interpretare în limbaj mimico-gestual, audio descripție, subtitrare) și prin încurajarea participării active a acestora ca actori și creatori de conținut cultural.</i>”.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii a completat, de principiu, acțiunea cu elementele propuse privind sporirea accesibilității pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv prin măsuri de interpretare în limbaj mimico-gestual, audio-descripție, subtitrare și încurajarea participării active a acestora în cadrul activităților culturale.</p> <p>Totodată, implementarea integrală a acestor măsuri presupune resurse financiare suplimentare, care nu au fost prevăzute în actualul cadru bugetar aferent Programului.</p> <p>În acest context, realizarea etapizată a măsurilor respective va depinde de identificarea resurselor financiare necesare, precum și de dezvoltarea parteneriatelor instituționale relevante,</p>

	<p>La acțiunea 1.8.5. „Susținerea proiectelor dedicate memoriei istorice prin concursul de finanțare a: - proiectelor cinematografice; - proiectelor editoriale; - proiectelor instituțiilor mass-media.” se propun următoarele completări:</p> <p>– după cuvântul „<i>cinematografice</i>” se propune de completat cu textul „<i>care includ măsuri de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități auditive (subtitrare specializată/interpretare mimico-gestuală)</i>”;</p> <p>– după cuvântul „<i>editoriale</i>” se propune de completat cu textul „<i>care sunt accesibile și pentru persoanele cu dizabilități vizuale și auditive (ediții audio, sistem Braille sau formate digitale accesibile prin tehnologii cititoare de ecran)</i>”;</p> <p>– după sintagma „<i>mass-media</i>” se propune de completat cu textul „<i>care asigură difuzarea conținutului într-o formă accesibilă pentru persoanele cu dizabilități vizuale și auditive (subtitrare specializată/interpretare mimico-gestuală, sistem Braille, etc.)</i>”.</p> <p>În contextul celor menționate supra, se consideră oportună revederea normelor proiectului prenotat în corespundere cu prevederile Legii nr. 60/2012 <i>privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități</i>, propunerile înaintate și prevederile Directivei (UE) 2019/882 <i>privind cerințele de accesibilitate aplicabile produselor și serviciilor</i>, cu asigurarea implementării acestora, prin prisma drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități, în egală măsură cu ceilalți cetățeni.</p>	<p>inclusiv în cadrul evaluării intermediare a Programului din semestrul I, 2028.</p> <p>Se acceptă parțial</p> <p>Ministerul Culturii a completat, de principiu, acțiunea cu elemente ce vizează sporirea accesibilității proiectelor cinematografice, editoriale și mass-media pentru persoanele cu dizabilități vizuale și auditive, inclusiv prin măsuri de subtitrare, interpretare în limbaj mimico-gestual, formate audio și alte soluții de accesibilizare a conținutului.</p> <p>Totodată, se precizează că implementarea integrală a măsurilor propuse presupune resurse financiare suplimentare pentru adaptarea conținutului și dezvoltarea mecanismelor de accesibilizare, care nu au fost prevăzute în actualul cadru bugetar aferent Programului.</p> <p>În aceste condiții, implementarea măsurilor respective va fi realizată etapizat, cu respectarea progresivă a cerințelor de accesibilitate aplicabile, în limita competențelor instituționale și a resurselor financiare disponibile, inclusiv în cadrul evaluării intermediare a Programului din semestrul I, 2028.</p>
	<p>Suplimentar, deși se apreciază faptul că cadrul actual de finanțare este definit ca fiind deschis, competitiv și nediscriminatoriu, se consideră că abordarea exclusiv formală a egalității de șanse nu este suficientă pentru a garanta participarea efectiv echitabilă a tuturor grupurilor sociale în sectorul cultural. Standardele internaționale și europene în materie de politici publice promovează tot mai accentuat integrarea transversală a perspectivei de gen („gender mainstreaming”) nu doar în domeniile unde există dezechilibre evidente statistice, ci și în sectoarele în care persistă bariere indirecte, stereotipuri sau inegalități structurale mai puțin vizibile.</p>	<p>Se ia act</p> <p>Ministerul Culturii apreciază relevanța propunerilor formulate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale privind consolidarea dimensiunii incluzive și echitabile a politicilor culturale, inclusiv prin promovarea principiilor egalității de</p>

	<p>În acest sens, lipsa unor date exhaustive dezagregate nu poate constitui, în sine, un argument pentru inexistența unor disparități sau vulnerabilități. Dimpotrivă, aceasta relevă necesitatea dezvoltării unor mecanisme minime de monitorizare și colectare a datelor, care să permită evaluarea reală a participării și accesului diferitelor grupuri sociale la procesele culturale și artistice.</p> <p>Totodată, propunerile formulate nu urmăresc instituirea unor mecanisme exclusive sau discriminatorii, ci consolidarea caracterului incluziv și echitabil al politicilor culturale existente. Crearea unor instrumente de sprijin dedicate sau a unor linii prioritare tematice reprezintă o practică utilizată la nivel european pentru stimularea participării grupurilor subreprezentate și pentru diversificarea accesului la viața culturală, fără a afecta principiile competiției deschise și meritocratice.</p>	<p>șanse și ale participării echitabile la viața culturală.</p> <p>Programul este fundamentat în limitele resurselor financiare aprobate prin bugetul de stat pentru Ministerul Culturii. Pentru perioada 2026-2027 sunt asigurate resursele necesare implementării etapelor inițiale ale Programului, iar măsurile suplimentare vor putea fi examinate și implementate etapizat, în funcție de prioritățile stabilite și de resursele financiare disponibile.</p> <p>În acest context, implementarea unor măsuri suplimentare de natura celor propuse necesită identificarea resurselor financiare aferente, inclusiv prin mecanisme de cofinanțare, precum și stabilirea instituțiilor coresponsabile pentru implementarea acestora.</p> <p>Totodată, se consideră oportun ca recomandările formulate să fie susținute inclusiv prin asumarea unor angajamente financiare, cel puțin sub forma cofinanțării anumitor măsuri propuse, precum și prin desemnarea autorului propunerii în calitate de instituție coresponsabilă pentru implementarea acestora.</p>
	<p>În ceea ce privește susținerea inițiativelor artistice și culturale care promovează egalitatea de gen, aceasta nu presupune segregarea arhitecturii de finanțare, ci poate fi realizată prin integrarea unor priorități tematice sau criterii suplimentare în cadrul mecanismelor deja existente. O asemenea abordare ar contribui la stimularea proiectelor cu impact social și educativ, în concordanță cu angajamentele naționale și internaționale privind incluziunea socială, drepturile omului și prevenirea discriminării.</p>	<p style="text-align: center;">Se ia act</p>

	<p>Referitor la programele educaționale și de formare, propunerea nu vizează reglementarea curriculumului școlar, competență ce aparține Ministerului Educației și Cercetării, ci încurajarea dezvoltării unor inițiative culturale și educaționale complementare, realizate în parteneriat cu instituțiile culturale, muzeale și educaționale. Integrarea perspectivei de gen în proiectele culturale și de patrimoniu contribuie la reflectarea diversității experiențelor istorice și culturale și la promovarea unor modele sociale incluzive, fără a implica modificări normative asupra curriculumului național.</p>	<p>Se acceptă parțial Programul este fundamentat în limitele resurselor financiare aprobate prin bugetul de stat pentru Ministerul Culturii. Pentru perioada 2026-2027 sunt asigurate resursele necesare lansării Programului, iar implementarea etapelor ulterioare va depinde de prioritățile stabilite și de resursele financiare disponibile. Totodată, Programul prevede un mecanism de evaluare intermediară în semestrul I, 2028, care va permite ajustarea și reprioritizarea intervențiilor în funcție de rezultatele obținute și de resursele disponibile.”</p>
	<p>De asemenea, promovarea participării femeilor din mediul rural și a grupurilor vulnerabile răspunde unor disparități teritoriale și socio-economice recunoscute inclusiv în strategiile naționale și europene privind dezvoltarea culturală și incluziunea socială. Accesul la infrastructură culturală, resurse financiare și oportunități de afirmare artistică rămâne inegal între mediul urban și rural, iar măsurile de sprijin propuse urmăresc reducerea acestor decalaje prin instrumente de facilitare și participare.</p>	<p>Se ia act</p>
	<p>În același timp, indicatorii de monitorizare propuși nu au caracter excesiv sau paralel față de cadrul existent, ci urmăresc asigurarea unei evaluări minime privind impactul și accesibilitatea măsurilor implementate. Dezagregarea datelor după criterii relevante reprezintă o practică standard în politicile publice moderne și contribuie la elaborarea unor intervenții bazate pe evidențe și la creșterea transparenței procesului de implementare.</p> <p>Subsecvent, se reiterează propunerea expusă prin scrisoarea nr. 02/1724 din 30.03.2026 privind completarea Obiectivului General 1 cu următoarele acțiuni și indicatori de monitorizare, după cum urmează:</p> <p>1. Crearea unor mecanisme de finanțare dedicate susținerii inițiativelor artistice și culturale care promovează egalitatea de gen, inclusiv prin sprijinirea artiștilor independenți și a organizațiilor conduse de femei”, cu indicatorul de monitorizare: „Mecanism de finanțare dezvoltat și implementat”;</p>	<p>Se acceptă parțial <u>Ministerul Culturii reiterează obiecția expusă la prima avizare.</u> Din perspectiva politicilor culturale, nu au fost identificate dezechilibre structurale de gen care să justifice instituirea unui mecanism financiar distinct, în condițiile în care participarea femeilor este deja semnificativă în sectorul cultural. În acest context, instituirea unui instrument de finanțare dedicat exclusiv criteriului de gen nu se consideră justificată, existând riscul suprapunerii cu</p>

	<p>2. Elaborarea unor programe educaționale și de formare care să pună accent pe rolul femeilor și bărbaților în istoria și patrimoniul cultural, integrând perspectiva de gen în curriculum-ul școlar și în proiectele muzeale, cu indicatorul de monitorizare: „Programe educaționale și de formare elaborate, numărul total de participanți dezagregat după criteriul de sex, vârstă, dizabilitate, statut migrațional, mediu de reședință urban/rural”;</p> <p>3. Încurajarea inițiativelor culturale și artistice care promovează participarea femeilor din mediul rural și a grupurilor vulnerabile, prin sprijin financiar și logistic dedicat”, cu indicatorul de monitorizare: „Numărul de inițiative sprijinite care promovează participarea femeilor din mediul rural și a grupurilor vulnerabile”.</p>	<p>mecanismele existente. Totodată, Programul este implementat în limitele resurselor financiare aprobate anual prin legea bugetului de stat, iar eventualele ajustări vor putea fi analizate în cadrul evaluării intermediare din semestrul I al anului 2028, etapă ce va permite reprioritizarea intervențiilor în funcție de rezultatele obținute și de resursele disponibile.</p>
<p>Ministerul Finanțelor (scr. nr. 05- 17/96 din 14.05.2026)</p>	<p>La proiectul Programului de implementare, pentru anii 2026-2030, al Strategiei naționale pentru cultură și patrimoniu pentru anii 2025-2035, Ministerul Finanțelor recomandă autorului să țină cont de limitele cadrului de resurse disponibile, conform principiilor bunei gestiuni financiare și transparenței. Totodată, se propune implementarea etapizată a măsurilor planificate în Planul de acțiuni.</p>	<p>Se ia act</p>

Secretară Generală

Ana VARZARI